

ÖZGÜRLÜĞÜN VE
SOSYALİZMİN SESİ

SOSYALİST MEZOPOTAMYA

sosyalistmezopotamya@gmail.com Twitter: @SosyalistMezop Facebook: Sosyalist Mezopotamya

KKP BÜLTENİ - 13
ARALIK 2022

Editor

Bu sayımız da dergimizde dosya konusu belirledik. Bu tarz zaten yayın geleceğimizde vardı, bir süredir uygulamıyorduk. Dosya konumuz, şu an Kürdistan'ın tüm parçalarında en çok ihtiyacımız olan ulusal ittifak meselesi.

Marks

Li Kurdistanê

- Şerefxan CIZÎRÎ

**“Zaman Ancak Karar
Vermek İçin Var”**

- Temel DEMİNER

**İttifak, Kiminle,
Neden?**

- Hüsnü GÜRBEY

**Yek Ji Derhênerên
Peşeng û Herî Serketî
Yên Sînemaya Kurdî:
Behmen Qubadî**

- Rûmet Onur KAYA

**İş Cinayetleri,
İşçiler,
Sendikalar...**

- Mustafa KORKMAZ

DOSYA

KÜRT ULUSAL İTTİFAKI

**SIYASETA DERVEYÎ Û NAVXWEYÎ Û HEVPEYMANÊN
PARTİYÊ Û HELWESTA WÊ JI RIJÊMÊN SERDEST
LI KURDİSTANÊ / Necmeddin Mulla AMR**

**KÜRTLERİN TARİHİ ESAS OLARAK BİR BÖLÜNME
VE İTTİFAKSIZLIK... / Bayram BOZYEL**

**EN ÇOK TARTIŞTIĞIMIZ MESELE:
ULUSAL İTTİFAK / Sinan ÇİFTYÜREK**

TARİHSEL GELİŞME İÇİNDE İTTİFAKLAR / Enver ŞEN

ÇÖZÜME DAİR... / Bülent TEKİN

**SÖMÜRGEÇİLERİ BİRLEŞTİREN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ
KÜRTLERİ BİRLEŞTİREMİYOR! / Yasin YETİŞGEN**

**Ari - Batı Aryan -
Doğu Aryan -
Sanskritçe**

- Bahoz ŞAVATA

**Örgütlenme
Sorunu
Üzerine Notlar**

- Mehmet TOPAL

**İttihat Terakki
Cemiyeti
Ve Kürtler**

- Eyüp YALUR

**Ekolojik
Ayrıştırmalar
Bize Neyi Anlatır?**

- Hakan YURDANUR

Dergimizin 13. sayısıyla tekrar merhaba...
Dünya, Ortadoğu ve Kürdistan'da gündem o kadar hızlı değişiyor ki birini anlayamadan diğerine geçiyoruz.

Tahran'da 13 Eylül'de, "Ahlak Polisi" olarak bilinen İrşad devriyeleri tarafından gözaltına alınan 22 yaşındaki Kürt kadını Jina Emîni işkence sonucu katledildi. Bu nedenle başta Doğu Kürdistan ve tüm İran'da başlayan gösteriler her geçen gün büyüerek devam ediyor. 20 bine yakın gösterici tutuklanırken, 500'e yakını da eylemler esnasında katledildi. Katil Molla rejimi bununla sınırlı kalmadı. Gösteri nedeniyle tutuklanan ve hakkında idam kararı verilen Mohsen Shekari infaz edildi. İlerleyen günlerde hakkında idam kararı verilen diğer göstericiler de her an idam edilebilir. İran ve Doğu Kürdistan'da kadınlar gösterilerin motor gücü, devrim yürüyüşünün öznesi haline geldi. Bu direniş Jina Emîni şahsında esasen Molla rejiminin barbarlığı altında ezilen yoksul halkların direnişidir. Bu direniş Tahran'da demokrasi, Doğu Kürdistan ve Belucistan'da özgürlük direnişidir. Jina Emîni ile başlayan kıvılcım, Mollaların sarıklarının tutuşmasıyla devam ediyor, edecek. Devrim yürüyüşü büyüyecek, geri dönüş yok!

Bir taraftan içeride sıkışan İran, Kürdistan Bölgesel Yönetimi içerisinde bulunan Komel, PDK-İ ve PAK gibi Kürt patilerinin binalarını, yerleşkelerini bombalayıp kara hareketiyle tehdit ediyor. Diğer taraftan Türk devleti hem yaklaşan seçimlerde elini güçlendirmek hem de stratejik hedefi olan "Misakı Milli sınırları"na ulaşmak istemesi nedeniyle Güney ve Batı Kürdistan'ı havadan ve karadan bombalıyor ve kara hareketi başlatmak istiyor. Öte taraftan Türk devleti Esad'la görüşmenin yollarını arıyor. Hem İran hem de Türk devleti için tüm mesele Kürtler anasını görmesin meselesidir. Yani Kürtler siyasi statü elde etmesin de ne oluyorsa olsun siyasetidir. Yalnız bu sefer yanılıyorlar. Ne dünya eski dünya ne de Kürtler eski Kürt!

Seçim süreci bir süredir başlamış görünüyor. Malum bir tarafta Cumhuriyet ittifakı diğer tarafta Kürtlerle yan yana

gelmemek için elinden geleni yapan Millet İttifakı var. Biz Kürtler varlığını reddeden bu ittifakları desteklemek zorunda değiliz. Alternatiflerimiz her zaman var. Olması gereken Türkiye'de demokrasiyi, Kürdistan'da özgürlüğü savunan emekçi yoksul halkların ittifakını kurmalıyız, desteklemeliyiz.

Asgari ücrete zam herkesin gündemi. Bu gündem muhtemelen dergi size ulaştığında gündemden düşmüş olacak. Birincisi; işveren ve hükümetle masaya oturacak olan Türk-İş asgari ücret pazarlığını kendi açıkladıkları açlık sınırı olan 7785 TL'den başlatacaklarını açıklaması tam bir garabetir. İşçiler şunu iyi bilmeli, asgari ücret masasında işçiyi temsil eden bir sendika yok. Türk-İş bu masada işveren ve hükümetin ortağıdır. İkincisi; asgari ücretle çalışan sayısı tüm çalışanların %60'ına ulaşmış durumdadır. Dünyanın hiçbir yerinde bunu göremeyeceğimiz gibi bu oran aynı zamanda yoksullarla zenginler arasındaki orta sınıfın da bitmeye yakın olduğunu göstermektedir. Bu tablo AKP+MHP'nin en iyi yaptığı şey olan yoksul ve orta kesimden alıp zengine verme politikasının bir sonucudur.

Bir süre önce Diyarbakır'da Amed Marksist Okul'u 5 dilde yaptığı açıklama ile kuruluşunu ilan etti. DMA'nın kuruluşunu heyecanla karşıladık, onları kutluyoruz. İnanıyoruz ki Kürdistan'da Marksizm'i daha da geliştirip büyütecekler. Dergimiz Kürdistan'da yapılacak tüm Marksizm çalışmalarına açıktır ve destekleyecektir.

Bu sayımız da dergimizde dosya konusu belirledik. Bu tarz zaten yayın geleneğimizde vardı, bir süredir uygulamıyorduk. Dosya konumuz, şu an Kürdistan'ın tüm parçalarında en çok ihtiyacımız olan ulusal ittifak meselesi. Dergimizde bu konuda birbirinden önemli makaleler bulunmaktadır. Diğer taraftan konusu dosya dışı olan birbirinden önemli makaleler de var. İlgiyle okuyacağınızı düşünüyoruz. Dergimizin en önemli sorunu bu aralar kadın yazarlarımızın yazmamasıdır. Kadın yazar ve okuyucularımızın bu konuda inisiyatif almalarını bekliyoruz.

İyi okumalar...

Marks Li Kürdistanê Şerefxan CIZÎRÎ	7
"Zaman Ancak Karar Vermek İçin Var" Temel DEMİNER	10
İttifak, Kiminle, Neden? Hüsnü GÜRBEY	14
Yek Ji Derhênerên Peşeng û Herî Serketî Yên Sînemaya Kurdî: Behmen Qubadî Rûmet Onur KAYA	17
İş Cinayetleri, İşçiler, Sendikalar... Mustafa KORKMAZ	19
Ari-Batı Aryan-Doğu Aryan-Sanskritçe Bahoz ŞAVATA	22
Örgütlenme Sorunu Üzerine Notlar Mehmet TOPAL	24
İttihat Terakki Cemiyeti Ve Kürtler Eyüp YALUR	26
Ekolojik Ayrıştırmalar Bize Neyi Anlatır? Hakan YURDANUR	30
DOSYA: Sorunlama	32
SIYASETA DERVEYÎ Û NAVXWEYÎ Û HEVPEYMANÊN PARTİYÊ Û HELWESTA WÊ JI RIJÊMÊN SERDEST LI KURDÎSTANÊ Necmeddin Mulla AMR	33
KÜRTLERİN TARİHİ ESAS OLARAK BİR BÖLÜNME VE İTTİFAKSIZLIK... Bayram BOZYEL	35
EN ÇOK TARTIŞTIĞIMIZ MESELE: ULUSAL İTTİFAK Sinan ÇİFTYÜREK	39
TARİHSEL GELİŞME İÇİNDE İTTİFAKLAR Enver ŞEN	44
ÇÖZÜME DAİR... Bülent TEKİN	49
SÖMÜRGEÇİLERİ BİRLEŞTİREN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ KÜRTLERİ BİRLEŞTİREMİYOR! Yasin YETİŞGEN	51

KÜRDİSTAN KOMÜNİST PARTİSİ (KKP)
BÜLTEN-13
ARALIK 2022

Genel Merkez:
Fidanlık mah. Sağlık 1 Sok. Arzu
Apt. No: 55/7 Kızılay / Çankaya
Ankara.

Amed Marksist Okulu kuruluşunu ilan etti

Bir süreden beri "Amed'te Marksist Okul (DMA Dibistana Marksist li Amedê)" oluşturma çalışmalarını sürdürüyoruz. DMA'nın, ancak uzun soluklu ve kalıcı bir çalışmayla adım adım oluşturulabileceği bilinciyle şimdiye kadar hareket ettik. Her alanda üretim hedefiyle Amed'den evrensele, evrensel-den de Amed'e bakan; yerel ile evrenselin etkileşimini esas alarak yola çıkıyoruz.

Amed Marksist Okulu (DMA) 23 Ekim 2022'de Diyarbakır'da yaptığı açıklama ile kuruluşunu ilan etti.

5 dilde yapılan açıklamada "DMA'nın uzun soluklu ve kalıcı bir çalışmayla adım adım oluşturulabileceği bilinciyle" hareket edildiği belirtildi.

Açıklamanın Türkçesini Armen Korkmaz, Kürtçesini ise Şerefhan Cizîrî okudu. "Her alanda üretim hedefiyle Amed'ten evrensele, evrensel-den de Amed'e bakan; yerel ile evrenselin etkileşimini esas alarak yola çıkıyoruz" denilerek DMA'ya neden ihtiyaç duyulduğunun temel belli başlı gerekçeleri açıklandı.

Tüm Kürdistan için önemli bir adım olan DMA'nın kuruluş gerekçelerini açıklayan basın metninin hem Türkçesini hem de Kürtçesini sayfalarımıza taşımaktan onur duyuyoruz.

BASINA VE KAMUOYUNA

Bir süreden beri "Amed'te Marksist Okul (DMA Dibistana Marksist li Amedê)" oluşturma çalışmalarını sürdürüyoruz. DMA'nın, ancak uzun soluklu ve kalıcı bir çalışmayla adım adım oluşturulabileceği bilinciyle şimdiye kadar hareket ettik. Her alanda üretim hedefiyle Amed'den evrensele, evrensel-den de Amed'e bakan; yerel ile evrenselin etkileşimini esas alarak yola çıkıyoruz.

DMA'yı oluşturma sürecinde belli başlı hareket

noktalarımız şunlardır:

–Öncelikle fikirlerin yeniden üretimi üzerinde duruyoruz... Fikirler, doğru fikirler de gelişir, olgunlaşır, yaşlanır ve gün gelir yeni bir bakışla yeniden üretilir.

Hiçbir olgu ve düşünce; gelişme, değişme, yeniden üretilme evrelerinin kaçınılmazlığını içeren diyalektik yasadan yakasını kurtaramaz. En tartışılmaz doğru olan, Marks'ın artı değer teorisinin de bir geçerlilik süresi vardır.

Sadece fikirler değil devlet, millet, sınıflar, çekirdek aile, temsili demokrasi, parti, sendika vb. uzun tarihi süreçte değişime uğrayarak işlevini yitirirler. Çünkü bütün olgular, kavramlar ve fikirler tarihî süreçte değişirler.

– Dünya giderek küçük bir köye dönüşüyor. Küremizde uzak, yakın, büyük, küçük, metropol-taşra ayrımı giderek önemini yitiriyor. Gelişen iletişim ve etkileşim ağı sayesinde artık yeryüzünün her noktası dünyanın merkezi konumundadır. Artık bulunduğumuz noktadan dünyayı anlayabiliyor, tanımlayabiliyor ve yorumlayabiliyoruz.

Her yer gibi Amed de bir merkezdir. Dünyanın felsefi, bilimsel, sanatsal, ideolojik, politik yeniden üretim eksenlerinden biri de Amed olabilir. Olmalıdır. Bunu, dünya uygarlığının beşiği, kültürün, bilimin ilk filizlendiği yerlerden biri olan Mezopotamya coğrafyasında

bulunan Kürdistan'dan söylüyoruz.

-İki yüz yıllık çağdaş sosyalist hareketin pratiğinin ışığında diyoruz ki, Marks-Engels'in hazırladığı Komünist Manifesto, başta artı değer yasası olmak üzere temel tespit ve hedefleriyle geçerliliğini koruyor. Kapitalizme karşı sosyalizm mücadelesinde bizlere yol gösteriyor. Kapitalist sistem nihai olarak aşılmadığı sürece de Manifesto temel çizgileriyle geçerliliğini koruyacaktır.

-20. yüzyılın devrimci-sosyalist dinamikleri; 19. yüzyılı tekrarlamadıkları için taş üstüne taş koyabildiler. 21. yüzyılın felsefi, teorik, ideolojik, politik, sanatsal dinamikleri de 20. yüzyılı tekrarlamadan kendisi olmak ve tarihe not düşmek sorumluluğuyla yüz yüzedir. Bu yaklaşımla sosyalist kökümüzle çatışma içinde olmadan, üretimde sürekliliği hedefliyoruz. Kürdistan'dan kalkışla, yeni dünyanın yapıcılarında yer almak istiyoruz.

-Yaşayarak görüyoruz ki; bütün olguları, üretilmiş tıkaçları, ambargoları ve "dokunulmaz doğruları" Marksizm'in radarından mercer altına alan teorik üretim zorunluluğu, çoktandır herkesin kapısını adeta tokmakla çalıp duruyor.

Felsefe, sanat, ekonomi, devlet, millet, aile, siyaset, örgüt vb. hepsinin varoluş sosyolojisi sürekli değişiyor. Buna karşın, sosyalist hareket içindeki bazı yaklaşımlar hâlen "...falan yoldaş şöyle dedi" vb. ideolojik söylemlerin tekrarı ile sınırlı kalmaktadır. Sosyalistler, kendilerini yenileyemedikleri için son yıllarda küresel olarak gelişen işçi-emekçi hareketleriyle buluşmada ve onlara öncülük etmede sorun yaşıyorlar.

Bizler bu bağlamda Marksizm'in Kürdi yorumunu ortaya koymayı hedeflemekteyiz. Dünyayı ve Kürdistanı yeniden kurmak, yaratmak istiyorsak çağın bilincini kuşanmış insan gücüyle rutin olanı aşmamız gerekiyor. Marksizm'in Kürdistan'da yeniden üretilmesini savunuyoruz. Bunu ileri sürerken tarih, bilim ve kültürün beşiği Mezopotamya'da sınıfsal-toplumsal kurtuluş hareketleriyle birlikte, Kürt halkının ve diğer ezilen, sömürülen halkların ulusal bağımsızlık mücadelelerini de bütün yönleriyle ideolojik-teorik üretim ve pratik konusu olarak DMA'nın gündemine alacağız.

-Kapitalizmin derin bunalımının temelinde, birbirleriyle etkileşimli üç katmanlı kriz bulunmaktadır: Derinleşen varoluşsal kriz, Zenginlik içerisinde yoksulluğun derinleşmesi olarak uygarlığın krizi ve Ekolojik kriz.

Kapitalizm 21. yüzyılda, varoluşsal olgularıyla iki arada bir derede sıkışmanın krizini yaşıyor. Öyle ki kapitalizm; devlet, millet, temsili demokrasi, çekirdek aile, işçi sınıfı vb. ile birlikte ne ilerleyebiliyor ne de yollarını ayırabiliyor. Kapitalizmin varoluşsal bunalımı buralardan beslenerek derinleşiyor. Ayrıca bugüne kadar kapitalizm, krizlerin altında yıkılmak yerine genellikle değişen koşullara uyum sağlıyordu ve mutas-

yon geçiriyordu ama artık krize uyum sağlamada da giderek sınırlarına dayanıyor.

-Ekolojik kriz; kapitalistlerin aşırı kâr amacıyla doğal kaynakları sınırsızca tüketmesinin sonucudur. Her ekosistemin bir taşıma kapasitesi vardır. Madenler, toprak, su, hava ve biyoçeşitlilik sınırlı kaynaklardır. Ekolojik meselelerde yeni yaklaşımlar üreterek öncülük etmek Marksistlerin görevidir. Doğanın korunması ve yaşanılabilir bir dünya isteği, Kürdistan için de hayati bir önem taşımaktadır.

-21. inci yüzyıl kadınların yüzyılı oluyor. Kürt Kızı Jina Emin'in başlattığı mücadele Kürdistan'da ve tüm dünyada sembol hâline geldi. Jina Emin'in şahsında tüm dünya kadınlarının mücadelesini selamlıyoruz. DMA'nın önemli çalışma alanlarından birisi de kadınların eşitlik, emek ve hak mücadelesi olacaktır. Sosyalist bir toplum yaratmak, kadın-erkek eşitliğini sağlamak ancak ortak bir mücadeleyle olanaklı olabilir. Mücadelede ortaklaşmak geleceğimizin garantisi olacak.

-Üretimde canlı emek yerine robotun yer almaya başlamasıyla insan yaşamını kolaylaştıran koşullar güçleniyor. Bilgi ağlarına dayanan ekonomi, kapitalizm sonrası toplumsal koşulları zorluyor.

Buhar gücünün ve kömürün enerji kaynağı olarak kullanıldığı Birinci Sanayi Devrimi'nin ardından enerji kaynağı olarak petrolün ve elektrik gücünün kullanıldığı İkinci Sanayi Devrimi gerçekleşti. Üretimin otomasyonun ve telekomünikasyonun devreye girmesi, fosil yakıtların yanı sıra rüzgâr ve Güneş enerjisi gibi tükenmeyen enerji kaynakları ile nükleer enerjinin kullanılması ile Üçüncü Sanayi Devrimi gerçekleşti.

Kıscacası değişim, dönüşüm süreci derin ve kapsamlıdır. Burjuvazi artık toplumsal sorunların önüne geçemiyor. Tarihsel akış bütün engelleri aşip ilerleyerek devrimci değişimden yana dinamikleri yeni bir düzene geçmeye zorluyor. Dünyadaki tüm toplumlar da bir sıkışma hâli var. Bu sıkışma hâliinden çıkış: ya pratikle ilişki içerisinde kendimizi yenileneceğiz ya da dörtnala koşan tarih akışının peşinde yaya kalacağız!

- DMA; tüm olgu ve süreçlere ayna tutarak eleştirel irdeleme yapmayı hedeflemektedir. Buna göre; bilim, felsefe, siyaset, sanat, devlet, sömürgecilik... Evet, her şey eleştirel irdeleme-tartışma ve yeniden üretimin konusu olmalıdır.

-Amed'ten başlayarak ülkeyi, bölgeyi, dünyayı algılamak, yorumlamak, değiştirmek isteyen herkesi, DMA ile doğrudan ya da dolaylı olarak iletişime geçmeye ve katkı sunmaya çağırıyoruz. DMA, bu bağlayıcı belgesi çerçevesinde her kesime açık bir düşünce üretme zemindir. Selam ve saygılarımızla!

23 Ekim 2022

DMA (Dibistana Marksist Li Amedê)

Dibistana Marksîst Li Amedê

Weke her devera ku li ser rûwê Dinyayê heye Amed jî naven-dek e dîyar e. Em di wê bahweriyê de ne ku bi her hawayî Amed jî dikare bibe navendeke ku felsefe, zanîst, huner, îdeolojî û siyaset, ji nû de lê were afirandin. Divê ev bi rastî jî wilo bibe. Tê zanîn ku Dergûşa Medeniyeta Dinyayê, ya ku cara yekemîn kultur û zanîst lê bişkiwiye Mezopotamya û Kurdistan bû. “Dibistana Marksîst Li Amedê” bi wan ditinên xwe û ji vê erdnîgariya qedim ramanên xwe peşkêş dike.

Ev demekê dirêje ku em xebata xwe ji bona avakirina “Dibistana Marksîst Li Amedê” berdewam dikin. Em di vê hişmendiyê de ne ku ev xebata avakirina “Dibistana Marksîst Li Amedê” we bibe mayînde û demdirêj. Xebata me ji ber vê mebestê heta nûha gav bi gav pêşde çû. Li gorî vê mebesta dîyarkirî em bi hişmendî tevgerîyan e. Bi armanca ku di hemû qada jîyanê de em dixwazin hilberina fikir û ramanan pêşde bibin û ji Amedê ber bi gerdûnê de, ji gerdûnê de jî ber bi Amedê de tevbigerin. Armanca me ev e. Eşkereye ku di navbêna heremîbûn û gerdûnibûnê de bandoreke dîalî heye. Em vê rastiyê ji xwe re dikin bingeh û pêwendîya vê rastiyê di pratîkê de şirovê dikin. Bi vê bahweriyê emê der-kevin ser rêya xwe û xebata xwe bikin. Ji ber ku guhertin û raman bi gotinê destpê dike û dûra jî ew dibin babetên jîyanê. Bi vê dîtîne em dikevin ser rêya xwe û dixwazin ji Amedê keda me jî di nava bêndera hilberîna Dinyayê de hebe. Di avakirina pêvajoya “Dibistana Marksîst Li Amedê” de me hinek xal û derçûn ji xwe re esas girtine. Xal û derçûnên me ev in;

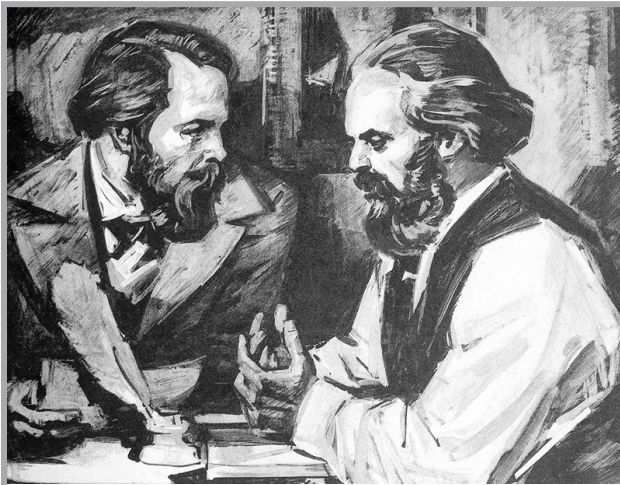
1 – Em ji nû de li ser hilberîna fikir û ramanan radiwestin... Raman, ramanên rast ji pêş dikevin, dikemilin, bi temên dibin û rojek jî tê bi dîtîneke nû tînan afirandin. Bûyer, raman, pêşketin û guhertin tucaran nikarin xwe ji konaxên Qanûnên Dîyalektîkê rizgar bikin. Rastiyên ku bê niqaş heta nûha hatine pejirandin -weke teorîya Marks ya ku li ser Nirxa Zêde heye- ewana jî demeke wana ya bi tixûb heye. Gava ku Kapîtalîzm li Dinyayê dema xwe derbas bike, têk here, wê gavê Nirxa Zêde jî weke babeteke çawsandinê ji holê radibe û dibe weke teorîyeke rastî ku di dîrokê de maye, wê wilo jî were bibîranîn. Ne tenê fikir û raman; dewlet, netewe, çîn, malbata berteng, demokrasiya temsîlî, partî, sendika ûhw, jî di pevajoeyê dîr û dirêj de wê giraniyên xwe winda bikin. Ji ber ku hemû bûyer têgeh û raman di pevajoeyên dîrokê de tîne guhertin. Ji ber vê rastiyê jî, bê westan, bûyer û ramanên ku kevn bûne jî nû de rûberûyî hilberinê dibin. Divê li gorî rewşên ku hene, şert û mercan mirov rêyên rast hilbijêrin. Ya na mirov bi rastî rêya xwe şaş dike. Ji ber ku Dinya bi lez û bezeke pir xurt tê guhertin. Divê mirov

hergav guhertinan baş bişopîne. Gava ku mirov vê rastiyê baş nepejirîne, mirov qet nikare bibe dîrok çêker.

2- Dinyaya me her ku diçe dibe weke gundekî biçûçik. Li gerdûna me îro dûr û nêzik, biçûk û mezin, bajar û gund her ku diçe giringiya xwe winda dikin. Bi saya serê tora ku di warê têkilîyan û bandorbûnê de pêşketiye, her noqteyeye ku li ser rûwê Dinyayê heye bûye weke Navendeke Dinyayî. Yên ku dixwazin Dinyayê li gorî daxwazên xwe biguherînin, li ku derê bibin bila bibin, derfetên wana yên ku tevahiyeke bi hevdu re ava bikin heye. Li her noqta ku mirov lê radiwestin, mirov dikare Dinyayê tê bigîhêje, pêna-se bike û binirxîne. Weke her devera ku li ser rûwê Dinyayê heye Amed jî navendek e dîyar e. Em di wê bahweriyê de ne ku bi her hawayî Amed jî dikare bibe navendeke ku felsefe, zanîst, huner, îdeolojî û siyasî, ji nû de lê were afirandin. Divê ev bi rastî jî wilo bibe. Tê zanîn ku Dergûşa Medeniyeta Dinyayê, ya ku cara yekemîn kultur û zanîst lê bişkiviye Mezopotamya û Kurdistan bû. “Dibistana Marksîst Li Amedê” bi wan ditinên xwe û ji vê erdnîgariya qedim ramanên xwe peşkeş dike.

3- Li ber ronîya pratika ku di dused salên dawî de rû daye, dema ku di ser Tevgera Komunîsta hemdemî re derbas bûye, em dibêjin; Manifestoya Komunîst ku bi amadekariya Marks û Engels hatibû amadekirin, di serî de Qanûna Nirxa Zêde, tespîtên bingehîn û armancên tevahî hîna jî derbas dibin. Di têkoşîna sosyalîzmê de ku li dijî kapîtalîzmê tê dayîn, ew nîrxê nişanî mirovan didin. Heta ku sîstema kapîtalîst ji holê ranebe, Manifestoya Komunîst bi xetên xwe yê bingehîn wê akuelbûna xwe biparêz e. Bi wan rastîyan re jî dîsa kapîtalîzm ne ya salên 1850 yan e. Bûyerên ku bi sîstema kapîtalîzm re wê gavê derketibûn holê, îro ne ew bûyer in. Li gorî Qanûna Dîyalektîkê, ew jî hatine guhertin û veguhertin. Ev guhertin û veguhertin îro jî berdeham in. Di hemû qadên jiyandê de geşedan û guhertinên ku di warên hilberinê de tê kirin li gori heman Qanûna Dîyalektîkê pêktên.

4- Dînamîkên şoreşger- sosyalîst ku di sedsala 20an de hebûn, ji ber ku dinamikên sedsala 19an de dubare nekirin karibûn kevîrkî li ser kevîrkî deynin. Dînamîkên sedsala 21an jî yê felsefî, teorîk, bîrdozî, siyasî, hunerî bêtî ku dinamikên sedsala beriya xwe dubare bikin, divê bibin xwe bi xwe û mohra xwe li dîrokê bixin, divê ew bi berpirsiyarî tevbigerin û bi rastîyên xwe re rûberû bibin. Bi vê nêzikbûna hanê, bêtî ku em bi koka xwe ya komunîstî re bikevin nav pevçûn û nakokîyan, em dixwazin hilberîn û xebata xwe bi berdehamî bikin. Mirovatîya ku li ser medeniyeta keda bi mûçe meşa xwe destpê kiriye ji Amedê heta Cape Townê, ji Qahirê heta Moskova, ji Paris heta Waşintonê qolîncên ji dayîkbûnê diafirîne.

Li ber ronîya pratika ku di dused salên dawî de rû daye, dema ku di ser Tevgera Komunîsta hemdemî re derbas bûye, em dibêjin; Manifestoya Komunîst ku bi amadekariya Marks û Engels hatibû amadekirin, di serî de Qanûna Nirxa Zêde, tespîtên bingehîn û armancên tevahî hîna jî derbas dibin.

“Dibistana Marksîst Li Amedê” jî dixwaze ji navenda Amedê beşdarî vê pêvajoya ji dayîkbûnê bibe. Em ji Kurdistanê radibin ser piyan û dixwazin di nava çêkerên Dinyaya nû de cîhê xwe bigirin.

5- Em di jîrîna dibînin ku, hemû bûyer, xitimandinên ku hatinê afirandin, ambargo û “rastiyên ku kes dest nade wana” divê di radara Marksîzmê re derbas bibin. Ev rastîyên hanê ku îro bi mirkût li zengilê her deriyî dixin, li bendeyî hilberînên teorîk in. Felsefe, huner, ekonomî, dewlet, netew, siyasî, malbat, rêxistin ûhw, hemû jî di hebûna xwe ya sosyolojîk de tên guhertin. Li raserî vê rastîya hanê, di nava Tevgera Komunîstî de hinek hîna jî dibêjin; “...Fîlan Hevrê Wîlo Gotibû.” Ûhw, xwe bi dubarekirinê birdoziya xwe ve bi tixûb dikin. Heman xitimandin di warê huner û felsefê de jî heye. Ji ber ku sosyalîstan xwe nû nekirin, di van salên dawî de pêşketinên ku li Dinyayê di nava karker û kedkaran pêkhatibûn, wana nikaribûn pêşengîyeye rast bikin û pêşewaziyekê lidar bixînin. Di vir de bi rastî pîrgîrêkan wana hebûn. Ji bona ku mirov wan pîrgîrêkan derbas bike, me “Dibistana Marksîst Li Amedê” ava kir. Ji bona ku em karibin bi Marksîzmeke Asyayî, Efrîqanî, Emerîkanî, Ewrûpî, Rusî, Hindistanî ûhw di nava têkilîyêkê de bin, bi wana re bidin û bistînin, me xwest ku di nava wan têkilîyan de em şîrovekirineke Kurdistanî

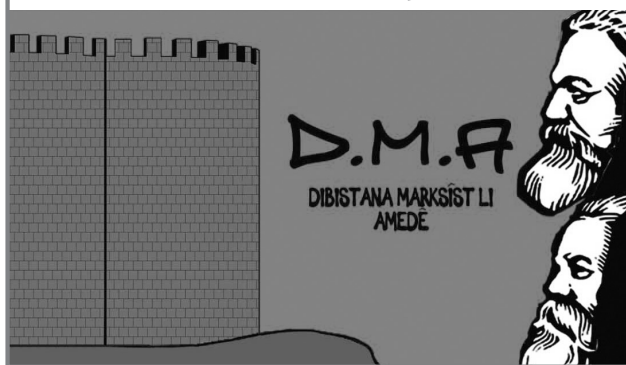
derbixînin pêş. Ji ber ku buyerên sosyolojîk di raserî raman û pratîkê de bi rastî hatine guhertin û tîn guhertin. Heke em bixwazin Dinyayê û Kurdistanê ji nû ve biafirînin, ji nû ve saz bikin, divê em xwe ji aliyê hişmendiya hemdemî de tekûz bikin. Di nava saziyên gerdûnî de ku ji hêla teorî û bîrdozîyê ve Marksîzmê diparêzin, em dixwazin di nava tîkîlîyan de bin. Di vê tevgerêdanê de armanca me ya sereke jî ev e: Li Kurdistanê ji nû ve hilberîna ramanên Marksîstî ne. Dibistana me vê yekê ji dil diparêze. Gava ku em vê yekê dibêjin û pêşkêş dikin, mebesta me ev e: Di Dergûşa Mezopotamya de dîrok, zanist û kultur di warê civak û çînê de çawa hatibû sazîkirin, destpêk çawa bû, bi wan dîtinan re Gelê Kurd û gelên ku li heremê hatine çewsandin, di "Têkoşîna Serbixwebûna Netewî" de hemû aliyên îdeolojîk-teorîk, pratîk bi zelalî raxin ber çawan. Emê bixwazin wan pirsan bixin nava rojê "Dibistana Marksîst Li Amedê".

6- Di bingeha qeyrana Kapîtalîzmê de îro sê xalên ku di nava tîkîliyên hevdu de ne baş zelal xuya dikin hene; Qeyrana hebûnê ku îro roj bi roj kurtir dibe, di nava dewlemendiya de roj bi roj kurbûna hejarîyê derdikeve pêş. Bi wan qeyranan re qeyrana medenîyet û ekolojîyê jî çêbûye. Di sedsala 21an de kapîtalîzm di nava gelek bûyerên ku li dijî hevdu ne asê maye, ketiyê navbêna Xelîl û Celîl. Bi wan diyardeyan baş xuya dike ku kapîtalîzm; di navbêna dewlet, netew, demokrasîya temsîlî, malbata berteng, çîna karker ûhw asê maye. Ne bi wana re dikare bi pêştir bikeve û ne jî dikare rêya xwe ji wana cûda bike. Kapîtalîzm xwûreka xwe ji wan bûyeran werdigire û qeyrana wêna hîna kurtir dibe. Dîsa jî Kapîtalîzm heta nûha, ji bedêla ku di bin qeyranan de hilweş e, li gorî şert û mercên nû xwe dizayn dike. Xwe diguherîne, xwe vediguherîne. Lê ji nûha û pêde wê bi hesanî kapîtalîzm nikaribe xwe li gorî şert û mercên nû dizayn bike. Ew dizaynkirin hatiye şert û mercên dawî, ji nûha pêde wê kapîtalîzm zorê bide tixûbên xwe.

7- Qeyrana Ekolojîk beriya her tiştî, ji ber ku kapîtalîst dixwazin çavkaniyên xwezayê ji bona berjewendiyên xwe biçewsin, derketiye holê. Kapîtalîst tucara ji çewsandinê tîr nebûne û nabin. Ew hey hergav bi dûv qezenca xwe de ne. Qeyranên ekolojîk ji encamên çewsandina kapîtalîzma bê ser û ber derdixin. Eşkereye ku qapasita sistemên ekolojîk hemû jî inçex dikarin di nava xwe de heta radeyeke baran hilgirin. Maden, ax, av, hewa û babetên bîyolojîkî jî çavkaniyên bitixûb in. Ev jî tê zanîn. Neçîrvanîya zêde, xerabkirina daristanan, tiştên ku tîne avêtin, weke encameke mantiqa kapîtalîzmê ku tu tixûban nasnake derdikeve holê. Ev çavkanî û hebûnên hanê hemû jî li gorî felsefa kapîtalîstan ku dibêje; "bikar werîne û bavêje" derdikevin pêşberî mirovan. Ew çewsandina bê pîvan gelek caran tixûbê Xwezayê derbas dike, sistema ekolojîk ji derb dixîne û bi xwe

re qeyranan pêde dike. Hilberîn û mezaxtin gava ku qapasîta Xwezayê derbas dike, di qada gerdûnî de pirsgerêkên ekolojîk derdikevin holê. Av, ax, hewa û hebûnên biyolojîkî, gava ku warên wana hatin lewitandin, di qada navnetewî de peyman hatin saz kirin û rêxistin jî hatin avakirin. Ji ber ku îcar ji nûha pêde kapîtalîstên Dinyayê jî mecbur man ku mezaxtina Xwezayê qebûl kirin û dîtinên nû afirandin. Îro têgeha ku "hebûnên Xwezayê divê bi berdewamî werin bikaranîn" nîşan dide ku, Xweza, bi şîda hatiye mezaxtin. Ev têgeha nû nîşaneyê vê rastîya hanê ye. Heke hilberîn û mezaxtina kapîtalîstî wuha berdewam bike, ji nîfşên nû re Dinyake ku lê bijin li holê namîne. Gava kapîtalîst dibêjin; bi berdewamî bikaranîna Xwezayê, mebesta wan ev e; mezaxtina ku dibêje; "bikar bîne û bavêje" bi zêdebûna hilberîn û mezaxtinê ve girêdî. Di bûyerên ekolojîk de divê Marksîst bi nêzikbûn û erkeke nû pêşengiya pirsên ekolojîk bikin. Parastina Xwezayê û jiyaneke bi rûmet xwesteka hemû Dinyayê ye û ji bona Kurdistanê jî pirsê gelek giring e û xwedî nîrx e jî.

Ji ber ku sosyalîstan xwe nû nekirin, di van salên dawî de pêşketinên ku li Dinyayê di nava karker û kedkaran pêkhatibûn, wana nikaribûn pêşengîyêke rast bikin û pêşewaziyekê lidar bixînin. Di vir de bi rastî pirsgerêkên wana hebûn. Ji bona ku mirov wan pirsgerêkan derbas bike, me "Dibistana Marksîst Li Amedê" ava kir. Ji bona ku em karibin bi Marksîzmeke Asyayî, Efriqanî, Emerikanî, Ewrûpî, Rusî, Hindistanî ûhw di nava tîkîliyêkê de bin, bi wana re bidin û bistînin, me xwest ku di nava wan tîkîlîyan de em şîrovekirineke Kurdistanê derbixînin pêş.

8- Li dewsa keda zindî îro em dibînin ku robot ketine nava jiyana mirovan. Ev robot gelek caran jiyane hêsanîtir dikan. Ekonomîya ku pala xwe dide torên zanebûnê, zorê dide civaka ku piştî kapitalîzmê were avakirin. Hêza Buharê û enerjîya komirê weke çavkanî di şoreşa endustrîya yekemin de di hate bikaranîn. Bi dûv de jî çavkanîya enerjîya di şoreşa endustrîya duyemîn de petrol û elektrîk hate bikaranîn. Dura otomasyona hilberînê, telekomunikasyon ketin dewrê û li tenîştê sûtemaniya fosîl, enerjîya ba û tavê kete rojevê. Ev jî weke çavkanîyên enerjîya ku tu caran bi dawî nedibûn dihatin binavkirin. Bi van çavkanîyan re enerjîya nukler derkete pêş û di şoreşa endustrîya sêyemîn de realîze bibû. Di wextekî nêzîk de endustrîya 4.0 ku weke şoreşa endustrîya çaremîn tê pênasekirin destpê kiriye. Ev pêvajoya hanê weke dijitalîzekirinê pênase dibe. Di hemû qadên hilberînê de torên giştî tê bikaranîn. Ango guhertin û veguhertin di qadeke kûr de realîze dibe. Burjuwazî îcar nema kare bikeve pêşîya vê yekê. Herka dîrokê hemû dîwaran derbas dike, pêşde diçe, rê li ber guhertinên radikal û şoreşger vedike, bi dînamîkên nû re derbasbûna pergaleke nû hîna hêsanîtir dike. Aha di vê pêvajoyê de, hilberînên berfireh yê felsefî, teorîk, birdozî û hunerî pêkan dibin! Di warê hilberîna kapitalîst de gava ku ev rastî derdikevin pêşberî mirovan, kirdeyên guhertinên radikal ku Tevgera Komunistên Dinyayê bi xwe bû, tucaran weke îro lawaz neketibû. Rûberûbûna Tevgera Komunist bi qeyrana felsefî, teorîk, îdeolojîk û siyasî re di vî warê hilberînê de derketiye pêşberî me. Divê em ji vê bertengîya rêyan

derkevin û çareserîyan bibînin; ya di nava pratîkê de emê xwe nû bikin ya jî di dîroka ku bi herka çargavan bazdide, emê bi dûv de peya bimînin!

9- “Dibistana Marksîst Li Amedê” hemû bûyer û pêvajoyan di ber mireka rexnegir re derbas dike û di xebata xwe de armanc dike ku lê hûrbûnan derxîne pêşberî civakê. Li gorî vê yekê zanist, felsefe, huner, desthilatdarî, îdeolojî, siyasî, pirsê jinan, dewlet, netew, demokrasî, kes, pirsê azadîyan, emperyalîzm, şer, kolonyalîzm, kolonyalîzma nû, dewleta netewî, ekolojî, çandinî, kapitalîzm, sosyalîzm, globalîsasyon, enternasyonalîzm, partî, rêxistin, disiplin, navendbûn, olên semawî, bi wana re anîmîzm, deîzm, ateîzm... Belê, hemû tişt ji nûve wê di rexnegirîya lê hûrbûnan re derbas bibe, wê bîna niqaşkirin û ji nûve bibin mijarên hilberînê.

10- Emê ji Amedê destpê bikin, welat, herem û Dinyayê jî têbigîhêjin, şirove bikin, hemû kesên ku di wan mijaran de bixwazin guhertinan bikin, wê “Dibistana Marksîst Li Amedê” an rasta rasta an jî bi rêyên cuda bi wana re têkîlîyan deyne. Di çarçoveya teksta ku me li jor formule kiriye û me hemûyan jî gire dide em bangî hemû mirovan dikan ku alîkarê me bin. Yê ku dixwazin di wan mijaran de alîkar bin, emê weke “Dibistana Marksîst Li Amedê (D.M.A)” bixwazin bibin bingeheke zelal ji bona hemû hilberînên fikir û ramanan afirêner.

25 Tebax 2022

DMA (Dibistana Marksîst Li Amedê)

MARKS LI KURDISTANÊ

Roja 23 ê meha Cotmehê di sala 2022 an de DMA (Dibistana Marksîst Li Amedê) hate ragihandin. Bi vê xebatê me xwest bangewazîyekê bikin ku Marks bi fikir û ramanên xwe were Kurdistanê! Marks were û li ser pirsgirêkên Kurdistan û Rojhilata Navin ji me re bibe alîkar. Rê nîşanî me bide.

Ji bedêla ku em her wext gazinekan ji tarîfîyê bikin, me xwest em gaveke biavêjin. Ji bedêla em reşbînîyê di nava civaka xwe de bikin weke helwesteke siyasî û îdeolojîk, me xwest fikir û ramanên serbest berdin. Me xwest em negatîvîzmê ji nava siyaseta Kurdistan biqewirînin. Em bi rastî dixwazin bi vê xebatê mûmekê di qada fikir û ramanên de pêxînin. Mûmeke ku karibe tarîfîya sedsalan ji me re ronî bike. Me xwest ku Kurdistan û Rojhilata Navin bi teorî û dîtinên Marksîst werin analîzkirin. Me xwest Marksîzmê ji destê sextekar û şovenîstên herema xwe rizgar bikin. Marksîzmê li ser esaleta wêna bidin rûniştandin, bidin nasandin û guhertinên siyasî û civakî pêk werînin.

Belê. Bangewazîya DMA (Dibistana Marksîst Li Amedê) bi Kurdî, Tirkî, Îngilîzî, Erebî û Er-

menî hate belav kirin. Daxuyanîya çapemenîyê jî bi Kurdî û Tirkî hate xwendin. Bi rastî, di rewşa ku civaka Kurdistan îro tê re derbas dibe, ev gavekî werek bû. Fikir û ramanên Marksîst ji ber gelek sedeman di civaka me de baş lawaz bibûn. Hatibûn jibirakirin. Ev yek jî baş dihatê zanîn. Ji ber wilo jî ev gav bi rastî gaveke di wext û cîhê xwe de bû. Çilobana jî ev gav di rewşa îro de divabû bihatana avêtin.

Li Kurdistanê û Rojhilata Navin heta niha ne muslimanan, ne lîberalan, ne mihafazakaran û ne jî Marksîstan li ser rastî û bîrdoziya xwe çareseriyên rast û mayînde pêşkêş nekiribûn. Bi taybet tevlihevîyeke fikrî û îdeolojî reha xwe berdabû nava siyaseta erdnigariya me. Muslimanên serdest û bahwermendên qurmiçî heta niha berjewendiyên dewletên wana ketibûn pêşiya birdozî û teorîyên wana. Van cûrê bahwermendan muslimatî xistibûn bin xizmeta dewleta xwe ya netewparêz.

Çepgirên serdestan jî heta niha tu çareseriyên Marksîstî ji bona pirsgirêka Kurdistan pêşkêşî raya giştî nekiribûn. Gelek ji wana tirsonek bûn, bi navê çepgiriyê şovenîstî û dagirkerî di parastin.

Dîtinên Marks û Engels ji navero-ka wana ya şoreşgerî û sosyalîstî valakiribûn. Em bi avakirina DMA dixwazin naveroka şoreşgerî û sosyalîstî ku dendika Marksîzmê pêk tîne, ji nûvê derxînin rojeva siyasîyê.

Îro hinek Marksîstên werek bi bahwerî ev gava DMA avêtin. Divê ev xebat bi bahwerî berdewam bibe. Bila di civaka Kurdistan de qirş û qal, kûndir û şebeş, rastî û xwarî, ked û kedxwûrî, zanebûn û nezanî, hişmendîya sextê û hişmendîya rast, tevlihevî û zelalî baş werin xuyakirin. Her alî rengê xwe eşkere diyar bike, fikir û bîrdoziya xwe bi zelalî pêşkêşî civaka me bike. Bila ev realîte bi rêbazeke rexnegir werin analîzkirin, werin şîrovekirin, werin nixandîn.

Baş tê zanîn ku Marksîzm ev demeke li Kurdistanê nedihat nîqaşkirin. Entelektuel û siyasîmedarên Kurdistan bi tevahî bala xwe dabûn ser hinek mijarên din. Xwe dûrî pirsgirêkên ked û kedxwûriyê digirtin. Mijarên ku dihatin nîqaşkirin piranî li ser nixre netewî yên Kurdistan kom dibûn. Pirsên civakî hatibûn taloq kirin. Marksîstên Kurd di qada fikir û raman de xwe hinekî paşde kişan dibûn. Hinekî bi şermokeyî an

jî bi rêbazên nixûmandî dîtinên Marksîstî di civaka me de dihatin pêşkêş kirin.

Hinekan ji van çepgirên rewşa xwe guhertibûn, bibûn halxweş, bibûn maldar, dilê xwe dibijandin jîyana serdestan. Pere ji bona wan ketibû dewsa îdeolojîyê. Ji bona wana pere bibûn îdeolojî. Weke ku wana bi dilêkî şikeştî ji derbasbûna xwe, têkoşîna xwe û pratîka xwe şerm dikirin. Weke ku ji vê helwesta ku bi dehan salan berdewam kiribû, ketibûn nava gumanan. Bibûn weke melayê ku poşman bûne. Îca nema xwedî li îdeolojî, teorî û pratîka xwe derdiketin. Ji jîyana xwe ya derbasbûyî poşman bibûn. Bi şermokeyî qala dîroka xwe dikirin. Mîrateya fikir û ramanên Marksîst ku li welatê me di demên bihûrî de hatibûn pêşkêş kirin dixwestin ji holê rakin. Bidin jibîr kirin. Henekên xwe bi xwe dikirin. Wana dema xwe weke dema zarokî û xortaniya nişan didan. Nedixwestin wan fikir û ramanên xwe bibîr bînin.

Îro Tevgera Kurdî ya çepgir bi serbilindî li vê pratîka xwe ya siyasî û îdeolojîkî bi werekî xwedî dernakeve. Lê jibirdikirin ku vê xebata dema bihûrî rûh û can dabû tevgera Kurdperweran. Bi saya serê van tevgerên çepgir pirsra Kurdan carekî din axa cebanan ji ser xwe qewiran dibû. Kurd bi ramanên çepgir vê carê bibûn aktorên siyasî û gelerî. Di vir de ne keda lîberalan hebû, ne ya îslamistan hebû û ne jî keda yê ku bi pergala kolonyalîst re entegre bibûn hebû. Îro jî tevgera welatperwerî, siyaseta, karê edebîyat, huner, lêkolîn, nivîskarî li Kurdistanê dîsa li ser mîlên wan qadroyên fedakar dimeşe. Gotineke me Kurdan ji bona vê rewşê heye, dibêje; yê ku zan e ji xwe zan e, yê ku nizane baqê nîska ye!

Ji îro pêve divê Marksîstên Kurd eşkere projeyên xwe, fikir û raman xwe di hemû qadê jîyanê de pêşkêşî civaka Kurdan bikin.

Em bi xebata DMA re dixwazin Marks û Engels bînin Kurdistanê! Bila gelê me fikir û ramanên Marks û Engels nas bike. Wan ramanweran di pirsra ziman û netewan de çî parastinê bizanibe, bila siyaseta Kurdan û ciranên wana rastiyên Marksîzmê bizanibin...

Hişmendîyêke rast bixin nava civaka Kurdan. Hişmendîya sexte rexne bikin. Bila her tişt li ser esaleta xwe pêşde biçê. Bila azadiya fikir û raman di nava civaka me de belav bibe. Bila tu kes ji bona fikir û ramanên xwe destheramo nebe. Mirovên ku fikir û ramanên wan ne weke hevdu ne, bila bi bahwerî ji hevdu re bibêjin; ez tevli fikir û ramanên te nabin lê heta dawî ezê mafê te yê azadiya fikir û raman biparêz im!

Belê. Emê xebatên xwe bi Marksîstên Ereb, Tirk, Farîs, Ermen û tevgerên Marksîst li hemû deverên dinyayê parvebikin. Noqteyên me yê ku hevbeşin derxînin pêş û rastiyên Kurdistanê jî raxînin ber çavan. Gelekî eşkere xuya dike ku em Marksîstên neteweyeke bindest in. Em xwedîyê welatekî perçebûyî ne, dewleta me ya serbixwe hîna tune ye. Saziyên me yê netewî li seranserê welat nehatine avakirin. Li seranserê Kurdistanê rêxistinên me yê ku doza welatêkî serbixwe û sosyalist dikin, hîna tune ne. Hîna zimanê me li seranserê welatê me nebûye zimanê perwerdehîyê û fermî ûhw.

Ev rastiyên Kurdan ku gelekî tahl in û neheqîyên dîrokî ne, me ji ciranên me yê Rojhilata Navîn cuda dikin. Ramanên Marksîstî li Kurdistanê divê van pirsgerên netewa Kurdan bi zelalî formule bikin, çareserîyan pêşkêş bikin û doza kedkarên Kurdan bi şanazî biparêzin. Mafê gelê Kurd ku

çarenivîsa xwe bi destê xwe diyar bike, weke hemû netewe din yê dinyayê heye. Marksîzm vê rastiyê diparêz e. Di pirsra Îrlanda û Polonya de Marks û Engels bi zelalî ev maf parastine. Em ji dibêjin; çî mafên cîranên me hebin, divê Kurd jî bibin xwedî heman mafan.

Divê em dubare bibêjin; Yê ku doh û îro jî doza Kurdan bi werekî meşandinê beşik kedkarên Kurdan bûn. Zarokên karker û gundîyan bûn. Yê ku bi girseyî qurbanî dane tevgera netewî zarokên kedkaran bûn. Yê ku vê rastiyê qebûl nekin an canbazin, an kedxûrin, an dizê kedê ne. An jî sextekarê siyaseta ne!

Di dema hemdemî de burjuvaziyê Kurd bi gelemperî heta niha tenê bi dûv berjewendiyên xwe de bazdaye û pêşengîyek bi rêk û pêk jî doza netewî re nekiriye. Burjuvazîyê netewî li seranserê Kurdistanê îro tune ye, ji bona doza Kurdistan ew bi werekî heta niha nexebitî ne. Ev burjuvazî li seranserê welat bi rêxistin jî nebûye, saziyên mayînde ji netewa Kurd re ava nekiriye. Ji îro û pêve wê nekin jî û wê nikaribin bikin jî. Ji ber ku dem hatiyê guhertin û girseyî ya gelê Kurd îro ji kedkaran pêktê. Gelê Kurd îro bi bahwerî xwedî li doza xwe ya netewî derdikeve. Burjuvazî bi tevahî bi sîstema dagirker re entegrebûne û eşkereye ku berjewendiyên herdû aliyên jî hevdu xurt dikin.

Em bi xebata DMA re dixwazin Marks û Engels bînin Kurdistanê! Bila gelê me fikir û ramanên Marks û Engels nas bike. Wan ramanweran di pirsra ziman û netewan de çî parastinê bizanibe, bila siyaseta Kurdan û ciranên wana rastiyên Marksîzmê bizanibin... Bila baş bizanibûn ku van ramanweran wekhevîya netewan parastîye, wekhevîya zimanan parastîye, wekhevîya mirovan parastîye, nixê keda mirovan

bilind kirine. Belê, wana xwestine çewsandina mirovan bi destê mirovan ji holê rabikin, bi dawî bînin...

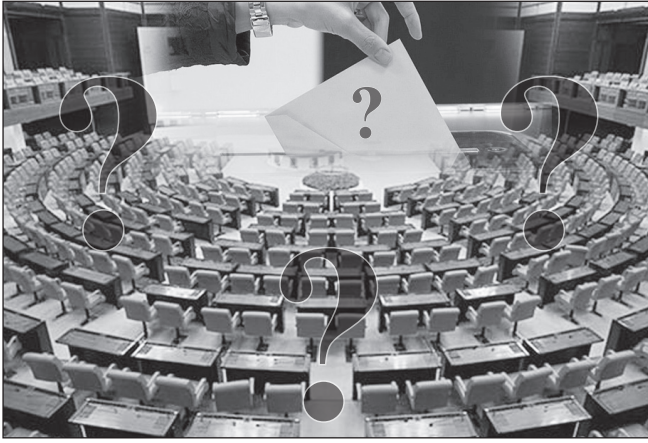
Li ser wan mijaran û bi xebatên xwe em dixwazin lêkolînan, gotûbêjan, daneyên dîrokî, ekonomî, sosyolojî, felsefî, siyasî pêşkêşî civaka Kurdistan bikin. Di van qadan de ne tenê gazincan bikin lê belê çareserîyan pêşkêşî bikin. Kurdistan divê bi hemû rastîyên xwe ve were nasîn û rexistinên siyasî ji wan xebatan sudê werbigirin. Em bi rastî û bi dirûstî dixwazin rastîyên ku li Kurdistan hene jî nûve biafirînin. Yê ku bi navê çepgirîya serdestan dixwazin helwestên qure, şovenîşt û dagirker, li ser navê Marksîzmê pêşkêş

bixînin, emê bi xebatê xwe yê şênber wana fedîkar derxînin.

Em vêna jî eşkere dibêjin; DMA di xebatên xwe de dijmantîya tu partiyên çepgir û kurdperwer nake. Heman helwesta me ji bona sazîyên sîvîl ji derbas dibe. Em dixwazin di civaka Kurdistan de diyalogên çareseriyê li dar bixînin. Civaka me divê nîrxên hevbeş û modelên pêşerojê derxine pêş. Têvgerên fikrî û teorîk jî divê hebûnên hevdu qebûl bikin. Kurdên ku doza Kurdistan ya netewî, zîman, kultur û civakî dimeşînin, em dixwazin bi xebata xwe wana nêzîkî hevdu bikin. Dîyalogan li dar bixin. Hevbeşiyê di nava civaka Kurdistan pêşde bibin.

Bila ji niha û pê de li Kurdistanê zanebûn, hişmendîyeke rast, werekbûneke sîvîl û nîrxên entelektuelî bihevdu re bimeşin. Bila kultura demokrasîyê, ramanên wekhevîyê rehê xwe berdin nava civaka Kurdistan. Me bi rastî, bi bahwerî û bi vê mebestê DMA avakir. Bila hemû kes li gorî birdoziya xwe, sazîyên xwe yê fikir û ramanan ava bikin. Bila sed û yek gul li welatê me bibişkin, bila welatê me bi hemû rengên fikir û ramanan were xemilandin!

Girêdayî bi van nîrx û armancan em ketine ser rêya xwe. Ez gotinê zede dirêj nakim. Ez jî wek helbestvanê Kurd Seydayê Tîrêj dibêjim; barê me welat rêya me dûr e!

“Ben oyumu Devrim’den
yana kullanıyorum
(Ben, mutluluğun
ölümcül gereksinimini
duyanlardanım)
İnsafsız beyinlere,
daha çok zenginlik
biriktirenlere
Ve hayatı yok edenlere
karşı.”^[1]

“ZAMAN ANCAK KARAR VERMEK İÇİN VAR”

demirertemel@gmail.com

‘Sosyalist Mezopotamya’ Dergisi’nin 13. sayısının ‘Ulusal Birlik’ başlıklı dosya konusuyla ilişkili olarak “muhtemel” seçim(sizlik)lere dair birkaç noktayı belirtmek gerekirse...

i) Öncelikle (ve kesinlikle) Kürt ulusal bağımsızlık mücadelesinin gündemindeki ulusal ittifakın yaşımsal, yani “olmazsa olmaz”lığının altını çizmek gerek.

Kürt halkı, partileri ulusal birlik ittifakı zeminini hiçbir şeyin ardına koymamalı ve “muhtemel” seçim(-sizlik)lere de bu açıdan bakıp, ele almalı.

“Ömür boyu öğrenci olarak kalacakmışım gibi geliyor bana,”^[2] diyen ezen ulus komünisti olarak bunun, yani UKKTH ötesinde bir şey söylemenin, empoze etmenin veya bilgiçliğin hiçbir anlamı/ değeri olmadığı bilinmeli.

*****

ii) Devamla: “Çağ atladık atlıyoruz derken/ Geri vitesle dalıyoruz Orta Çağa...”^[3] diye tarihi mümkün tabloda tarihi üreten kötü yanının hızlandırdığı malumun ilanı iken; V. İ. Lenin’in, “Bazen tarihi biraz ittirmek gerekir,” uyarısı ile Karl Marx’ın, “Tarihte öyle anlar vardır ki, kitlelerin o andaki mücadelesi, umutsuz bir dava uğruna da olsa, o

kitlelerin gelecekteki eğitimi ve bir dahaki mücadele deneyimleri için gereklidir,” saptamasını asla “es” geçmemek gerek.

Verilen, verilmesi gereken eşitlikçi özgürlük mücadelesinin “garanti belgesi” olmadığı bilinci ile reel-politiker hiçbir angajmana göz kırpmadan; egemen düzene ‘Hayır’ dediği için baldıran zehri içirilen Sokrates’i; egemen sınıfın çıkarına kurban edilen Sacco ile Vanzetti’yi; Engizisyon yargıcına, “Benim ölümünden benden daha çok korkuyorsunuz,” diyen Bruno’yu; “Adalet olmadan düzen olmaz!” diye haykıran Albet Camus’ü; Karl Marx’ın, “Bilmek, ‘sağlıklı insan aklı’ ile algılanan gerçeklerin hiç de güvenilir olmadığını anlamakla başlar,” saptaması eşliğinde kulağımıza küpe ederken; özgür düşünce ve davranışlarımızı pazarlık konusu yapmamalıyız!

Ya da Giordano Bruno’nun, “Ne gördüğüm hakikâti gizlemekten hoşlanırım ne de bunu açıkça ifade etmekten korkarım,” tutarlılığını yaşama geçirmeliyiz.

Yani Bertolt Brecht’in, “Düşünen aklın karamsarlığı, çarpan yüreğin iyimserliği”dir ifade ettiklerimin ana eksenini...

“İyi de bunlardan neden mi söz

ediyorum”?

Gayet net! Çoğunluğun tek gündem maddesinin “seçim(sizlik)ler” olduğu tabloda; hemen her şey “demokratik siyaset” vurgusuyla burjuva parlamentarizmi üzerinden tarif edilir oldu!

“Tek yol devrim”den “Tek yol parlamento” zırvasına endekslenir oldu; bu hâlde kaybedilen başlıca şey safiyet. Eskiden, “Tek yol devrim” günlerinde her şey, herkes daha masumdu...

Bir örnek verip geçelim: TİP’in lideri Behice Boran, “Mücadele biçimi sorunu önemli olmakla beraber, devrimciliğin temel kıstası sınıfsallıktır,” derken; bugünlerde ise Cumhurbaşkanı seçimleri hakkında TİP Genel Başkanı Erkan Baş, seçimlere ortak adayla girilmesini desteklediklerini belirterek, “İkinci turda oy verebileceğimiz bir adaya ilk turda neden oy vermeyelim?”^[4] diye soruyor, yanıtı içinde soruyu...

CHP’ye (6’lı masaya!) destek; not edilsin; “Yorumsuz” geçiyorum!

*****

iii) “Çağımızın çalışma yüzyılı olduğu söyleniyor; aslında acının, sefaletin ve çürümenin yüzyılı,”^[5] betimlenmesiyle anlaşılması gereken sürdürülemez kapitalizmin bugünlerinde, coğrafyamız ve yer-

küre "III. Büyük Bunalım"la sarsılıp, savuruluyor; mahşerin dört atlısının nal sesleri daha gür çıkıyorken; bir yandan açlık, bir yandan da III. Paylaşım Savaşı tehdidi büyüyor.

Vergilius'un "Açlık kötü danışmandır," notunu düştüğü aç insanların öfkesinden korkun; ve bu sorunu seçimlerin çöz(e)meyeceğini unutmayın sakın!

Bir zamanlar Yunanistan'da SYRIZA'yı, Aleksis Çipras'ı ya da Şili'deki, ilk işi Mapuche Yerlilerini "terörist" ilan etmek olan Gabriel Boric'i alkışlayanlardan olmadığım için Alain Badiou'nun, "Düşünmek 'Hayır' demektir. Dikkat edin, evet işareti, uyuyan bir adamın işaretidir. Uyanıklıkta insan, tersine, başını kaldırır ve 'Hayır' der," saptamasına müthiş değer vererek; yaratan ve yok eden ellerin yani John Berger'in, "Bütün hikâyeler ellerin de hikâyesidir. Toplayan, dengeleyen, işaret eden, birleştiren, yoğuran, ören, okşayan, uykuda kendini bırakan, kesen, yiyen, silen, müzik çalan, kaşıyan, kavrayan, soyan, sıkan, tetik çeken, katlayan ellerin" politikasını önemserken; düzen için seçim(sizlik)lere de, parlamento da bu açıdan bakarız.

Malum "Biz.../ Oralı olmayanlardanız,/ Ötekiliğimizizin aslı burdan gelir..." Turgut Uyar'ın dizelerindeki üzere!

* * * * *

iv) Düzen seçim(sizlik)lerine dair soru(n), "Segui il tuo corso, e lascia dir la genti/ Sen bildiğin yoldan şaşma, bırak ne derlerse desinler,"^[6] vurgusuyla nasıl ele alarak bakacağımızdadır...

"Bakmak" deyince sözü John Berger'e bırakalım: "Önce sol gözümü, sonra da sağ gözümü yumarak önümdeki bir nesneye bakıp eğleniyorum... İki görüntü de açığa birbirinden değişik. Aralarındaki ayırım(lar)ı tanımlamalı. Yalnız sağ gözümle baktığımda, her şey eskimiş görünüyor; yalnız sol gözümle baktığımdaysa her şey yeni."^[7]

O hâlde "seçim" denilen şeye

Seçimler konusunda Marksizm-Leninizm burjuva parlamentolarını, burjuvazinin egemenlik aygıtı, devletin bir organı olarak tarif eder. Buna göre parlamento burjuva egemenliğine yabancı ya da dışsal bir organ olmayıp, onun organik bir parçasıdır. Nasıl ki günümüzün devleti "tüm halkın devleti" değil de toplumda bir azınlık olan burjuvazinin devletiyse, onun bir parçası olan parlamento da aynı şekilde burjuvazinin parlamentosudur.

nereden, nasıl, niçin baktığımız çok önemliken; "Seçim(sizlik)lerin sınırı nedir?" sorununun da yanıtlamayı "olmazsa olmaz" kılıyor!

Evet, evet bugünlerin "başat meselesi seçim(ler)in sınırı nedir?" sorusunun net biçimde, "Ama"sız, "Fakat"sız yanıtlanması gerek.

Bize göre seçimler ile dünyayı/ düzeni değiştiremezsiniz; olsa olsa bu uğurda bir siper savaşı imkânını -el verdiği kadar!- değerlendirirsiniz Rosa Luxembourg'un, "Bazen tek oy bile gözlerini açar insanların," ifadesindeki gibi; hepsi o kadar!

Aynı konuda Fikret Başkaya da şunları diyor: "Burjuva düzeninde seçim oyunu ve temsil yanılması ta baştan gerçek demokrasinin önünü kesmek üzere peydahlanıp, dayatılmıştı... Yanılsamadan ibarettir... Bir yalana insanlar inanıyor diye yalan neden gerçek sayılısın?"^[8]

O hâlde seçim(sizlik) ile seçtiğiniz nedir mi?

Düzen içi seçim(sizlik)ler bir işe yarayıp, sistemi değiştirseydi, elbette yasadışı ilan edilirdi; Noam Chomsky'nin, "Demokrasi içindeki insanların oyuncu değil izleyici olduğu bir sistemdir... Eşitlik olmadan demokrasi olmaz... Kapitalizm altında, tanım gereği demokrasiye sahip olamayız. Kapitalizm, toplu-

mun merkezi kurumlarının prensip-te otokratik kontrol altında olduğu bir sistemdir," ifadesindeki üzere!^[9]

Seçimler konusunda Marksizm-Leninizm burjuva parlamentolarını, burjuvazinin egemenlik aygıtı, devletin bir organı olarak tarif eder. Buna göre parlamento burjuva egemenliğine yabancı ya da dışsal bir organ olmayıp, onun organik bir parçasıdır. Nasıl ki günümüzün devleti "tüm halkın devleti" değil de toplumda bir azınlık olan burjuvazinin devletiyse, onun bir parçası olan parlamento da aynı şekilde burjuvazinin parlamentosudur.

Elbette bu, parlamentolara işçi sınıfının ve diğer sınıfların temsilcilerinin, hatta devrimci temsilcilerin giremeyeceği anlamına gelmez.

Aksine V. İ. Lenin'in, "Parlamentar eylem bazı kişilere -Marksist geçinen bazı kişilere- uşaklık unvanını, bazı kişilere de sürgün ve ağır hapis cezaları kazandırır," ifadesindeki üzere, dünyada parlamentar deneyimin büyük bölümünde bunun sayısız örnekleri görülmüştür. Soru(n) şu ki, bu tür temsilcilerin varlığı olsun, bunların kendi sınıflarının çıkarları doğrultusunda parlamento zemininde de şu ya da bu biçimde bir mücadele yürütmeleri olsun, parlamentonun sınıfsal özünü değiştirmemektedir.

Karl Marx'ın ifadesiyle, "Her üç ya da altı yılda bir, halkı yönetici sınıfın hangi üyesinin 'temsil edeceği'ni ve ayaklar altına alacağını" belirleyen seçimlerle oluşturulan parlamento, halk yığınlarının doğrudan canlı eylemine tamamen dar gelecek bir deli gömleği olabilir ancak. Bu yapıda halk parlamentoya seçtiği "vekillerin" orada ne yapacağını belirleyemez, memnun olmadığı "vekili" görevden alamaz, onları denetleyemez.

Dolayısıyla, başka hususlar bir yana, salt bu bakımdan da parlamentoda çoğunluk elde etmek suretiyle burjuva düzenin ortadan kaldırılamayacağı, işçi sınıfının kendi sınıf iktidarını kuramayacağı açıktır.

Friedrich Engels'in de belirttiği gibi, burjuva düzende genel oy hakkı, işçi sınıfının olgunluğunu ölçmeyi sağlayan bir göstergeden ibarettir. Yani toplumsal devrim parlamento aracılığıyla yapılamaz. (İşçi sınıfının devrimci mücadelesinin temel aracı kitle eylemi ve kitlelerin öz-örgütlenmeleridir. Burada parlamentarist hayallerin acı sonuçları konusunda, iyi bilinen trajik Şili örneğini hatırlatmadan geçmeyeyim.)^[10]

*****

v) Parlamentarizm, "Egemenlik kayıtsız şartsız milletin"(MİŞ?) der!

Bu palavraya hâlâ inananlar olsa da, bunun palavra olduğu tartışma götürmez bir gerçektir; bir zamanlar Ertuğrul Kürkçü'nün de haykırdığı üzere, "Çözüm alanı meclis değil, hayattır, toplumdur"^[11]

Kapitalist parlamento/ parlamentarizm, yığınları sürü hâline getirmek için egemen ideolojinin sınırlarında her şey kullanıp; insan(lar)a korku, biat ve fanatizm enjekte ederek; hakikâti siyasal alanın dışına iter; emekçilerin sınıf bilinci/ sınıf örgütlerini imha ve inkâr eder...

Burjuva parlamentosu, muhaliflerini de içine alıp çeşitli ödüllerle kendine benzeten bir hazım cihazıdır adeta... Benzemeyi reddedenler için ise, etkisizleştirici/dışlayıcı mekanizmaları vardır.

Karl Marx ile Friedrich Engels'in, 'Komünist Manifesto'daki, "Her ülkenin proletaryası elbette önce kendi burjuvazisiyle hesaplaşmak durumundadır," uyarılarını "es" geçip; "iyi burjuvazi ve demokrasisi" yalanını pompalar!

"Tarihte sınıf mücadelesinin tek bir sorunu bile yoktur ki şiddetten başka bir yolla çözülmüş olsun,"^[12] diyen Leninist "olmazsa olmaz", seçim oranlarına, oyunlarına feda edilir... Hem de bir burjuva liberali Max Weber'in, "Devlet, insanların insanlara tahakküm ettiği, meşru (yani meşru kabul edilen) şiddetle desteklenen bir ilişkidir," diye tarif ettiği gerçeğe rağmen!^[13]

Özetin özeti parlamentarizm; Bertrand Russell'in, "Tatlı bir yalan söylersen on kişi alkışlar. Acı bir gerçek söylersen 8 kişi sana saldırır, ama 2 kişi sorgulamaya başlar. O iki kişiye selam olsun," mantığıyla eleştiri ve itiraza tabi tutulmalıdır; Behçet Aysan'ın, "ve hüzünlü günler/ sürer giderdi/ ben de biner giderdim/ bir düş atına," dizelerindeki kararlılıkla...

Dahası, tam da bu noktada "Parlamentolarda artık sınıfsal ve siyasal olarak gerçekten farklı taraflar bulunmuyor. Göstermelik ölçüde bulunsa bile, parlamento içinde siyasete gerçek katılım mekanizma ve işleyişleri yok. Kısacası, parlamento artık gerçek egemenlik alanı değil. Gerçek egemenlik yürütme gücüne, devletle tekellerin birlikte karar ve irade ürettikleri dar yuvarlara geçmiştir. Toplum yaşamını ilgilendiren tüm önemli yasa ve kararlar buralarda kotarıyor"-ken;^[14] Wulf Schönbohm, "Kendine güvenen bir demokrasi protest seçmenlerin hoşnutsuzluğunu giderir; radikalizm engellenebilir,"^[15] diye tarif eder burjuva parlamentarizminin negatif işlevini!

Özetin özeti parlamentarizm; Bertrand Russell'in, "Tatlı bir yalan söylersen on kişi alkışlar. Acı bir gerçek söylersen 8 kişi sana saldırır, ama 2 kişi sorgulamaya başlar. O iki kişiye selam olsun," mantığıyla eleştiri ve itiraza tabi tutulmalıdır; Behçet Aysan'ın, "ve hüzünlü günler/ sürer giderdi/ ben de biner giderdim/ bir düş atına," dizelerindeki kararlılıkla...

*****

vi) "Ezilenleri daha da güçsüzleştirmek, tecrit etmek, ezilenler arasında bölünmeler yaratmak ve bunları derinleştirmek ezenlerin yararınadır,"^[16] gerçeğinin bilincinde olanlar için güç birliği, ittifak -elbette- büyük bir şiairdir; ona ne şüphe?

Ancak güç birliği, ittifak girişimlerini reel-politik hesaplara; William Plaff'ın, "İdeolojiyi bırakan sol sorun çözmeye başladı. (...) Pragmatizm ve ideolojilerden yoksunluk, iktidardaki yeni solun olumlu özellikleri,"^[17] notunu düştüğü Habermas'cı "okunma"ların sınıf inkârcılığına veya "Kürt Sorunu"ndaki "çifte standartlı" eyyamcılığa ya da özgürlükçü laikliği yok sayanlara kurban etmeden!

Güç birliği, ittifak girişimleri yüzünü daima sola dönmelidir; dolaylı/ dolaysız olarak CHP'ye (6'lı masaya) değil!

CHP Genel Başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun, "Kürt sorunu"na ilişkin çağrı yaparak TBMM'yi adres göstermesi^[18] ya da sözde laiklik şampiyonluğu kocaman bir yalanken; Henry Amiel'in, "Her umut, içinden kumru yerine yılan çıkabilecek bir yumurtadır," uyarısı bir an dahi göz ardı edilmemelidir!

Olması gereken ittifak işçilerin birleşik emek cephesi ile Kürt ulusal bağımsızlık mücadelesini hedefleyen ulusal ittifakın buluştuğu (ve emperyalizme "Hayır" diyen enternasyonalist 'Ortadoğu Devrimci Çemberi'nin) mücadele birliğidir; ezilenlerin ortak öfkesidir; Edip Cansever'in, "Öfkeliyiz, öfkeyse sonuçtur er geç/ Bir aşk gibi yaşamak gerek öfkeyi..." dizelerindeki gibi...

*****

vii) İsim, adres vermeden yazdık buraya dek; ama belirtmeden geçmek olmaz: Sınıfa önderlikten söz edenlerin, sınıf hareketi içinde görülür, hissedilir bir mevcudiyeti de olmalı değil mi?

İttifakları, bir iltihak vesilesi olarak algılamayıp; Orhan Veli'nin, "Sol elim,/ Acemi elim,/ Zavallı elim!" dizelerindeki hünersizliği hatırlatmamalı değil mi?

Suretine ve fiiline baktıkça "Tu dois changer ta vie/ Hayatını değiştirmelisin," dedirtmemeli değil mi?

"Peki, o hâlde" mi?

"Kimileri her yerde köledir, kimileri hiçbir yerde!"^[19] der ya Aristote-

les, işte tam da bu ikilemin “hiçbir yerde köle olmayan”ların tarafında olmak gerek bugünlerde ve her zaman!

* * * * *

viii) Bugünlerde Can Yücel’in, “Bir insan görünce insan oluyorum/ Bir ağaç görünce ağaç/ Bir çiçek görünce çiçek/ Bir çocuk görünce çocuk/ Bir kadın görünce erkek/ Bir faşist görünce kahroluyor kahrediyorum,” dizelerine hâlâ telaffuz edebilen komünistler için göz önüne alması gereken aslî düşünce ve davranış eksenini sandıkla alâkâlı olmamalıdır. Tam tersine emekçilerin, Kürtlerin, kadınların, Alevilerin, çevrecilerin üzerine yıkılan sürdürülemez kapitalizm boy hedefi olmalıdır.

Ve de “Çekip gidince soyguncular,/ bir başka dünya kuracağız./ Yaşamak neymiş, yaşamak,/ sen o zaman gör bak!” diye haykırmalıdır Vitezslav Nezval’ın dizelerindeki umut ile...

* * * * *

ix) “Bunlar hayal” diyenlerden seniz; Halil Cibran’ın, “İnsanın hayali ile elde ettiği arasında yalnızca tutkusunun aşabileceği bir mesafe bulunur,” sözlerinden ve Ümit Yaşar Oğuzcan’ın, “İnanmak var olmaktır, bilirsin/ İnandığımız şeyler için yaşayalım/ Nice sabahlar, nice aydınlıklar/ Gelecek nice iyi günler için yaşayalım,” dizelerinden haberdar değilsiniz!

Yeni hedeflerin, durumların yeni yöntemler gerektirdiği bilinciyle haykırıyoruz: “İyimser olmak zorundayım çünkü bu hayatta tutunacak pek de fazla bir şeyim yok...”^[20]

Kimseye baş eğmeyip, diz çökmeyiz; umudumuzun tartışıldığı yerde, vazgeçmeyen inadımız başlar; Jean-Luc Godard’ın, “Fazlasını gören, fazlasını hisseden çok duyarlı sınırları olan, gereğinden çok şey bilen insan için savaş hep vardır,” saptamasındaki gibi...

Toplumsal bilincin başkaldırı ile yığınlara mal olacağı aşikârken; emekçilerin biriken öfkelerini pay-

laşıp, yaygınlaştırmak devrimci geleneği savunup; giderek öfkesi büyüyen milyonların önüne düzen sınırlarını aşan yaratıcı/ yıkım programını/ çözümünü koymak “olmazsa olmaz”dır...

Tam da bu koordinatlarda, “Seçimlerin ötesinde de etkili olan bir güce ihtiyaç var... Henüz o güce ulaşmış değiliz.”^[21] türünden müphemliğe de; “Seçimlerden büyük bir demokrasi çıkarmayı başarmalıyız. Sonrası ise daha ideolojik ve sınıfsal bir mücadele olacaktır. Neo-liberal politikalara karşı sol değerleri ve programları büyütmenin mücadelesi öne çıkacaktır. Başka türlü bu cendereden kurtuluş yok... Tüm ittifaklar öncelikle evrensel demokratik ilkeler konusunda fikir birliği ve uzlaşma içinde olmalı,”^[22] biçimindeki “aşamalı erteleme”-ciliğe ‘Hayır’ deyip; V. İ. Lenin’in, “Doğru bir politika en iyi politikadır. Prensiplere dayalı bir politika ise en pratik politikadır,” uyarısını unutmayıp/ unutturmamak elzemdir.

O hâlde -bu yazının başlığı olan- son söz de Carlos Castaneda’dan: “Ölümün avcılık yaptığı bu dünyada, kuşku ve pişmanlık için zaman yoktur. Zaman ancak karar vermek için vardır!”

13 Ekim 2022 16:22:54, Çeşme Köyü.

NOTLAR

[1] Vitezslav Nezval.

[2] Anton Çehov, Vişne Bahçesi, çev: Atıf Behramoğlu, Adam Yay., 2004.

[3] Can Yücel, Alavara, Bulut Yay., 1999, s.29.

[4] “Erkan Baş: İkinci Turda Oy Verebileceğimiz Bir Adaya İlk Turda Neden Oy Vermeyelim?”, 26 Eylül 2022... <https://www.birgun.net/haber/erkan-bas-ikinci-turda-oy-verebilecegimiz-bir-adaya-ilk-turda-neden-oy-vermeyelim-404012>

[5] Paul Lafargue, Tembellik Hakkı, çev: Vedat Günyol, Telos Yay., 1996.

[6] Dante Alighieri, İlahi Komedi, çev: Ayçin Kantoğu, Everest Yay., 2021.

[7] John Berger-Selçuk Demirel, Katarakt, çev: Cevat Çapan, YKY, 2011.

[8] Fikret Başkaya, “Seçimler: Kimin Başarısı”, Yeni Harman, No:154, Haziran-Temmuz 2011, s.3.

[9] “Kapitalistlerin ‘özgürlük’ tanımı her zaman zenginler için yiyecekte patlamak ve işçiler için açlıktan ölmek özgürlüğü biçiminde olmuştur.” (V. İ. Lenin, Burjuva Demokrasisi ve Proletarya Diktatörlüğü Üzerine Tezler, çev: Muzaffer Erdost, Sol Yay., Haziran 1977.)

[10] Temel Demirel, “Seçim Sonuç(suzluk)ları”ndan Hareketle -25 Madde de- ‘Quo Vadis’?!, Uzun Yürüyüş, No:83, Ekim 2007.

[11] Ertuğrul Kürkçü, “Çözüm Alanı Meclis Değil, Hayattır, Toplumdur”, Yeni Harman, No:154, Haziran-Temmuz 2011, s.4.

[12] V. İ. Lenin, Devlet ve Devrim, çev: Ferit Burak Aydar, Agora Kitaplığı, 2009, s.27.

[13] “Genel olarak burjuva devleti de burjuvazinin yönetim mekanizmasının başlıca aygıtlarından biri olan burjuva parlamentosu da proletarya tarafından ele geçirilemez. Proletaryanın görevi, burjuvazinin yönetim mekanizmasını havaya uçurmak, yok etmektir; buna ister cumhuriyet, ister anayasal monarşi altında kurulu olsun bütün parlamenter kurumlar dahildir.” (V. İ. Lenin, Lenin Döneminde Komünist Enternasyonal, çev: Orhan Dilber, Maya Yay., 1997, s.232.)

[14] Haluk Yurtsever, Tarihten Güncelliğe Sınıf Savaşları ve Devlet, Yordam Kitap, 2006, s.198.

[15] Wulf Schönbohm, Milliyet, 24 Ekim 1998, s.18.

[16] Paulo Freire, Ezilenlerin Pedagojisi, çev: Erol Özbek-Dilek Hattatoğlu, Ayrıntı Yay., Ocak 1991.

[17] William Plaff, The Herald Tribune, 22 Ekim 1998.

[18] İlayda Kaya, “SHP’den CHP’ye ‘Kürt Sorunu’...”, Cumhuriyet, 3 Ekim 2021, s.5.

[19] Aristoteles, Politika, çev: Mete Tunçay, Remzi Kitapevi, 1975.

[20] Charles Dickens, Büyük Umutlar, çev: Nihal Yeğinobalı, Cem Yay., 1990.

[21] “Ayşe Düzkın: Seçimlerin Ötesinde Bir Güce İhtiyaç Var”, Yeni Yaşam, 20 Ağustos 2022, s.2.

[22] “Selahattin Demirtaş: En İdeal Günah Keçisi Olarak Gösteriliyorum”, 12 Ekim 2022... <https://etelgraf.com/selahattin-demirtas-7-haziran-1-kasim-surecinin-iki-tarafinin-da-aktorleri-tek-kelime-ozlestiriyeyaklasmazken-en-ideal-gunah-kecisi-olarak-gosteriliyorum/>

İTTİFAK, KİMİNLE, NEDEN?

hgrby_34@hotmail.com

Bugün Türkiye'nin, baskıcı, ırkçı-faşist bir diktatörlük tarafından yönetildiğine dair hepimiz hemfikiriz; halklarımızın demokratik bütün haklarını gasp eden, sömüren ve yoksullaştıran bu faşist rejimden kurtulmak, halklarımızın çıkarınadır. O halde bu faşist rejimden kurtulmak için yapılan bütün ittifakları yakından izlemek ve kendi tavrımızı belirlemek önem arz etmektedir. Fakat burada sorun, hangi ittifaka, kiminle girmek veya desteklemekten ziyade, sorun Türkiye'deki siyasi partilerin samimiyet testidir; Türkiye'de demokrasi konusunda hiçbir parti samimi değildir; hele söz konusu Kürt/Kürdistan sorunu olunca hiç değildir. Tabi bunun da tarihsel arka planı var.

Gelişmiş kapitalist ülkelerde siyasi partiler sınıf temeli üzerinde kurulmuşlardır; temsil ettikleri sınıfın hak ve çıkarlarını savunurlar, iktidara geldiklerinde ulusal geliri, temsil ettikleri sınıfın lehine kullanırlar.

Türkiye'de iki nedenden dolayı siyasi partiler, bu özelliğin dışında kalmıştır.

1-Tarihsel nedenler:

Çökmekte olan bir

imparatorluğu çöküşten kurtarmak, bu olmuysa, en güçlü etnik unsur sayılan Türklerin hâkimiyetinde, etnik kökenine bakılmaksızın Anadolu'da yaşayan veya Anadolu'ya çeşitli bölgelerden (Balkan, Kafkasya ve Kırım'dan) göç etmiş Müslüman unsurlardan yeni bir ulus ve bu ulusun üstünde yaşayabileceği yeni bir ülke ve bu ülkenin sınırları dâhilinde egemen bir devlet kurmak.

Hedef, yeni ulus, yeni ülke ve yeni devlet olunca, tüm sınıf ve sınıf çelişkileri yok sayıldı; dolaşısıyla, sınıflara ve sınıf çelişkileri üzerine kurulacak siyasi parti ve örgütlere de siyasi yasak getirildi, kuruluşları yasaklandı.

2-Ekonomik nedenler:

20. yüzyıla girilirken Osmanlı devleti ve onun yerine kurulan Türkiye Cumhuriyeti devletinde kapitalizm yeterince gelişemediği için, sınıflar ve sınıfsal çelişkiler keskin değildi. Devletin gözetiminde gelişen/geliştirilen burjuvazi, bütün varlığıyla devlete bağlı/bağımlı olduğu için, burjuvaziyi temsilen bir partinin kurulmasına da gerek duyulmadı. Dolayısıyla iktidarda bulunan bürokrat kökenli

parti Cumhuriyet Halk Fırkası (CHF) hem burjuvaziye hem de emekçi kesime "eşit mesafede" durmaya özen gösteriyordu; partinin programı da dayanışmacı (solidarizme) dayandığı için Kemalistler; "bizler sınıfsız, imtiyazsız, kaynaşmış bir kütleyiz" diyorlardı.

İkinci Dünya Savaşı koşullarında palazlanan, 1942-43 Varlık Vergisi'yle sermaye transferinin gerçekleşmesi, burjuvaziyi iyice güçlendirmişti: Artık rüşünü ispat etmek istiyordu; 1946 yılında kendi partisini kurdu; ama devletten bağımsız olmayı hiçbir zaman düşünmedi. Burjuvazi ile devletin ayrışmaması, üstelik devlet desteğiyle ayakta durmaya çalışması, burjuva partisi de olsa Türkiye'de bir kitle partisinin kurulmasına ve gelişmesine engel oldu; onun yerine lider sultasına dayalı lider partileri aldı. Her lider kendi partisini kurdu, lider ölünce de dağılan partiyi bir başka lider topladı ve iktidara taşıdı; hatta partiler adlarından çok liderleriyle ve lider adlarıyla tanındı. Böyle olmasına rağmen, kurulan bütün partiler, programlarında nüans farkı olsa da devlet geleneğinden gelmeleri nedeniyle, hepsi devleti

kutsar ve sahiplenir; yurttaş ise yok hükmündedir, yani yoktur; şu veciz söz; “söz konusu devletse, gerisi teferruattır” sözü çok anlamlıdır; devletin mutlak hükmü yanında ne hukukun ne de yurttaşın bir hükmü vardır: Her şey vatan içindir. Sistem partilerinin bu özelliğinden dolayı, temel hak ve özgürlükler konusunda çok ketumdurlar; onlar için devlet halk için değil, halk devlet içindir. Bundan olacak ki, anayasa dâhil, tüm hak ve özgürlükler üstün, askerler tarafından verilmiş veya gasp edilmiştir, sistem partileri ise sadece bunu seyretmişlerdir. Günümüzde bütün siyasi partiler, 12 Eylül askeri rejimine ve onun yaptığı anayasaya karşı gibi görünürler ama değiştirmeye sıra gelince, yanaşmaktan kaçınırlar...

Partilerin, birbirinin aynı olmaları, sadece Türkiye’ye özgü bir durum da değildir, bir burjuva geleneğidir, özel mülkiyetin olduğu her yerde geçerlidir. Lenin’in yakın dostu Rus politikacı Zinoviev daha 1920’lerde şöyle demişti: “Burjuva partilerinin aslında ayrı ve bağımsız partiler olmayıp burjuvazinin tek partisinin parçaları olduğunu gözden kaçırmamak gerekir. Bu parçalar, bazı dönemlerde, özellikle seçim dönemlerinde birbirleriyle dalaşabilirler; sık sık birbirlerine tahta kılıç çekebilirler. Fakat şunu rahatlıkla söyleyebiliriz: temel çıkarlar söz konusu olduğunda, yalnızca tek bir burjuva partisi; kölelerin sahiplerinin, özel mülkiyet savunucularının partisini görürsünüz.”

Oysa bizler, Batı demokrasileri deyince, çok partili ve sınırsız özgürlükler ülkesi anlıyorduk. Öyle olmadığını, pandemi döneminde, yaşanan toplumsal sorunlara çözüm üretemediklerinde gördük ve şunu anladık: Burjuva demokrasileri, özel mülkiyet ve serbest pazar yani malların serbest dolaşımı üzerinde yapılandırılmıştır; sınıfların varlığını kabul eder ve

Burjuva partilerinin veya düzen partilerinin dışında başını HDP’nin çektiği, “Emek ve Özgürlük” bloğu var. Faşist rejimi yıkmak ve ülkede geçici de olsa bir rahatlama sağlamak için, biz Kürtler bu bloğu destekleyeceğiz ama bu bloğun da Kürt ve Kürdistan sorununa bir çözüm getiremeyeceği bilincindeyiz, çünkü programlarında Kürdistan’ın özgürlüğü konusunda tek kelime yok.

temsiliyet eşitliğini savunur. Özel mülkiyetin kutsallığına ve dokunulmazlığına dokunulmadığı sürece her düşüncenin örgütlenmesine ve iktidarı hedeflemesine karşı bir engel yoktur. Ancak, bu kutsallıklara dokunulması halinde, derhal müdahale edilir ve iktidarına son verilir. Dolayısıyla, 20. yüzyılın başında Zinoviev’in savunduğu görüşler bugün de geçerlidir ve bütün burjuva partileri birbirlerinin benzeridirler. Bu benzerlik, Türkiye gibi demokrasisi gelişmemiş ülkelere gelindiğinde daha da katlaşır; söz konusu üniter devletin dokunulmazlığı veya Kürt sorunu olunca hepsi bir ağızdan, avazı çıktığı kadar tepinir.

Burjuva partileri böyledir de Türk solu çok mu demokrat? Hayır! Cumhuriyetin kuruluşuyla eşzamanlı kurulan Türkiye Komünist Partisi (TKP); Kemalizm gibi Jakoben, ırkçı/tekçi, ceberut ve antidemokratik bir partinin kuyruğuna takılmaktan kendini kurtaramamıştır. Kemalist rejimin 1925 yılında uygulamaya koyduğu Takrir-i Sükun Kanunu’yla, tüm muhalefeti susturması, Kürtlere jenoside varacak kadar şiddet uygulamasına ve keyfi sürgünleri, “ilericilik” adına sahiplenmiş ve desteklemiştir. TKP’nin bu olumsuz tavrının Türk solu üzerinde

etkisi büyüktür; Türk solu -1961 yılında kurulan Türkiye İşçi Partisi’nin (TİP) evrimleşmesini bir kenara koyarsak- kendisini bugün de Kemalizm’in etkisinden kurtaramamıştır.

Zayıf sınıf temeli üzerinde kurulan ve devlette sadakatle bağlı partilerin kurdukları ittifakların ülkenin sorunlarına çözüm üretecekleri beklenilmemelidir. Başını AKP’nin çektiği, neoliberal, piyasacı, milliyetçi/gerici ve dinci parti ile yıllarca ülkeyi tek başına ve demir yumrukla yöneten, bugün artan sol muhalefeti etkisizleştirmek için sosyal demokrat gömleği giyen, ama nasyonalist düşüncesinden ve devletçi geleneğinden bir milim geri adım atmayan CHP’nin başını çektikleri ittifakların ülkenin sorunlarına bir çözüm üretemeyecekleri bilinmelidir; buna rağmen bir beklenti için de olanlar varsa, derin bir sarsıntı geçireceklerdir; bu böyle bilinmelidir!

Burjuva partilerinin veya düzen partilerinin dışında başını HDP’nin çektiği, “Emek ve Özgürlük” bloğu var. Faşist rejimi yıkmak ve ülkede geçici de olsa bir rahatlama sağlamak için, biz Kürtler bu bloğu destekleyeceğiz ama bu bloğun da Kürt ve Kürdistan sorununa bir çözüm getiremeyeceği bilincindeyiz, çünkü programlarında Kürdistan’ın özgürlüğü konusunda tek kelime yok.

Türkiye’de üniter devlet dışında bir projesi olan parti var mı? Yok, en demokratik parti kabul edilen HDP bile, üniter devlet sınırları içinde yerel yönetimlerin -ona da izin verilmiyor-güçlenmesini savunuyor. Yerel yönetimlerin güçlenmesi -güçlenmelidir- Kürt sorununu kısmen çöze de Kürdistan sorununu asla çözemez. Çünkü Kürdistan sorunu bir ulus ve ülke sorunudur; ülke sınırları içinde kalsa bile, ancak federal veya konfederal yöntemlerle çözülebilir. Ülke nüfusunun 1/5’i oluşturan Kürtlere kendi kaderini

tain hakkını tanımayan hiçbir politikanın başarılı olma şansı yoktur. Toprağa dayalı olmayan, sadece anayasada güvence altına alınacak, eşit yurttaşlık hakkının tanınmasıyla da çözülecek gibi değildir; asgari çözüm yolu özzerlik olmalıdır.

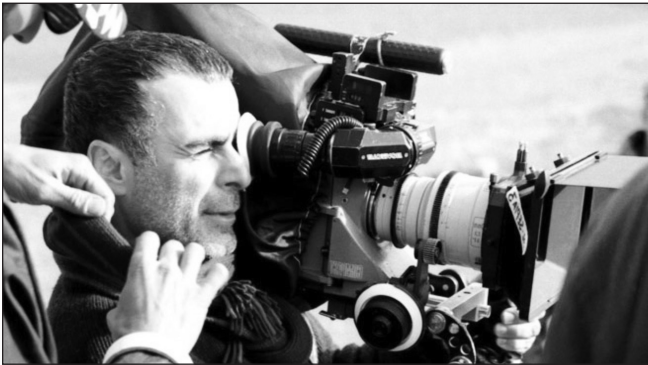
Bugün Türkiye büyük bir ekonomik darboğazın içinde debelenmektedir. Üretim düşmüş, enflasyon kontrolden çıkmıştır, Türk lirası tarihinin en düşük seviyelerinde gezinmektedir. Emekçi ve dar gelirliilerin ücretleri çok düşüktür ve satın alma pariteleri sıfırlanmıştır. Yoksulluk, hiç olmadığı kadar derinleşmiş, toplumun ruhsal sağlığını tehdit etmektedir; insanlar yarınlarından güvencesiz, endişe içinde yaşamaktadırlar. Gün geçtikçe artan işsizlik, emek sömürsünü daha da büyötmektedir. Bu ekonomik kargaşa ortamında, Türk lirasının devalüasyonu, Türkiyeli emekçilerin ucuz emeği ve aşırı sömürölmesi yüzünden, Türkiye, Türk ekonomisinin ürettiği her şeyin sudan ucuz satıldığı bir açık pazar durumuna getirmiştir. Bulgar Levası karşısında dahi tutunamayan lira, Edirne'yi, Bulgaristan'ın açık pazarına dönüş-

türmüştür. Halklarımızın ürettiği ama satın almaya gücü yetmediği her türlü gıda maddeleri Bulgar halkının sofrasını süslemektedir. Bu sürdürebilir bir durum değildir; bunun arkasından sosyalizm gelmezse, faşizm kapıyı çalacaktır.

İktidar bütün bu olumsuzlukları, yaklaşık iki yıldır dünyayı tehdit eden pandemi sürecinde üretimin yavaşlamasına bağılıyor; bu tez kısmen doğru olsa da Türkiye'nin içine düştüğü ekonomik bunalımı açıklamaya yetmiyor. Ekonomik bunalımın başlıca nedeni, artan askeri masraflar ile Türkiye'nin Kürtlere karşı yürüttüğü ve sonu beli olmayan savaş politikasıdır. Türkiye Rojava'yı ve Güney Kürdistan'ı sürekli bombalamakta bazı bölgeleri ise işgal etmiştir. İşgal edilen yerleri korumak için inanılmaz masraflar etmekten kaçınmamaktadır. Ordunun tamamına yakını paralı askerlerden oluşturmak suretiyle onlardan paramiliter bir güç oluşturmuştur. İktidarın içinden çıkılmaz bir hal alan bu savaş konseptine, muhalefet partileri de açık destek vermektedirler. Yukarıda açıklanıldığı gibi Türkiye'nin bütün düzen partileri devlete organik bağılarla

bağılı, sınıf temeli zayıf partilerdir. Dolayısıyla sınıf çıkarları, devlet çıkarlarına feda edilmektedir, buna Kemalist solda dâhildir.

Şayet demokrasi savunulacaksa, önce düzen partilerinin devletle olan organik bağlarını kesmeleri ve sınıf temeli üzerinde yeniden örgütlenmeleri gerekir. Sınıf temeli partiler, Türkiye'nin sorunlarını çözmezse de en azından bugünkü düzen partilerine nazaran daha bir cesaretle yaklaşırlar -bunun tipik örneği Türk Sanayicileri ve İş İnsanları Derneği TUSİAD'dır ve TUSİAD sistem partilerinden daha tutarlı politikalar üretmektedir- bu da ülkede tartışma zeminini yaratacağı gibi sorunların en başta Kürt/ Kürdistan sorununun çözümüne de yardımcı olur. Türkiye'nin mevcut toplumsal/siyasal yapısı böyle bir oluşuma, kısa ve orta vadede izin veremeyeceği için görev Kürt partilerine düşmektedir. Kürt partileri, dar grup çıkarlarını bir yana bırakıp ulusal temelde ittifak etmeleri gerekir. Kürdistan Komünist Partisi'nin (KKP) ve önderi Sinan Çiftyürek'in bu alandaki çabalarını dikkatle izlemek gerekir...

YEK JI DERHÊNERÊN PÊŞENG Û HERÎ SERKETÎ YÊN SÎNEMAYA KURDÎ: BEHMEN QUBADÎ

kayaonur3065@gmail.com

Derhêner, senarîst û çêkerê navdar ê kurd Behmen Qubadî di sala 1969ê de li bajarê Baneyê ya Rojhilatê hate dinê û yek ji sînemagerên pêşeng û girîng ên Sînemaya Kurdî ye ku bi filmên xwe ve li hemû cihanê tê naskirin. Qubadî di filmên xwe de bi giştî mijar û pirsgirêkên netewî, civakî, zayendî, çînî, aborî, takekesî radixe ber çavan, û babet û tîmayên wekî sînor, bêwarî, evîn, mirin, xizanî di filmên wî de derdi-kevin pêş.

Behmen Qubadî hêj di 12 saliya xwe de li bajarê Sîneyê bi amatorî tevî li koma derhenerên filman bû, di salên perwerdebûna xwe de di radyoyeke de xebitî û li Îranê ji Dibistana Çapdêrî perwerdehîya Derhênerîya Filman dît. Ji ber bûyerên wê demê mala xwe bar kir li Sîneyê, di 1992ê de ji bo perwerdehîya bilind çû li Tehranê ku ji sala 1998ê pê ve dest bi karê wênekariya pişesazîyê kir û perwerdehîya wî ya sînemayê nîvçe ma. Di navbera salên 1989-1998an de bi kamereya xwe ya 8 mm'î re gelek kurtefilm kişandin û filmên wî di bernameya gelek festîvalên filman ên navneteweyî de hatin nîşandan û xelat girtin.

Kurtefilmê Behmen Qubadî

yê "Jiyana li Mijê" (Life in Fog / Nîv-belgefilm, 1997) li cihanê deng veda, ji Festîvala Filman a Clermont-Ferrandê Xelata Taybet a Jurîyê girt û li gelek festîvalên filman hate nîşandayîn ku ji bo Sînemaya Îranê filmekî girîng e. Qubadî bi yekem filmê xwe yê metrajdirêj ê bi navê "Dema Hespên Serxweş" (1999) re derket li pêşberî temaşevanên sînemayê ku mijara filmê li sînorê derbas dibe û rûyê mirin, xizanî û hêvîyê nîşan dide. "Dema Hespên Serxweş" ji Festîvala Filman a Cannesê Xelatên "Kameraya Zêrîn", "Sînemagerê Ciwan" û "FIPRESCI" girtin. Behmen Qubadî, heman salê di filmê derhênerê navdar Abbas Kîarostemî yê "Bad ma ra khahad bord" de weke alîkarê sereke cih girt û di filmê Semira Mahmelbaf ê bi navê "Textê Reş" (2000) de bi rola mamoste, weke serlîstikvan lîst ku mijara vî filmê di dema komkujîya Helepceyê de diqewime. Filmê "Textê Reş" him qala atmosfera piştî Helepceyê û rewşa civakê ya wê demê dike him jî jiyana kolberên Kurd ên ku piraniya wan zarok in tîne li ber perdeya spî.

Piştî vî filmê di sala 2002yê de filmê Qubadî yê "Awaza Dayîka

Nîştîman" (Stranên Welatê Dayîka Min / Gomgashtei Dar Aragh) tê. "Awaza Dayîka Nîştîman" di sîya şerê de derbas dibe û behsa çîroka stranbêjê kal Mîrza dike ku li Henareyê digere, film, êş û janên gelê Kurd radixe ber çavan. Di 2004ê de filmê wî yê "Kûsî Jî Dîkarin Bifirin" ket vîzyonê. "Kûsî Jî Dîkarin Bifirin" çîroka jiyana xwişkeke û du birayên kurd tîne li ber perdeya sînemayê, film Festîvalên Filman ên Berlîn, San Sebastian û Chicago jî tê de ji bernameya gelek festîvalên filman xelat girtin. Derhêner di derbarê filmê de gotibû "Ez dixwazim filmê xwe diyarî/îthaf li hemû zarokên bêguneh ên cihanê bikim ku bûne qurbanî li polîtîkayên dîktator û faşîstan."

Filmê derhênerê navdar Behmen Qubadî yê "Nîvê Heyvê" (2006) behsa çîroka muzîkjenê kurd Mamoyî dike ku dixwaze ji bo konserê biçê li Kurdistanê Iraqê û di rê de rastî stranbêja kurd Heşoyê tê. Wê demê li Îranê qedexa ye ku jin li pêşîya mêran bistirin. "Nîvê Heyvê" li bernameya gelek festîvalên cihanê hate nîşandayîn û ji Festîvalên Filman ên Stenbol û Ewrasîyayê ya Qazaxistanê xelat standin. Derhêner piştî sê salan bi filmê "No

One Knows About Persian Cats” (2009) û di 2012ê de bi filmê “Demsala Kerkedan” ve derket li pêşberî temaşevanan. Fîlmê “No One Knows About Persian Cats” ji beşa Nerîneke Diyar a Festîvala Fîlman a Navneteweyî ya Can- nesê Xelata Taybet a Jurîyê girt.

“Demsala Kerkedan” îlhama xwe ji çîroka jiyana helbestvanekî kurd Sadegh Kamangarê digire, atmosfer û bûyerên wê çaxê nişan dide ku tê de listikvanên navdar ên sînemaya cîhanê yên Monica Bellucci û Behruz Vusukî jî listine. Sahel Farzan û hevsara wî Mîna di filmê de tene heps kirin, Mîna piştî deh salan ji girtîgehê derdikevê û dibêjin mêrê te jiyana xwe ji dest daye. Mîna li dû vê bûyerê, du zarokên xwe digire cem xwe û bi hev re diçin li Stenbolê. Piştî 20 salan Sahel jî ji girtîgehê derdikeve û malbata xwe digere. Fîlm, ji Xelatên Filman a Asya Pasîfîkê di gelek beşan de xelat standin.

Derhênerê xelatgirtî yê kurd Behmen Qubadî di 2014ê de derhênerîya beşa ‘Kabokî’ ya belgefilma “Words with Gods”ê kir ku ji aliyê 9 derhêneran ve hate kişandin û li bernameya Festîvala Fîlman a Venedîkê li derveyî pêşbazîyê hatibû nişandayîn. Qubadî di sala 2015ê de bi belgefilma xwe ya “Ala Bêwelat” (A Flag Without a Country) re bal kişand li ser jiyandê penaberên Kurd û rûyê şeran. Derhêner, herî dawî bi filmê xwe yê “Çar Dîwar” (2021) re derket li pêşberî sînamahezan ku qala çîroka muzîkjen Boranî dike. Gelek listikvanên navdar di filmê de listine.

(26.10.2022)

Kurtefilmên wî: *From Another Angle* (1989), *A Glimpse* (1990), *Golbaji* (1991), *Z like Zendegi* (L like Life, 1991), *From Other Point of View* (1991), *Balcony* (1992), *Private M. Hosseini* (1992), *Just a Glimpse* (1992), *Barbershop* (Sartarash Khane

/ *Barber's*, 1993), *Pantol* (1993), , *The Pigeon of Nader Flew* (*Nader's Pigeon Flew*, 1994), *Again Rain with Melody* (1995), *Life in Fog* (1995), *That Man Came Along* (1995), *Party* (1996), *Like Mother* (1996), *God's Fish* (1996), *Notebook's Quote* (1996), *Ding* (1996), *Telephone Booth* (1997), *Ballads of Plain's Girl* (1998), *War is Over* (2003), *Daf* (2003)

Çavkanî:

Kürt Sineması: *Yurtsuzluk, Sınır ve Ölüm (Sînemaya Kurdî: Bêwelatî, Sînor û Mirin)*, Rûpel: 137-204. Nivîskar/Ama-dekar: Mizgîn Müjde Arslan. *Weşanxane: Agora Kitaplığı.*

Göçebe İmajlar: Bahman Ghobadi ve Sineması. (Nimayên Koçer: *Behmen Qubadî û Sinemaya Wî*). Nivîskar: Nihat Nuyan - *Weşanên Avesta*

Devletsiz Bir Ulusun Sineması (Sinemaya Neteweyekî Bêdewlet), rûpel: 91-110. Nivîskar: Soner Sert - *Weşanên Dipnot.*

“Gemideki Hayalet: Türk Sinemasında Kürtlüğün ve Türklüğün Kuruluşu” (Spêleya di Keştî de: Sazkirina Kurdî û Tirkatî ya di Sinemaya Tirkî de), rûpel: 330-337. Nivîskar: Sebahattin Şen - *Weşanên Metis.*

Hejmara 8emîn ya Kovara Zarema (2016) *Kaplumbağalar da Uçar (Kûsî Jî Dikarin Bifirin).* Nivîskar: Behmen Qubadî - *Weşanên Avesta* <http://mijfilm.com/>

https://ku.wikipedia.org/wiki/Behmen_Qubad%C3%AE

https://tr.wikipedia.org/wiki/Behmen_Kubadi

[\[we.com/di-dile-xwezaya-jiyane-de-ciroken-rastin-texte-res/\]\(http://we.com/di-dile-xwezaya-jiyane-de-ciroken-rastin-texte-res/\)
<https://www.imdb.com/name/nm0315842/>
<https://iffr.com/en/persons/bahman-ghobadi>](https://sinemayaserbix-</p></div><div data-bbox=)

Rûmet Jî Digîre

*Ewrekî di kanîya çavên te de
Hema hema barand û barî.
Tu wekî avê dixwînî
Ên ku di dilê min de derbas dibin.
Cihanê dît,
Em qewixandin...*

*Rondikên xwe negirî,
Rûmet jî digîre...
Bihêle, bila rûyê esmanê bê şûştin,
Were şûştin tîrêjên roavabûnê
Yên ku lacûwerd, kesk, zer.
Va ye, em dîsa di berbangê de ne
Tiptazî
Û hêşîn.
Va ye, tu dibêjî qey bayê çiyayê ye
Û va ye, tu dibêjî qey bahor e...*

*Tu kes nikare, ew nênuka ku em jê dikin
Û ji dawêjin re jî tiştêkî bibêje.
Tu keça herî bedew
A hemû galaksîyan e,
Ez jî cewher im êdî,
Cewherê tirafê me,
Tirafa sewdaserîyê
A ku Prometheus dişewitand...*

*Ne di enîya me de şermek,
Ne di binçengê me de
Xaça veşartî.
Me ji vî gelê hez kir
Û ji vî welatê
Ev e sîcê me yê pîroz
Û ê nayê efûkirin...*

Helbest: **Ahmed Arif**
Wergêr: **Rûmet Med**

KUNTA-KİNTE
Ben bir küçük zenciyim
Bahtım benden karadır
Yazık sana ki felek
Senden taraf tutansın
Madem ırkım köledir
Âleme maskaradır
Benim bu kara yazğımdan
Tüm insanlık utansın
Beşir KARA

İŞ CİNAYETLERİ, İŞÇİLER, SENDİKALAR...

mustafakorkmaz5851@gmail.com

Aslında bu sayı için farklı bir konuda Sosyalist Mezopotamya dergisinin dosya konusu olan "Kürdistan'da Ulusal Birlik" ile ilgili yazacaktım. Ancak Amasra'daki maden ocağında meydana gelen grizu patlaması ve maden işçilerinin yaşamını yitirmesi ile yazının konusu değişmiş oldu.

Her nedense bu kader, bu fitrat; yoksullar, işçiler canlı canlı yanarken, maden ocaklarında zehirlenip yanarken, toprağın altında kalırken, suda boğulurken, tanklar içerisinde zehirlenirken, trafik kazalarında ölürken, inşaatlardan düşerken devreye giriyor. Biraz dini telkin, biraz ailelerin sırtını sıvazlama, biraz parasal vaat olmadı tekme tokat, bir ileri aşaması tazyikli su ve biber gazı... Ve bir sonraki felakete kadar her şeyin üstü örtülüp unutturuluyor. Sanki hiçbir şey olmamış gibi.

Bir defaya mahsus olsa da kabullenin artık, işçilerin yer altında diri diri yakılmasında, toprak altında kalmasında, cesetlerinin dahi bulunamamasındaki nedenin, aşırı kar hırsı ve sömür olduğunu. Sözde yasalar var ama ne yazık ki yaşamın diğer alanlarında da olduğu gibi yasalar buralarda da

uygulanmıyor. Yasalar güçlüden yana, sermayeden yana, patron- dan yana işliyor, yorumlanıyor ve uygulanıyor.

Genel ve değişmez kural; yasaları kim yapar ise önce kendini güvence altına alır. Çalışma yaşamına dair, örgütlenmeye dair, iş güvencesine dair, işçi sağlığı ve iş güvenliğine dair bütün yasalar işçiler aleyhine yorumlanıyor. Çünkü bu yasaları işçiler yapmamıştır. Bütün yasalar burjuva parlamen- tolarında sermayenin temsilcileri tarafından çıkarılır. Çalışma yaşamına ait yasalar işçi sınıfının temsilcileri tarafından hazırlanırsa sağlıklı ve güvenceli bir çalışma ortamı oluşur. Çalışma yaşamı yasalarla güvence altına alınmadıkça hiçbir çalışan güvence altında değildir.

İşçi sağlığı ve iş güvenliği tedbirlerini fazladan masraf olarak gören işverenler iş güvenliği tedbirlerini almaya kolay kolay yanaşmazlar. Hep ucuza kaçarlar. İşveren için kâr işçilerin yaşamları ve sağlıklarından önce gelir. Yasalar ve genel kural gereği işçi servise bindiği andan itibaren işverenin sorumluluğu altıdadır. İşçinin işe giderken trafik kazası geçirmesi, boğazına yemek kaçması, düşüp

ayağını ya da herhangi bir yerini kırması, kalp krizi geçirmesi iş kazası çerçevesinde değerlendirilir ve işlem yapılır.

Herhangi bir kazada sorumluluk, kim olursa olsun o işyerinde çalışan veya çalışmayan, işyerine gelen misafir, işyeri sınırları içerisinde bulunanlara ait değil işverene aittir. İşyerine gelen bir kimseye iş güvenliği kuralları anlatılır ve koruyucu malzeme verilir. Fabrikaların açılış veya temel atma törenlerine gelen devlet insanlarının koruyucu elbise giymelerinin nedeni budur. Daha sonra kurallara uyulur uyulmaz bu ayrı bir sorun. Kaza geçirenin bütün masrafları işveren tarafından karşılanır. En azından kanunen böyledir. Ancak ne oyunlar dönüyor, insanın aklı almıyor. Kendi çalışma yaşamından biliyorum. İşveren veya temsilcisi iş kazası geçiren işçinin yaşayıp yaşamadığını, hastaneye götürülüp götürülmediğini sormadan önce elinde eldivenin, ayağında botunun, başında baretinin ve belinde emniyet kemerinin olup olmadığını soruyor kendinden kaynaklı sorumluluğu üzerinden atmak için. Yüksekten düşüp ölen işçiye sonradan emniyet kemeri takıldığını zaman zaman haber

kanallarından izlemiştir.

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği birimlerinin olması yasal zorunluluktur. Az işçi çalıştırılan iş yerlerinde ise iş güvenliği uzmanlarından hizmet satın alınır. İş güvenliği uzmanlarının ve çalışanlarının ücreti işveren tarafından ödenir. İşte asıl sorun da buradadır. Ücretini işverenden alan bir iş güvenliği uzmanı ne kadar işçilerin lehine kararlar verir ve uygular. Ayrıca kamu kurumlarında da olsa, özel işyerlerinde de olsa işverenler iş güvenliği uzmanlarını sevmeyenler, kendilerine masraf çıkardıkları için.

Ne yazık ki Türkiye; iş kazalarında, iş cinayetlerinde, yoksullukta, yolsuzlukta, sömürde, uzun çalışma saatlerinde, işsizlik ve düşük ücret gibi çalışanlar aleyhine ne kadar olumsuzluk varsa hepsinde kendisine dünyanın ilk sıralarında yer buluyor. 2021 yılında 2170 işçi, 2022'nin ilk dokuz ayında 1359 işçi iş cinayetlerinde yaşamını kaybetti. Sermaye sınıfı insan odaklı çalışmaz, hep kar odaklı çalışır. İş kazası grafikleri incelense kaç işçinin kaybedildiğinden çok işletmeye olan maddi zararlar hesaplanır. Yaşanılan kaza ve ölümler ne kader ne de fitrattır, adı konmamış cinayettir. Bütün bunların nedeni aşırı üretim ve kar hırsı. Bu durumun önüne ancak sınıf bilinciyle sendikalaşarak ve örgütlü mücadele ederek durabiliriz.

İş cinayetleri ve yaralanmaların hemen hepsi önlemler alınarak ortadan kaldırılabılır.

*İş kazaları genellikle çalışma ortamı koşullarından, yönetim hatalarından, zamanında ve yeterli bakım yapılmamasından, insan faktörlerinin göz ardı edilmesinden, yeterli ve uygun eğitim verilmemesinden, denetim eksikliğinden veya bu etkenlerin birkaçı ya da tamamının birbiri ile etkileş-

İşyerlerinde işçi sağlığı ve iş güvenliği birimlerinin olması yasal zorunluluktur. Az işçi çalıştırılan iş yerlerinde ise iş güvenliği uzmanlarından hizmet satın alınır. İş güvenliği uzmanlarının ve çalışanlarının ücreti işveren tarafından ödenir. İşte asıl sorun da buradadır. Ücretini işverenden alan bir iş güvenliği uzmanı ne kadar işçilerin lehine kararlar verir ve uygular.

memesi sonucu ortaya çıkar.

*Öncelikle insanı işçileri merkezine alan yaşam odaklı bir çalışma ortamı oluşturulmaz ise kazaların, ölümlerin önüne geçilemez.

*Devletin, işletmelerin ve sendikaların, ortak bir iş güvenliği ve işçi sağlığı politikası olmalı.

*İş yerlerinde iş güvenliği eğitimleri sürekli tekrar edilmelidir. İş güvenliği kurallarına uyulup uyulmadığı gözlemlenip denetlenmeli.

*Denetimler işçi, işveren, sendika ve üretimin içinde bulunan deneyimli işçiler tarafından ortak yapılmalı.

*Çalışan bir işçinin iş güvenliği olmalı. İş güvenliği olmayan bir işçi sağlıklı düşünüp üretim yapamaz. Bu da iş kazalarına neden olur. İşçi çalışırken akşam ne yiyeceğini, çocuklarının okul masrafını, ev kirasını ve faturaların nasıl ödeneceğini düşünmemeli. Düşündüğü an kendini makinaya kaptırır. Kısacası yaşamını devam ettirebileceği bir ücret almalı.

*Uluslararası çalışma örgütü (ILO) tarafından hazırlanan sözleşmelerin kabulü ve uygulanması gerekmektedir. Ama çoğu zaman devlet ya da siyasi iktidar, uluslararası sözleşmelerden doğan yükümlülüklere uymamakta, istenilen iş güvenliği tedbirlerini almamaktadır. Örneğin 6 Haziran

1995 tarihinde Cenevre'de ILO tarafından hazırlanan ve birçok ülke tarafından imzalanmış olan 176 sayılı Madenlerde Güvenlik ve Sağlık Sözleşmesini Türkiye tam 20 yıl sonra imzalamıştır. Ancak ne acı ki ILO'nun 176 sayılı sözleşmesini Soma ve Ermenek'teki katliamdan sonra utanma belasına imzalamışlardır. İmzalamış olsalar da değişen bir şey yok, Amasra Taş Kömürü Ocağı'ndaki katliam da bunu kanıtladı.

Şu an ki siyasi iktidarın uluslararası sözleşmelere uyma diye bir derdi yoktur. İstanbul sözleşmesinden bir çırpıda çıkıldığı gibi uluslararası sözleşmelerden canları istediğinde hemen çıkabiliyorlar.

İş cinayetlerinin en büyük nedenlerinden birisi denetimsizliktir. İş yerlerindeki denetimler kesinlikle formaliteden ibarettir. Her iş yeri girişinde büyük harfler ile "şöyle yaz" önce iş güvenliği". İş güvenliği uzmanı gelir, güzel bir şekilde karşılanır ve ağırlanır. Daha sonra kontrol ve denetimlere başlanır. Eldiven, baret, bot ve tulum var ise her şey yolundadır. Ama denetimci haftada işçinin kaç saat ve kaç gün çalıştığını sormaz, soramaz. Aldığı ücret ile geçinebiliyor mu onu sormaz. İşverenin ya da işveren temsilcilerinin baskılarından bihaberdir. İşçiler, işçi sağlığı ve güvenliği ile ilgili eksiklikleri, yaşanan sorunları dile getirmekten korkarlar. Sigortalı olup olmadıklarını bile sormaz. İşyerinde sendikanız var mı sorusu akıllara bile gelmez.

Bütün dünyada izlenen liberal politikalar gereği sendikaların gereksizliği ya da gerek olmadığı yönünde bir eğilim gelişmiş ve giderek bu düşünce birçok ülkede temel bir anlayış olarak benimsenmiştir.

Antep organize sanayi bölgesinde çalışan bir yakınım

çalışma yaşamı üzerine sohbet ederken, neden sendikaya üye olmadığını sorduğumda olumsuz bir düşünce belirterek, yaşanmış bir olayı anlattı.

“Toplu iş sözleşmelerinin görüşüldüğü bir dönemde işverenin ofisinde görüşmeler yapılıyor.* İşveren sendikayı hem bitirmek hem de istediği şartlarda toplu sözleşmeyi imzalatmak için planını hazırlamıştır. Görüşmenin ses ve görüntüleri işçilerin görebileceği ve duyacağı bir şekilde dışarıya aktarılmaktadır. İşveren sendika başkanını para karşılığı satın alıyor ve işverenin istediği şekilde toplu sözleşmeyi imzalıyor. Olayın akabinde işçiler sendikadan istifa ediyor ve o tarihten sonra sendikalar o işyerine giremiyor.” Sermaye açısından ne büyük başarı değil mi.

Bir başka örnek, Adıyaman’da tekstil işçileri sendikalı olmak isterler. Üye olmak istedikleri sendika Hak-İş’e bağlı Öz İplik-İş sendikasıdır. Gerekli görüşmeler yapıp üye olurlar. İşveren anında hepsini işten çıkarır. Aslında sendikalı olduğundan dolayı işçi çıkarmak kanunen yasaktır. Haliyle işçiler eylem ve direnişe başlarlar. Organize sanayi bölgesinin çıkışına direniş çadırı kurulur. Oturma eylemleri, basın açıklamaları, AKP önünde eylemler, parti, dernek ve sendika ziyaretleri, kurumların iadeyi ziyaretleri sonuç vermedi. Hiçbir resmi kurum olumlu olumsuz tepki vermedi, görmemezlikten geldiler. Yerel basın dahi haber yapamadı. Adeta tüm şehir işverenin lehinde kenetlenmişti.

1992 yılında Petrol-İş Şube Başkanı** ile sendikaların geldiği noktayı konuşurken başkanın

bana aktardığı bir bilginin çok önemli olduğunu düşünüyorum. Toplu sözleşme döneminde, görüşmeler esnasında yetkili işveren temsilcisinin şöyle bir önerisi olmuş. “Başkan istediğiniz zam oranından %1 eksik talep edin sıfır kilometre istediğiniz arabayı alıp gidin.”

Bunları niye yazdım. İş kazalarıyla ne alakası var diyeceksiniz ama işte sorun tam da burada.

Bilindiği gibi sendikalar çıkar örgütleridirler ve işçi sınıfının çıkarlarını korur her platformda işçileri temsil ederler. Ancak şu an kimi temsil ettikleri belli değil. Ana akım sendikalar devletten daha militarist bir konumdalar. Egemen sistemin ayakta kalmasını sağlayan en büyük dayanaklardan birisi sisteme eklenmiş olan mevcut sendikalar. Düşünün bir defa, Afrin’in işgaline 1 Mayıs’ı Hatay’da kutlayarak destek veren bir sendika, işçilerin nasıl geçindiği, nasıl çalıştığı konusunda kafa yorabilir mi? Onların hakkını nasıl koruyabilir?

Bir iş yerinde işçilerin iş kazalarından korunmasını, işçi sağlığını, iş güvencesi ve bütün haklarının korunmasındaki en büyük teminat sendikalar. Çalışanların örgütsüz ve sendikasız olduğu bir iş yerinde iş kazası da olur, işten atmalar da olur, fazla çalıştırma da olur yani haksızlık ve hukuksuzluk alır başını gider. Var olan sendikalar sarı sendikacılığın da gerisinde bir konuma sahipler.

Sendikalara her zamankinden daha fazla ihtiyaç vardır. İşçi eylemlilikleri ve sendikalar sınıf partilerini mücadele içerisinde tetikleyip ileriye taşımalarına neden olurlar.

Sermaye sınıfı işçi sınıfını böl

parçala yönet yöntemi ve ekonomik krizin de etkisi ile tüm zamanlardan daha fazla saldırıyor. Çözüm örgütlü mücadeledir.

Bir iş yerinde, işletmede, fabrikada; iş sağlığı ve iş güvenliği için bütçe ayrılmalı. İş güvenliği birimi olmalı ve planlı programlı eğitimler yapılmalı. İnsan yaşamının her şeyden daha önemli olduğu tüm beyinlere kazanmalı.

İş güvenliği önlemleri bir yaşam biçimi ve kültür haline getirilmeli. Çözüm sendikalı ve örgütlü mücadeledir.

Hafızalardan silinmedi daha: Düzce’de iş güvenliği önlemleri alınmadığı için infilak eden bir fabrikada yaşamını yitiren ve yaralanan işçiler varken patrona teselli yemeği verildiğini unutmamak işçi sınıfı olarak.

Gözden kaçırılmaması ve unutulmaması gereken en önemli noktayı sona bıraktım. Kürdistan’da işçi sınıfının durumu, çalışma koşulları çok daha vahim ve içler acısıdır. Hiçbir güvenceleri yoktur. Örgütsüz, bilinçsiz ve dağınık olan işçiler iş güvenliği kuralının uygulanmadığı koşullarda çalışmakta ve yaşamaktadırlar. Kürt sermayesi işçilere karşı, çok daha acımasız, tükenmek bilmeyen bir kar hırsıyla işçileri sömürmektedirler. Yani göbekten bağlı oldukları Türkiye sermayesine rahmet okutmaktadırlar. Kürdistan’daki komünistlerin gözü kulağı Kürdistan işçi sınıfı üzerinde olmalı.

*Toplu sözleşmeler sendika yönetim kurulları, işçi temsilcileri ile işveren ve temsilcileri arasında olur. Ve sırası ile ev sahipliği yaparlar. Bir kişi ile toplu sözleşme masasına oturulmaz.

**Dönemin Batman Petrol-İş şube başkanı Ahmet Timurtaş

ARİ - BATI ARYAN - DOĞU ARYAN - SANSKRİTÇE

bahozsavata@gmail.com

Bilindiği üzere “**Aryan**” kelimesi sadece Hint-İranlıları ifade etmek için değil aynı zamanda Hint-Avrupa dil ailesinden olan dilleri konuşanları da ifade edecek şekilde bir telaffuz ve yazım farkı ile “**Ari**” terimi olarak 19. yüzyılın sonunda tüm dünyada kullanılmaya başlandı.

19. ve 20. yy’da “**Aryan**” tanımını yerine “**Ari**” tanımı daha çok kullanılmıştı. Özellikle İngilizlerin Hindistan’daki sömürgeci egemenliğine denk gelen bir dönemde bu terminolojinin onlar tarafından kullanılmış olması büyük bir talihsizlikti. Çünkü “**Ari**ler” tanımı **soyluluk ve üstünlük içeren ırkçı** bir tanıma yükseltilmişti. Yaşanan dönemde bölge kökenli aydınlar bu tespite uzak durdular. Bölge aydınlarının, “İngilizlerin bu ırkçitespiti onların emperyalist emellerine hizmet eder.” şeklindeki siyasi kaygıları yerinde idi. Nitekim bu kaygılar gerçekleşti de.

Lakin yeni tespit edilmiş bir gerçeklik daha vardı. Modern Batı Aryan kültürünü yaratan Cermen ve Latin toplumların da dilsel akrabaları bu coğrafyada yaşıyordu. Tarih, bu gerçekliğin inkârı üzerine kurulamazdı. Hiç olmazsa “**Ari**” şeklindeki ırki tanıma yaslanmak yerine, daha gerçekçi **kültürel** bir tanıma yaslanmış olan “**Aryan**” tanımı ile yola devam edilmeliydi.

Alman Friedrich Schlegel’in (1772-1829) **Latincenin** yerine **Sanskritçe** dilini organik bir dil

(dillerin kaynağı) olarak “Über die Sprache und Weisheit der Indier (Hintlilerin Dilleri ve Hikmetleri Üzerine, 1807)” isimli kitabında ileri sürdü. Beş Avrupa (Almanca, Fransızca, Latince, Yunanca ve İngilizce) ve iki Asya (Sanskritçe ve Ariyaca) dilinde 150 isim ve fiilli karşılaştırmalı olarak inceleyerek bu diller arasındaki benzerliğin tesadüf olmadığını ve köken birliğini gösterdiğini, bu kökenin de bu diller arasında en eskisi olan **Sanskritçe** olduğunu dile getirdi. Schlegel’in bu kitabı tüm Avrupa’da bir “*Hint tutkusunu*” oluşturdu.

Sanskritçe üzerinden gelişen Hindistan’ın Aryan kültürel kökenleri fikri, daha sonra Avrupa’nın kökenlerinin ırka dayalı bir biçimde açıklanan politik bir dilin gelişimine neden temel olmuştu. Diğer taraftan Hindistan’a dayalı bu “*Ari Modeli*”; Avrupa’nın kökenlerini Mısır’a dayalı olarak açıklayan eskiçağ modelini yıkararak Avrupa kültürünü Akdeniz kökenli sayılmaktan kurtarmaya hizmet etmişti. Böylece Avrupa’nın müstakil bir gelişme seyrine ve özgün bir uygarlığa sahip olduğu tezleri ortaya atılabiliyordu. Bu dönemde Batı’nın kökenlerinin açıklanmasında **Aryanizm’e** ek olarak Yunan kökenlerinin keşfi ile de bazı yeni gelişmeler oluştu. Avrupa’nın daha önce medeniyet kökeni sayıldığı Yunanistan yerine, yeni bulgular sonucu artık medeniyetin Hint kökenlerine yönelir. Yeni tanımlanan dil ailesi için Alman Hindolog **H. J.**

Klaproth 1823 yılında Hint-Alman: “**Indo-Germanisch**” ismini kullansa da **Fransız Bopp**’un (1791-1867) ilk kez 1816 yılında **Thomas Young** tarafından kullanılan “**Hint-Avrupa**” terimini tercih eden bilimcilerden yana çıkması ile bu kavram Aryan dilbilimcilerin diline artık yerleşmişti.

Bu bağlamda “**Hint-Avrupa**” teriminin başlangıçta Kafkaslarla ilintili olarak kurulması önemliydi. **Bernal**’in belirttiği gibi ilk kez 1795’te “**Kafkas ırkı**” şeklinde **Blumenbach** tarafından kullanılan terim daha sonra ‘**Aryancılık**’ temelinde Almanların saf ırkla ilişkisi bağlamında gündeme gelmişti. Dini metinlerde yer alan özellikle Avrupalılara yakın duran Kafkasya mitolojileri devreye girmişti. “**Zira Kafkasya Promete’nin hapsedildiği ve acımasızca cezalandırıldığı yeri. Nuh’un üçüncü oğlu olan ve Avrupalıların atası sayılan Yafes ile özdeşleştirilen İapedos’un oğlu olan Promete’nin insanlar için kahramanca ve fedakârca ateşi çalması, daha sonra Ari davranışının simgesi olmuştu.**” Avrupalıların, kendi ırksal kökenlerini tarihin başlatıcısı olarak gösterilen **Promete**’ye götürmeleri, Batı’nın mahiyetini açıklamada önemli bir noktaydı.

Diğer taraftan; “**Ari miti 19. yüzyıl sömürgeciliğine felsefi bir anlam kazandırmıştı. Alman kimliğinin ırkçı bir şekilde tanımlanmasında kullanılan Ari miti aynı zamanda Hindistan’ın geçmişini, Sanskritçe konuşan Hint-Aryan işgalcilerinin**

açıklamakta ve böylece Hindistan üzerinde bir hak iddiasını gündeme getirmekteydi.”

“Aryanizm, böylece Hindistan kökenle ilişkili konumunu korusa da gittikçe aşılıp, insanlığın evriminde Yunan mucizesine doğru gelişen bu süreçte, Yunanistan’ın ön-Ari kökenleri fikri çerçevesinde Mısır ve Mezopotamya etkisinden kurtarılmıştı. Böylece tarihsel süreç içerisinde Batı uygarlığı biricikleştirilmiş; Avrupa’nın Antik Yunan’dan başlayan benzersiz soyağacı çıkartılmış; nihayetinde “kapitalist mucizeyi yaratacak olan ilerleme çizgisinin başlangıcı oluşturulmuştu. Daha sonra Marx’ta ve Weber’de görebileceğimiz gibi günümüz toplumunun kendi başına Avrupa tarihinin içsel gelişmelerinin bir neticesi olarak ele alınabilmesinin önü açılmıştı.”

Yine “Ari” ırkı üstünlüğü şeklinde özetlenecek ırkçı teoriler, 20. yüz yılın başlarında Avrupa’nın dünya egemenliğinin pekişmesi ile Doğu’ya karşı bir üstünlük söylemi olarak ortaya çıkmıştır. Daha önce kısmi hayranlıkla şekillenen Doğu’ya bakış, bu sefer giderek bir değerlendirme ve yargılama tonuna sahip olmuştur. “Durağan Doğu Toplumları” karşısında “Dinamik Avrupa’nın” farklılığı, özellikle coğrafi ve iklimsel farklar, hatta ırkın üstünlüğü gibi faktörlere dayanılarak açıklanmaya başlanmıştır.

Soylara asillik, üstünlük vasıfları vermek arkaik tarihin değer yargılarıdır. Modern dünya bu yaklaşımın insan varlığında toplumsal kümeler üzerinden yanlış bir tespit olduğunu bilimsel olarak kanıtlamıştır. Dünyanın bütün ırklarının bizim için bir soyluluğu ve asilliği vardır. Bu hukuki ve ahlaki bir duruştur. Ayrıca insani davranış alanında kalan, bilimsel, etimolojik ve kültürel kaygılar dışında olması gerektir. Günümüz bilimi insanların gensel ortaklığını ve karmaşasını tanımlarken insanların yakın akrabalıklarının insanın yüzbinlerce yıl geriye giden tarihinde üç yüz yıl içinde dahi kaybolduğu yeni karmaşık gensel kökenlere yöneldiğini gösterir. Yani etnik yapılar ırki olarak hiçbir melez oluşumunun dışına çıkamaz. Ancak insan grupları kültürel, ısrarlı toprak birliği ve siyasi kader birlikleri kurdukları tarihsel kültürel adları ile

kodlanırlar.

Kürdler de ısrarlı toprak birliği ve siyasi kader birliği olan tarihi bir gruplaşmaya uğramış, geçmişte kavim günümüzde millet olmuş Aryan kültürel geçmişi bakımından Doğu Aryan kültürel bir topluluktur. Aryan soylu bu topluluk kültürel olarak Doğu Aryan iklimi Hindistan ile her bakımdan ilintisi nedeniyle tarihin belli bir döneminde diğer pek çok **Aryani**/İrani topluluk ile kavuşmuştur.

***

Bu makale serisi çalışmamızda Antik çağda kültürel görünüşleri nedeni ile Kürdlerin Aryan kültürel ataları için “Doğu Aryan” terimini kullanacağız. Bu terimi ırkçı bir gruplama olarak değil, bütün Aryan halkların dilsel, dinsel ve kültürel tarihsel coğrafik ortaklıklarından ötürü ve bölge insanının kendini Antik dönemin kullanılagelen tarihi kültürel bir tanımlaması olarak ele alacağız. Doğu Aryan kültürü de tanımlayarak Aryan toplumlarının Ön Asya’daki girişimlerini tespit etmeye çalışacağız. Diğer yandan dilsel olarak aynı kökenden gelen ve ortak tarihi kültür köklerine sahip olduğu kanıtlanmış ve artık bütün dünya da bilim çevrelerinde genel kabul görmüş “Hint-Avrupa” dillerini “Batı Aryan” şeklinde ve “Hint-Aryan/İran”lı halkları “Doğu Aryan” şeklinde belirteceğiz. Özellikle *Doğu Aryan* tanımı; bölge tarihinde MÖ 1550 sonrası *Mitanniler* için ve daha sonra bölgeye yerleşmeye başlayan diğer Doğu Aryan halklar; Med, İskit, Pers, Part ve Sasani vs. toplulukları için kullanacağız.

Aslen geçmişlerinde bir olan Aryan kültürlü halkların Antik Çağda Ön Asya ve İran-Hindistan İndus bölgesinde ki kültürel görünüşleri nitelik olarak farklılaşır. Kültürel olarak farklılaşan bu sosyal kümeleri **Doğu Aryan** ve **Batı Aryan** halkları şeklinde adlandırdık. Onların din ve dil kültürel öğelerindeki kendi kümelerindeki ayrılıkları ve yakınlıkları da bu sınıflamaya gitmemize bir gerekçe olmuştur. Her iki Aryan topluluğun dini ve dilsel farklılıkları özellikle başkin görünür. Batı Aryan halklar da, Doğu Aryan halkların inandıkları **Hint tanrıları** yoktur. Soyca aynı kökenden olan iki Aryan topluluk arasında en belirgin özellik dini alanda buydu. İran-Hint Aryan toplumların Doğu Aryan tanrıları, inanç rütelleri ve diğer

sosyal yapıları MÖ XVI. yüzyıl sonrası Doğu Aryan kültürlü Mitanniler ile birlikte bir kısım bölge halkları olan **Hurrilere, Luvilere, Gaşkalara ve Hititlere** kısmen aktarılır. Anadolu’da özellikle Mitanni Doğu Aryan inancı olan Mithracılığı, daha sonraki yüzyıllarda Batı Aryan halklardan Ermenilerin, Galatların, Makedonların, Yunanlıların ve zamanla Romalıların benimsedikleri görülür. Anadolu’ya MÖ 12. yy sonrası Trakya üstü göçerlerden ilk Ermeni kabileler Doğu Aryan tanrıları bölgede benimserler. Fakat Ermeni kabileler diğer yandan kendi pagan tanrılarına tapmaya da devam ederler. Bölgenin bu karmaşık dini kültürel görünümü Yukarı Fırat havzasında Kommagene bölgesinde (modern Adıyaman) en iyi “*Nemrut Tapınağı/Béli Tapınağı*” sunar.

Ayrıca her iki Aryan kömenin de siyasal kader ortaklıklarında halklar kümesel birlik içinde bir görünüm sunarlar. Ön Asya’da bir Romalı, daha çok Yunanlı, Galyalı, Ermeni ve Selevkoslar ile birlikte olmuştur. Bir Partlı ise; daha çok Medli, İskitli ve Persli olmuştur. Siyasal olaylar anlatıldığı kâderde ve kıvançtaki oluşan birliklerde bu algı gözlemlenecektir. Bu sınıflama hem bölgesel farklılık için hem de daha yakın ailesel kültürel bağları göstermek için zaten gereklidir. Doğulu-Batılı olmak ikileminde Kürdler sürekli kalmıştır. Fakat Kürdlerin kavmi kültürel dini Doğu Aryan kodları Doğu Aryan topluluklar ile birlikte yaşama kategorisinde hareket etmeye onları meyilli bırakmıştır.

Kaynaklar:

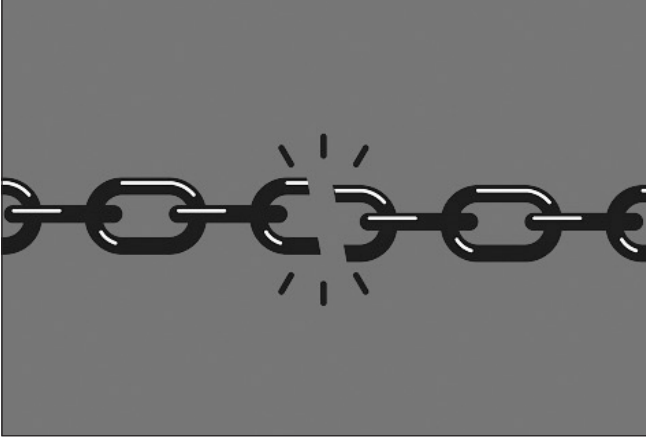
*Bkz. İngiltere’de *Aryan tezleri için “Avrupa’nın Aryan kökenleri fikri”* (Bernal, M. (1998). *Kara Atena: Eski Yunan uydurmacası nasıl imal edildi. 1785-1985. Ö. Buze* (Çev.). İstanbul: Kaynak Yayınları. 1998, s. 326-327) Bkz. *Trautmann, T. R. (1997). “Aryans and British India” Berkeley: University of California Press. 10-1997.*

*Bkz. Bernal, M. (1998). *Kara Atena: Eski Yunan uydurmacası nasıl imal edildi 1785-1985. Ö. Buze* (Çev.). İstanbul: *Kaynak Yayınları. S. 318-319. 1998.*

*Bkz. Murti, K.P. (2001). *India: The seductive and seduced “other” of German orientalism. Westport, CT: Greenwood Press. s. 2-3, 2001.*

*Bkz. Murti, a.g.e. s. 2-3, 200.

Not: Kürdlerin Antik Tarihinin anlatan bu yazı serisi devam edecek.
05.10.2022/Melêti

ÖRGÜTLENME SORUNU ÜZERİNE NOTLAR

Devrimci mücadele derken ilk akla gelecek sorun örgüt ve örgütlenme sorunlarıdır. Bu örgütlenme sorununun da en önemli sorunu strateji sorunudur. Strateji öncül, taktik ise ikincil yani tali plandadır. Strateji de taktik de ülkenin sosyoekonomik ve politik yapısına göre değişim gösterir. Bu her siyasal örgütlenmenin olmazsa olmazı olmalıdır. Bu durumda can alıcı nokta olarak örgütün örgütlenmesinde örgütlenme stratejisinin önüne koyduğu hedeflerdir.

Biraz açacak olursak: Komünist örgütlenme sınıfsal bir mücadelenin olmazsa olmazı o örgütün çekirdeğini oluşturan işçi sınıfının devrimci işçi sendikalarıdır. Ve devrimci işçi sendikaları gerçekten devrime inanmış Marksist ve Leninist felsefe ile çok iyi eğitilmiş ve donanımlı kadroların öncülüğünde olmalıdır. Şayet örgüt önüne, milli demokratik devrim ve ulusal demokratik devrim taktiğiyle bir komünist örgüt örgütlemeyi koyarsa örgütleyemez. Çünkü ulusal kurtuluş mücadelelerinde öncü güç milli burjuvazidir. Köylülük bir bütün ve bölünmemiştir ve en zayıf halka kırsal alanlardır. Bunun için komünist bir örgütlenmeyi yaratamazsınız. Komünist bir örgütlenme

yaratamayacağınız gibi her geçen gün biraz daha kan kaybedersiniz.

Yukarıda belirttiğim gibi strateji öncül taktik ise tali sorunlardır. Kanımca örgütlenme sorununun temelinde toplumda belirleyici olan sosyoekonomik yapıyı değerlendiren bir yanlışta bulunuyoruz. Bu yanlışta sadece bizde değil, tüm siyasal örgütlenmelerde hakim. Örneğin yaşadığımız coğrafyada devletin siyasal yapısı, kültürel yapısı, üretici güçleri, üretim araçları ve üretim ilişkileri hiç irdelenmiyor.

Bir Marksist felsefe kavramı: Öz ve biçim. Toplumsal yapılar, üretici güçler, üretim araçları, üretim ilişkileri, üretim biçimi ile doğar, serpilir ve gelişir. Çünkü toplumsal yapıyı belirleyen temel güç üretim araçları, üretici güçler ve üretim biçimidir. Bir toplumda feodal üretim araçları, feodal üretici güçler ve feodal üretim biçimi hakimken siz o toplumsal yapıda kapitalist üretim araçları, kapitalist üretici güçleri ve kapitalist bir üretim biçimini örgütleyemezsiniz. Örgütlediğiniz andan itibaren o bir yeni toplumun inşasını doğurur. Bu konuda birçok örnek verilebilir.

Yine bir Marksist felsefe kavramı: Her yeni toplum bir eski toplumun bağrından-sinesinden doğar.

Eski toplum ise o yeni toplumun ebeliğini yapar. Yani yeni toplum üretici güçleri, üretim araçları ve üretim biçimi eski toplumun bütün ilişkilerini tarihin çöplüğüne atmadan kendi toplumsal ilişkilerini örgütleyemez.

Yine bir Marksist felsefe kavramı: Evrim devrim sorunu. Toprağa atılan bir tohumun çimlenmesinden olgunlaşmasına kadar geçirdiği bir evrim dönemidir. O toprağa atılan tohumdan aynı özelliği taşıyan yeni bir tohum elde edilmesi bir devrimdir. Ana rahmine düşmüş bir ceninin doğuma kadar geçirdiği dönem evrim, doğduğu an o artık bir devrimdir.

Değerli yoldaşlar; diyebilirsiniz ki bunların hepsi pekala bilinen şeyler. Evet doğrudur, bilinen şeyler ama bir yanlışta bulunuyoruz. İşte o yanlışta yıllardan beri önümüze doğru bir devrim stratejisini koyamayıp o stratejinin dayattığı hedefi kavrayamayışımızdır. Onun için Lenin'in deyişiyle hep "bir adım ileri iki adım geri" gidiyoruz. Bence örgütlenme sorununun gerçekten bir komünist örgütlenmesinin yaratılmamasının temelinde yatan nedenlerden öncül olan budur. Komünist bir örgütlenmenin yaratılması için sosyoekonomik ya-

pının çok iyi değerlendirilmesinin önümüze çok doğru bir strateji koyacağına inanmıyorum.

Komünist bir örgütlenmeden bahsederken mücadelenin motor çekici gücü olan işçi sınıfından ve onun Marksist-Leninist ideolojisiyle donatılmış devrimci işçi sendikalarından bahsettim. Çünkü makinesiz sanayi, sanaysiz işçi sınıfı, işçi sınıfı olmadan komünist örgütlenme düşünmek Marksist felsefeye aykırıdır. Örneğin Marks neden devrimin, sanayi devrimini yapmış Avrupa'da doğacağını merkezin şafağında kapitalizmi doğuran ve kapitalizme beşiklik etmiş büyük Britanya ya da Almanya olacağını söylemişti. İşte tam da bu paragraf yukarıda belirttiğim özelliklerden dolayı önemli.

Peki neden Rusya'da bir proleter devrimden, bir devrimci mücadeleden bahsetmiyordu. Çünkü özelde Rusya'da genelde de Asya'da henüz kapitalist bir üretim tarzı hakim değil. Dönemin Rusya'sında, Çarlıkla yönetilen yarı feodal yarı kapitalist bir üretim tarzı hakim. Kanımca reel sosyalizmin çöküşüne en büyük etken toplumun kapitalizmin kokuşmuşluğunu ve çürümüşlüğüne yaşamadığı için ve kapitalist toplumun feodal toplumun sinelerinden doğduğunu ancak bu yukarıda bahsettiğim çürümüşlük ve kokuşmuşluğu yaşamadığından yeniden kapitalizmin inşasına yönelindi. Bunun en basit örneği Moğolistan. Moğolistan'da kapitalist bir üretim

tarzı yokken, sanayisi yok denecek kadar zayıfken bir yeni toplumun -kapitalizmi yaşamadan- o toplumun üretim araçlarını, üretici güçlerini ve üretim biçimini tarihin çöplüğüne atmadan yeni bir toplumun inşası mümkün değildir.

Moğolistan örneğini vermemdeki neden bir dönem Moğolistan'da sosyalizmin inşasına kalkışıldı. Neden diye sormayın çünkü maya tutmadı. Nedeni o dönem bırakın bir sanayiye, yerleşik bir düzeni bile olmayan, öncül üretimi hayvancılık olan göçebe bir hayat tarzı olan bir çoban ülkesi Moğolistan. İşte bunun için o göl maya tutmadı.

Yani bu coğrafyada ulusal birlik için yeni yeni adımlar atılırken bir ulusun ulusal özellikleri olan ulusal birlik, dil birliği, kültür birliği, toprak bütünlüğü -coğrafi birlik- elde edilememiş, kazanılamamıştır. Bir ülke ve orada da bir komünist örgütlenme sağlanamaz. Sağlansa bile kör topal ağır aksak yürür. İşte tam da içinde olduğumuz durum.

Kanımca artık şu gerçek kabul edilmelidir. Mücadele UDD'nin (Ulusal Demokratik Devrim) emperyalizmin fiili işgaline karşı kendi Pazar alanlarını korumak için ulusal kurtuluş savaşı veren milli burjuvazi mücadelenin çekici gücüdür. Ve en büyük müttefiki henüz bölünmemiş köylülüktür. Emperyalizmin fiili işgaline karşı verdiği ulusal kurtuluş savaşını zaferle taçlandırmış ve bir demok-

ratik halk iktidarına kapı aralamışsa mutlak olarak bir takım kültürel yapılanmalar kaçınılmaz olarak öne çıkmak zorundadır. Bu kültürel değişimlerin başında kesintisiz bir şekilde demokratik halk iktidarı için başat bir yapı işte aradığımız o komünist örgütlenmedir. Çünkü ulusal kurtuluş savaşı zaferiyle ulusal demokratik devrimini taçlandırmış bir yapı artık yeni bir toplumsal yapıya gebedir. Ve yavaş yavaş milli burjuvazi ilerçilik barutunu yitirerek gericileşir ve pazar alanlarını korumak için tekelci sermayenin işbirlikçisine dönüşür. Tıpkı Rusya'daki geçiş sürecindeki Kerenski dönemi gibi.

Eğer böyle değilse bu coğrafyada kör topal, ağır aksak da olsa asrı devirmiş bir mücadelede neden halen ulusal bağlamda da sınıfsal bağlamda da elle tutulur bir örgütlenme söz konusu değil. Daha önce yazmaya çalıştığım ama yeniden vazgeçtiğim bir cümlede kendi kendime şu soruyu sorma zorunluluğu duydum. Ne idim ne oldum ne olacağım? Konuyu devrimci mücadelenin Fikir Kulüpleri Federasyonu'ndan tutun da Türkiye Sosyalist İşçi Partisi'nin kuruluşu, THKO kuruluş süreci, beraber örgütlenme, ayrı örgütlenme ve günümüze ne idik ne olduk ne olacağız?

Çözüm: Ezenin ve sömürenin sosyoekonomik, sosyopolitik yapısını doğru tahlil edip doğru bir strateji ve gerçek bir mücadele ile başarabiliriz.

İTTİHAT TERAKKİ CEMİYETİ VE KÜRTLER

eyupyalur36@gmail.com

İttihat Terakki, II. Abdülhamit'in istibdat rejimine karşı Osmanlı devletinin çöküşünü engellemek amacıyla kurulan ve bu minvalde faaliyet gösteren gizli bir ihtilal komitesidir. Bu cemiyet 1889 - 1918 tarihleri arasında faaliyet yürütmüştür. Meşrutiyetin ilanı, 31 Mart vakası, Bab-ı Ali baskını, 1. Dünya Savaşı gibi Osmanlı tarihine damga vuran olaylarda yer almıştır. 3 Haziran 1889 tarihinde İstanbul'da beş Askeri Tıbbiye Öğrencisi tarafından İtalyan Carbonari Cemiyeti örnek alınarak İttihat-ı Osmani Cemiyeti adıyla kurulmuştur. Bu cemiyetin kurucuları 1-) İbrahim Temo (Arnavut) 2-) Abdullah Cevdet (Kürt) 3-) İshak Sükuti (Kürt) 4-) Mehmet Reşit (Çerkez) 5-) Hikmet Emin'dir (Türk). Bu cemiyet başlangıçta tıbbiye, harbiye, mülkiye öğrencileri arasında bir düşünce kulübü görünümündeydi. Bu öğrenciler Fransa'da yaşayan Ahmet Rıza Bey ile bağlantı kurdular. Cemiyet Ahmet Rıza Bey tarafından yönlendirilmeye başlandı. Cemiyet daha çok tanındı ve yönetim karşıtları arasında daha fazla örgütlenerek yandaş toplamaya başladı. Ahmet Rıza Bey Fransa'da Fransız İhtilali'nden etkilenecek cemiyetin adını

Nizam ve Terakki olarak değiştirmek istedi. Diğer cemiyet üyeleri cemiyetin adında İttihat'ın yer almasında ısrarcı oldular. Böylece İstanbul'dakilerin İttihat'ı ile Ahmet Rıza Beyin Terakki'si bir araya getirilerek İttihat ve Terakki Cemiyeti (İTC) oldu. Cemiyet üyeleri İstibdat rejiminin yıkılmasını, 1876 Kanun-i Esasi'nin yeniden yürürlüğe konmasını ve Osmanlı Meclis-i Mebusanı'nın yeniden açılmasını istiyorlardı. Ayrıca Abdülhamit'in bir an önce tahttan indirilmesi gerektiğine inanan yurt içindeki örgüt üyeleri ile bu konuda acele edilmemesi gerektiğini düşünen Fransa'daki örgüt üyeleri ve Ahmet Rıza Bey arasında görüş ayrılığı çıkmıştı. Örgüt adını ilk kez 30 Eylül 1895 yılında İstanbul'da Ermeni olayları sırasında duvarlara afiş yapıştırarak, bildiriler dağıtarak duyurdu. Ermeni protestolarının çatışmaya dönüşmesi cemiyetin aradığı fırsata dönüştü. 120 askerin hayatını kaybettiği 172 Ermeni'nin öldüğü bu olayda yönetimi suçlu bulan cemiyet üyeleri halkın yönetime karşı harekete geçmesi konusunda bildiri dağıtmaya başladılar. Cemiyetin yaptığı bu eylem Abdülhamit'i kızdırdı. Sorumlu olan ce-

miyet üyeleri bir bir tutuklanmaya başlandı hapse atıldılar, sürgüne gönderildiler. Sürgün edilen üyeler bir yolunu bulup Paris'te toplandılar. Cemiyetin merkezini Paris'e taşıdılar. Faaliyetlerini burada sürdürmeye başladılar. Belli bir süre sonra Osmanlı baskısından dolayı cemiyet Paris'ten çıkarıldı. Yayın organı Meşveret'in kapısına kilit vuruldu. Yeni merkezlerini Belçika'nın Brüksel şehrine taşıdılar. Oradan da çıkarılınca bu kez merkezlerini İsviçre'nin Cenevre şehrine taşıdılar. Burada kurdukları Osmanlı Gazetesi aracılığı ile Abdülhamit aleyhine propaganda yapmaya başladılar. Cemiyet üyelerine Avrupa'da Jön Türkler deniliyordu. Abdülhamit İttihatçıların Avrupa'daki çalışmalarından rahatsızdı. Bu işi barış yoluyla halletmeğe karar verdi. Cemiyetin çalışmalarını sonlandırmak için Ahmet Celalettin Paşa'yı Avrupa'ya gönderdi. Cenevre'de cemiyet üyeleri ile görüşen Ahmet Celalettin Paşa kendilerini tatmin edecek reformların yapılacağı ve haklarındaki kovuşturmalara son verileceği, kendilerine tekrar memuriyet verileceği aksi takdirde çalışmalar devam ederse vatandaşlıktan çıkarılacakları,

bir daha yurda dönmelerine izin verilmeyeceğini bildirerek Mizancı Murat Beyi ikna etmeyi başardı. Cemiyet üyelerinden birçoğu İstanbul'a döndü bir bölümü de Osmanlı devletinin çeşitli yurtdışı temsilciliklerinde görevlendirildiler. Ahmet Rıza Bey, Doktor Nazım ve çevrelerindeki bir grup Avrupa'da kalarak çalışmalarını, eylemlerini sürdürdüler. İttihat ve Terakki Cemiyeti bir dönem için dağılmış oldu.

20. YÜZYILDA İTTİHAT TERAKKİ CEMİYETİ

20. yy'a girildiğinde 1904 Japon-Rus savaşında kazanan tarafın meşruti monarşi ile yönetilen Japonya'nın olması ve Abdülhamit'in reform vaatlerinin yerine getirilmemesi, bunların bir aldatmaca olduğu anlaşılınca İttihat Terakki Cemiyeti üyeleri uzun bir süre sonra tekrar ayağa kalktılar. Bunun yanı sıra farklı ideolojilere sahip bazı cemiyetlerde ortaya çıktı. 1906 yılında Talat Paşa tarafından Selanik'te kurulan Osmanlı Hürriyet Cemiyeti hızla taraftar bulmaya çalışarak adını duyurmaya başladı. Cemiyete katılanlar arasında Cemal Bey, Enver Bey, İsmet Bey, Kazım Bey gibi 3. Ordu mensubu askerler de bulunmaktaydı. Meşrutiyetin ilanını sağlamak, hükümete karşı gizli eylemlerde bulunmak amacı taşıyorlardı. Bu cemiyet 27 Eylül 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti ile birleşmiştir. Şam merkezli olarak kurulan aralarında 5. Ordu subaylarının ve Mustafa Kemal'inde bulunduğu Vatan ve Hürriyet Cemiyeti 1906'da kuruldu. 1907'de İttihat ve Terakki Cemiyeti'yle birleşti ve II. Meşrutiyet'in ilan edilmesinde rol oynadı. İttihat ve Terakki Cemiyeti padişahı reformların önünde engel olarak görüyordu. Vatanı kurtarmak adına bugün olduğu gibi gerçeklerin üzerini kapatarak imparatorluğun heterojen yapısını inkar ederek Arnavut, Bulgar, Makedon ve Ermeni'yi...

20. yy'a girildiğinde 1904 Japon-Rus savaşında kazanan tarafın meşruti monarşi ile yönetilen Japonya'nın olması ve Abdülhamit'in reform vaatlerinin yerine getirilmemesi, bunların bir aldatmaca olduğu anlaşılınca İttihat Terakki Cemiyeti üyeleri uzun bir süre sonra tekrar ayağa kalktılar. Bunun yanı sıra farklı ideolojilere sahip bazı cemiyetlerde ortaya çıktı.

yok sayarak eşitlikten uzak Osmanlılık yapıyorlardı. 1908 yılında girildiğinde Balkanlarda etkinliğini artırmak isteyen Rus İmparatorluğu ile Ortadoğu'yu ele geçirmek isteyen ve Hindistan gibi deniz aşırı sömürgelerini kontrol altında tutmak isteyen İngiltere arasında Estonya'nın Başkenti Reval'de 9 Haziran 1908 yılında bir görüşme gerçekleşti. Rus İmparatoru II. Nikolay ile VII. Edward arasında gerçekleşen bu görüşme ile Ruslar İngilizlerin sömürgesi olan Hindistan üzerinde hak iddia ediyorlardı. İngilizler ise Kırım'da imtiyaz talep ediyorlardı. Bu iki ülke aralarındaki bu sorunları çözmek için bir araya geldiler. Ayrıca hasta adam olarak gördükleri Osmanlı İmparatorluğunu Balkanlardan söküp atmak istiyorlardı. Bu görüşme Osmanlı İmparatorluğunu doğrudan ilgilendiriyordu. Abdülhamit bu görüşmeye çok önem veriyordu. Ama bütün çabalarına rağmen bu görüşmeye engel olamadı. Reval görüşmeleri sonucunda önemli sonuçlar elde edilmişti. 1-) İngiltere Rus Çarlığına Balkanlardaki Panslavizm politikasını uygulaması için alt yapı hazırladı. Balkanlardaki birçok halk sonraki yıllarda ayaklanacak, Osmanlı'ya karşı isyan edecekti. 2-) Ruslar boğazlar çevresinde rahat bırakılacaktı. 3-) İran iki ülke arasında paylaşıldı. Kuzeyi Rusların güneyi ise İngilizlerin hâkimiyeti altına

girdi. 4-) İngiltere'nin Kürdistan'a yönelik politik ve stratejik önceliği petrol ve Musul'un çevresine egemen olmak. Kürdistan'a hakim olarak Hindistan gibi deniz aşırı sömürgelerine güvenli bir şekilde ulaşacak ve hakimiyetini sağlama alacaktı. 5-) Irak, Güney Sudan, Mısır İngilizlere bırakılmıştır. 6-) Almanlar üzerinde baskı artırıldı. 7-) II. Meşrutiyetin ilanı için zemin hazırlandı. 8-) Jön Türklerin popülarlığı arttı.

ENVER BEYİN İSYANI

Reval görüşmeleri sonrası Abdülhamit'in pasif ve yanlış dış politikasından dolayı Osmanlı İmparatorluğunun parçalanacağı düşüncesi İttihat Terakkicilerde güçlendi. Reval görüşmesini Abdülhamit'e karşı siyasi propaganda malzemesi olarak kullandılar. Bu da ihtilal sürecini hızlandırdı. Eğer meclis açılır Hristiyanlara eşitlik verilirse Makedonya elden çıkmaz, ülkenin bütünlüğü sağlanır diye düşünüyorlardı. Selanik'te Binbaşı olan Enver Bey ve ihtilal hazırlığı yapan İttihatçılar çalışmalarına hız verdiler. Bunun haberini alan Abdülhamit Selanik Merkez Kumandanı olan Nazım Beye konuyu araştırması için yetki verdi. Nazım Bey yaklaşmakta olan ihtilalin kokusunu alınca cemiyet üyesi Enver Bey eniştesi olan Nazım Beye suikast düzenlemeye karar verdi. 11 Haziran günü gerçekleştirilen başarısız suikast sonucu Divan-ı Harbe sevk edilen Enver Bey emrindeki askerlerle dağa çıkarak isyan başlattı. Enver Beyden iki gün sonra Niyazi Bey dört gün sonra Eyüp Sabri Bey dağa çıkarak isyana destek verdi. Abdülhamit bu isyan karşısında başarısız olunca 23.07.1908 Meşrutiyeti 2. kez ilan etti. Enver Bey bir anda hürriyet kahramanı oldu. Meclisin tekrar açılması ile çoğunluğu oluşturan İttihat ve Terakki Cemiyeti sadrazam olarak kendilerine yakın olan Kamil Paşa'yı atadılar. Bu dönemde kaynayan

Balkanlarda Bosna Hersek ilhak edilmiş, Bulgaristan bağımsızlığını ilan etmişti. Kamil Paşa Hükümeti Balkanlarda gelişen olaylara karşı adeta seyirci kalmıştı. Bu gelişmeler padişah yanlısı olanlara İttihatçılara yüklenmelerine ve onlara karşı çıkmalarına fırsat doğurmuştu. Bu durum İttihatçılara muhalif olan Serbesti Gazetesi Baş Yazarı Hasan Fehmi Beyin suikast sonucu öldürülmesi İstanbul'da infiale sebep oldu. Hasan Fehmi'nin cenazesi monarşi yanlıları tarafından büyük bir kitlesel gösteriye dönüştürüldü. Kalabalık Yıldız Sarayı'na yürümeye başladı. Abdülhamit'ten meşrutiyetin kaldırılmasını, şeriatın geri getirilmesini Abdülhamit'in yeniden ümmetin başına geçmesini meyhanelerin kapatılmasını, Müslüman kadınlarının sokaklarda tek başlarına dolaşmalarını yasaklamalarını istediler. Yeni rejime karşı gelişen bu tepki tarihe 31 Mart Vakası olarak geçen isyana dönüştü. Bu olay karşısında çaresiz kalan hükümete karşı Abdülhamit sadrazam değişikliğine gitti. Hareket ordusu isyanı bastırdı 30 kadar isyan elebaşısı idam edildi. Daha sonra Hareket Ordusu sıkıyönetim ilan ederek Yıldız Sarayı'nı kuşattı. Abdülhamit tahttan indirilerek Selanik'e sürgüne gönderildi. Yerine V. Mehmet Reşat getirildi. Mehmet Reşat iktidarın elinde bir kukla olmaktan ileri gidemedi. Yapılan Kanuni Esasi değişikliği ile siyasi güç tamamıyla meclise geçti.

I. Dünya Savaşı'ndaki yenilginin kesinleşmesinden sonra Talat Paşa hükümeti 8 Ekim 1918 tarihinde istifa etti. 1 Kasım'da yapılan olağan üstü kongrede İttihat ve Terakki Cemiyeti kendini feshederek Teceddüd Fırkası adıyla yeni bir parti kurulmasına karar verildi.

İTTİHAT TERAKKİ CEMİYETİ VE KÜRTLER

İttihat ve Terakki Cemiyeti

Kürt halkının Osmanlı'daki ilk yasal örgütü 1900 yılında kurulan "Kürdistan Azm-i Kavı Cemiyeti"dir. Osmanlı sınırları içindeki ilk legal Kürt gazetesi "Kürt Teavün ve Terakki Gazetesi"dir. 22 Nisan 1898'de Kahire'de ilk Kürtçe gazete olan "Kürdistan" yayın hayatına başlamıştı. Midhat Bedirhan ve Kardeşi Abdurrahman Bedirhan İstanbul'da yayımlamak istedi. Osmanlı yönetiminin izin vermemesinden dolayı sürgünde Kahire'de çıkarıldı.

başlangıçta devletin anayasal düzene tekrar kavuşmasını, Meclisi Mebusan'ın açılmasını amaçlayan gizli bir dernek olarak kuruldu. Bu derneğin beş kurucusundan ikisi Abdullah Cevdet ve İshak Sükuti Kürt. II. Meşrutiyet'in ilanından sonra İttihat ve Terakki Fırkası adını almıştır. 1913 Bab-ı Ali basınından sonra yönetime hakim olmuştur. İttihat ve Terakki'nin başa geçmesinden sonra Kürt sorunu farklı bir boyut kazanmıştır. 4-9 Şubat 1902'de Paris'te yaptıkları kongrede tüm etnik ve dini gruplara islahat vaadinde bulunan ve her halkın kendi diline geleneklerine ve dinlerine göre yaşayabileceklerini söyleyen İttihatçılar 1909 yılında kabul ettikleri programlarında her etnik yapının ilkokullarda kendi anadilleri ile eğitim yapabileceklerini belirtmişlerdir. İttihatçıların vaatleri farklı etnik yapılara ait bazı aydınlar ve yazarlar tarafından çeşitli açıklamalar ve yayınlarla desteklenmiştir. Bunlardan biride Ziya Gökalp'in 1909'da yayınlanan Peyman Gazetesi'nin 12. sayısındaki bir yazıdır. Bu yazıda şu ifadeler yer almaktadır. "Kürtlerin yalnız bir derdi vardır. O da cehalettir. Bu derdin dermanı okumak, yazmak ve dünyayı öğrenmektir. Bundan böyle Kürtçe kitaplar

yazılacak. Kürtçe gazeteler neşre olunacak, mekteplerde Kürtçe lisanıyla ilim ve marifet öğretilecek. O zaman Kürtler de zengin olacaklar, bahtiyar olacaklar." 1902'de yapılan ve içlerinde Kürt temsilcilerinin de bulunduğu İttihat ve Terakki'nin Paris Kongresindeki vaatlerinden ve de Gökalp'in Peyman Gazetesi'ndeki yazısından yola çıkılarak cumhuriyetin kurulmasından öncede bazı Kürt aydınlarının taleplerinin olduğu ve bu taleplerin "kimlik" ve "dil" üzerinde yoğunlaştığı söylenebilir. İttihat Terakki Fırkası yöneticilerinin ekseri çoğunluğu Balkan, Kafkas, Dağıstan... gibi dışardan ülkeye göç etmiş ailelerin bireyleriydiler. İttihat Terakki'nin ilk dönemlerinde uygulanan Osmanlıcılık ve İslamcılık ilkeleri ile siyaset yapılırken Kürt coğrafyasında da ciddi bir heyecan ve sempati uyandırmış, taraftar toplamışlardı. Daha sonraları iktidarda kalabilmeleri için Pantürkist politikalar izlediler. Bu politika değişikliği Kürt aydınlarını, siyasetçilerini, ileri gelenlerini rahatsız etmeye başladı ve Kürt milliyetçiliği kavramı ortaya çıktı. Oysa Mustafa Kemal'in Misakı Milli içinde formüle edilmiş hedefi Türk ve Kürt mili hudutlarıdır. Kürt halkının Osmanlı'daki ilk yasal örgütü 1900 yılında kurulan "Kürdistan Azm-i Kavı Cemiyeti"dir. Osmanlı sınırları içindeki ilk legal Kürt gazetesi "Kürt Teavün ve Terakki Gazetesi"dir. 22 Nisan 1898'de Kahire'de ilk Kürtçe gazete olan "Kürdistan" yayın hayatına başlamıştı. Midhat Bedirhan ve Kardeşi Abdurrahman Bedirhan İstanbul'da yayımlamak istedi. Osmanlı yönetiminin izin vermemesinden dolayı sürgünde Kahire'de çıkarıldı. O dönemde İttihat ve Terakki'nin yayın organı olan "Osmanlı Gazetesi" ile "Kürdistan Gazetesi" arasında büyük bir paralellik ve yardımlaşma görülüyordu. Kürdistan Gazetesi bir süre İttihat ve Terakki'nin matbaasında

basıldı. Zaman zaman Midhad Bedirhan'ın makaleleri Osmanlı Gazetesi'nde yayınlanmıştır. Bu dönemde bütün Kürtler Meşrutiyet'ten ve birlikten yana bir uğraş içindeydiler. II. Meşrutiyet'ten sonra kurulan ilk Kürt organizasyonu "Kürt Teavvün ve Terakki Cemiyeti"dir. 1909 yılında Kürt kulüplerine (dernek) çeşitli zorluklar çıkarılmış ve sonunda kapatılmışlardır. Bu olay İttihat Terakki ve Kürtlerin arasını açmıştır. Türkçülük ve milliyetçilik yanları ağır basmıştır. İttihat ve Terakki yönetimi başarısızlığa uğradıkça ve Türk olmayan halklara karşı dost olmayan politikasını uyguladıkça muhalefet güçlendi ve Kürtler de genellikle İttihat ve Terakki karşıtı olan Hürriyet ve İtilaf Fırkasında yer aldılar. Kürtler 1912 genel seçimlerinde Bedirhan'i ailesinden

Hasan Paşa'yı Siirt ilinden milletvekili seçtiler. İttihat ve Terakki'nin meclisteki ezici çoğunluğu ve baskıları sonunda Hasan Paşa'nın milletvekili seçilişi geçersiz sayıldı. İttihat ve Terakki bütün seçim bölgelerinde zora başvurdu ve kendi gönlünce bir seçim yaptı. Kürtler Osmanlı'dan ayrılmak istemiyorlardı. Herkes gibi eşit, diline ve kültürüne sahip çıkararak Osmanlı'nın bir parçası olan Kürdistan veya İttihat Terakkicilerin ifadeleriyle bir "Vilayet-i Şarkiye" talepleriydi.

Sonuç olarak İttihat ve Terakki'nin ittihatçılık ruhu yüzyıllık cumhuriyetin kılcal damarlarına kadar sirayet etmiştir. Ülkenin siyasi tarihine son derece vahim geleneklerin oluşmasına, yerleşmesine ve kökleşmesine de

neden olmuştur. Her on yılda bir yapılan darbe, muhalif basının susturulması, muhalefet partilerinin vatan haini olarak görülmesi ve suçlanması, vatanın dış güçler tarafından bölüneceği paranoyası gibi. Bugün olduğu gibi iktidarlar eksikliklerini, yanlışlıklarını, başarısızlıklarını... kabullenmeyerek kendilerini "Pirüpak" görüp bütün başarısızlıkların sebebini muhalefete yüklüyorlar, olmazsa sebep dışarda aranır, yani illaki bir sebep, bir düşman bulunur.

KAYNAKÇA

İttihat Terakki ve Kürtler - Naci Kutlay
Osmanlı'nın son yüzyılında Kürtler - Nihat Karademir
Tarihin Arka Odası - Murat Bardakçı
Fırat Üniversitesi yayını - Mehmet Süleyman Önder

EKOLOJİK AYRIŞTIRMALAR BİZE NEYİ ANLATIR?

hyrdnr@gmail.com

Coğrafi parçalanmalar sadece harita üzerinde yapılan çizimler üzerinden açıklanamazlar. Çok daha derin ve farklı anlamları barındırırlar. Bir ovayı, nehri, denizi, dağı çeşitli parçalara ayırmak (eşit ama daha çok eşitsiz pay etmek), yaşamı ve yaşatılan tüm değerleri parçalamak, paramparça etmektir. Buralarda yaşayan kültürü, tarihsel mirası, deneyimi, sosyal bağları, inançları... kısacası her şeyi ölüme mahkum etmektir.

Olaya, sadece ekolojinin bilimsel yorumu üzerinden bakanlar şunu söyleyeceklerdir: coğrafi parçalanmalar etki alanlarını yok etmez. Örneğin, bir gölü ikiye bölüp ayırmanız, bölünen kısımlarda ki yaşamları yok etmez. Fakat bu mantık içerisinde fazlaca siyasetin bulaştırıldığı egemenin bilim anlayışıdır. Biliyoruz ki sınıflı toplumlarda tarafsız bilim ve teknik olamaz!

Bölme ve parçalama kavramlarına daha yakından bakalım. Bölme, matematiksel anlamının dışında bir şeyi parçalara ayırarak içine alma, kendinde toplama, kendisine ait etme anlamlarını taşır. Önce bütün gelir sonra da onun içindekiler. Bütün belirleyen

içindekiler ise belirlenendir. Bu anlamı ile içindekiler tamamıyla bütüne bağlıdır, onsuz var olmazlar. Parçalama ise bütünü bir daha bir araya gelmemek üzere parçalarına ayırmak demektir. Bütün, bölündüğünde parçalar toplanıp bir araya gelirken parçalama ile bu ortadan kalkar. Parçalama sonucu parçalanmaları tekrar toplayıp bir araya getiremezsiniz. Örneğin nehir bir bütündür. Başladığı ve bittiği yer bilinir. Eğer nehir parçalayarak bölerseniz o vakit size ait olan nehir kıymetli diğerleri ise kıymetsiz kabul edilir. Orman bir bütündür. Ama benim bölgemde, şehrinde ki orman değerli diğeri ise değersizdir. Parçalama özü itibarı ile bütünü bozma, onu yok sayma, dışlama işlevlerine sahiptir.

Doğanın parçalanması yukarıda söylediğimiz tüm unsurları barındırır. Çünkü, doğal alanlar ekonomik ve siyasi yönden işgal edilmiş alanlardır. Ekonomik işgale uğramıştır çünkü, doğal alanlar sermaye için kâr alanlarıdır. 1980'lerle birlikte sermayenin üretim, bölüşüm ve dolaşım dengeleri yeniden düzenlendi. Doğal ve siyasi tüm sınırlar sermaye lehine kaldırıldı. Üstelik onun her alana

nüfuz etmesini kolaylaştıracak tedbirler devlet eliyle tek tek alındı. Sermayeye uygulanan hemen hemen tüm yaptırımlar kaldırıldı. Ucuz işgücü ve ucuz hammadde bunlardan bazılarıydı. İşte bu dönüşüm sermayeye sınırsız boyutta hareket imkanı sağlarken insan, toplum ve doğaya sınırlar koydu. Bu sınırlar parçalanmaları tetikledi. Benim olan ve benim olmayan üzerinden inşa sosyal, politik, ideolojik ve ekolojik parçalanmalar giderek arttı.

Özellikle ekolojik alanda ki parçalanmalar çok ilginç. İki komşu ülke, şehir, ilçe arasında sınırlar içinden geçen nehir aynı muameleyi görmüyor. Egemen söylem, düzen ve işleyiş tarafından farklılaştırılan bu mekanlar da birisi için nehir diğeri için pis su biriktirisi olabiliyor. Ormanın yanması bile bundan nasibini alabiliyor. Bir taraf için "canım ormanlarımız yandı" olurken, diğer taraftaki yangın "iyi ki yandı" olabiliyor.

Burada ekolojik ideoloji devreye giriyor. Ne demek ekolojik ideoloji kısaca bahsedelim. Ekolojik ideoloji, ekolojik parçalanmaları direk olarak egemen ideoloji üzerinden kodlayıp okumak demektir. Bu okuma ekoloji mücadelelerinin

eylemlerini de belirliyor. O nedenle üzerinde daha çok durulmalı ve tartışılmalı. Bir ayrımın daha altını çizelim. Ekoloji mücadelesi ile çevre hareketleri bir ve aynı şeyler değildir. Ve birbirleri arasında çok büyük ve ciddi farklar vardır. Örneğin, ekoloji mücadelesi sınıf eksenli, kapitalizmi sorgulayan ve ona karşı çıkan yapıdadır. Çevre hareketi ise düzen içi reformlar üzerinden ilerler. Sorunu hukuki, idari, teknik yönleri ile çözmeye çalışır. Bu ayrımında aynı ekoloji ideolojisi gibi etraflıca tartışmayı gerektiriyor. Bu kısa yazının sınırlarını aştığı için ilerleyen yazılarda tekrar ele alacağımızı söyleyelim.

Coğrafi parçalanmalar sadece coğrafi mekanlar üzerinden yaratılmaz. Onun sınıfsal karakterinin de ortaya çıkarılması gereklidir. Sınıfsal ayrışmalar beraberinde sosyo kültürel ayrışmaları da taşır. Yüzyılların tarihi ve mirası ile

yetişen bir ağaç, meyvelerinin yanında yetiştiği bölgenin değerlerini de taşır. Uzun yıllar içinde hem kendi doğası hem de insanla kurduğu ilişkileri barındırır. Yöresel tüm mirası yansıtır. O nedenle bir ağacın kesilmesi, sadece bir ağacın kesilmesi olmayıp ondan çok daha fazlasıdır. Kültürün, sosyo ekolojik değerlerin ve daha birçoğunun kesilmesidir. Tarihsel mirasla elde edilmiş tüm birikimler, deneyimler hafıza yolu ile diğer kuşaklara aktarılırken araya giren kesim, bu mirasın aktarımını da kesmeyi hedefler.

Parçalamak aynı zamanda ırkçı ve faşist söylemleri de gündemde tutmaktır. Ekolojik ırkçılığın son zamanlarda ki yükselişi bunun kanıtı olsa gerek. Doğa üzerinden yapılan saldırılar insanın hem iç hem de dış doğasını ele geçirmeyi hedefler. İnsanın iç doğası (duyguları, düşünceleri) sürekli kontrol

altında tutulmalı ve “ben” merkezli kinle tetiklenmelidir. Kontrol altına alınan iç doğa, nefret söylemlerinin egemenliği altında yeniden dizayn edilir. Aynı düzenleme yöntemi dış doğa içinde geçerlidir. İşgal edilen dış doğa rant alanı haline getirilir ve bu “üstün değerler” uğruna yapılır!

İnsan bedeni ile doğanın ele geçirilişi arasında ki yakın bağlar bize egemenin yol haritasını da göstermekte.

Ekolojik ayrıştırmalar, insan-insan, insan-toplum ve toplum-doğa arasına giren sınıf eksenli parçalanmalardır. Mücadele eden unsurların bunları dikkate alması, yeniden yorumlaması büyük önem taşımaktadır.

Başladığımız gibi bitirelim. Coğrafi parçalanmalar sadece harita üzerinde yapılan çizimler üzerinden açıklanamazlar.

Kurd

Kurdistan

Tifaqa Netewî

DOSYA: Kürt Ulusal İttifağı

Sosyalist Mezopotamya'nın bu sayısında Kürt ulusal birliği meselesini dosya konusuna dönüştürdük. Dosya konusu çerçevesinde yazarlarımıza aşağıdaki sorunlamayı ilettik;

1 - Yüz elli yıldır süren Kürt ulusal bağımsızlık mücadelesinde, hep gündemde olan ulusal ittifakın dünü, bugünü, geleceği hakkındaki görüşleriniz nelerdir?

2 - Ulusal ittifakın değişen sosyolojisinin ana çizgileri nelerdir? Partilerin yanı sıra halk ve sivil kurumların ulusal ittifaktaki yerleri ne olmalı?

3 - Kürdistan parçalarında ulusal ittifakın özgün farklılıkları hakkında neler söylenebilir?

4 - Kürt partilerinin ulusal ittifak meselesinde halkın birlik eğiliminin gerisinde kaldıkları görüşüne katılır mısınız? Katılırsanız bunun nedenleri hakkında görüşünüz nedir?

5 - Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile Kuzey Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin kazanımlarını korumak ve ileriye taşımada ulusal ittifakın rolü nedir? Hewlêr ile Kamışlı savunmasının birbirine bağlı hale geldiği görüşü hakkında ne dersiniz?

6 - Sömürgeci devletler, federal veya bağımsız Kürdistan'ı engellemek için ittifak yapıyorlar. Kürt partileri ise statü elde etmek veya olanı korumak için neden ittifak kurmuyorlar? Kürdistan'ın dörde parçalanmasının bunda rolü var mıdır? Bunu engelleyen nedir, nelerdir?

7 - Kuzey Kürdistan'da kalıcı ulusal ittifak neden kurulamıyor? Devam eden ittifak çalışmaları kalıcı ulusal ittifaka evirilebilirler mi? Ne yapmak lazım?

8 - Ulusal ittifak seçimlere nasıl bakmalı?

1 Ekim 2022

Sosyalist Mezopotamya

DOSYE

SIYASETA DERVEYÎ Û NAVXWEYÎ Û HEVPEYMANÊN PARTIYÊ Û HELWESTA WÊ JI RIJÊMÊN SERDEST LI KURDÎSTANÊ

Hin hene dibêjin û danûstandinê dikin li ser bingehê ku siyaset, ew e hunera xap û derewan û çandina sergerdanê navbera aliyê din tevî ku ew alî henpeyman û heval be. Lê partiya me, ji kok de dûrî vî rengê ravekirinê ye ji siyasetê re, ev têgeha siyasiya ku ji karê wê ye, jihevxitin û manmanok û sergerdan û hunerên jihevdukirinê û rewşenbîriya hundakirinê, derbarê hêzên niştimanî û demuqratîk yên rêheval û dostên me, yên ku navbera me û wan de çarenûseke hevbeş yan jî yek heye, tenê heger xuya bû ku ev rêheval û bi rastî û duristî bi me û doza me re tev nagerin.

Komonistî Kurdistan, siyaseta xwe ava dike ku palê bi rengekî rast û durist dide, bingeh û bin-yadên niştimanî û şoreşgerî û pîvanên ku xizmeta doza me ya rewa dikin, pîvanên şoreşgerî yên nû, ku rastiya xwe digire ji: danûstandina rast bawerî bi kesên rast û bibawerî û dilsoz re û bi dijminan re “ceng xapandin e”. Siyaset ew e, hunera afirandin û dahênana rêkên baş e bo ruhabûn û rizgarbûnê ji destê dijmin û zordestiya, çînayetî, netewî û niştimanî. Siya-

set rêyeke pir dergeh e ji bo heû aliyan, di rêya wê re mirov dikare hemû çareseriyên ji bo hemû pirs û pirsgerêkan bibîne, û siyaset bi xwe jî zaniest û rewşenbîrî ye çekeke e ku giring e mirov baş bizane bikar bîne û berdewam ji bo her siyaseta medarekî şoreşger ji bo ku berevaniya xwe bike û pê wê sere gendel û zordaran bike û stemkariyê li ser bindestan hilîne, û sere dijminên xwe yên kirêgirtî bike. Û gelekî giring e jî ko mirov bi zanyarî pîş bi siyaseta bike, lê ku ne wesa be jî dê ev siyaseta li mirovî bibe derd û êşek û ziyane bigihîne kesê ku pê kar dike, û pêwîst e em ji bîr nekin cudahiyên pir mezin navbera siyaseta rijêmên paşvero û nijadperest û keysbaz û siyaseta şoreşger û demuqratiya zanistî ya ku di rêya wê re mirov dikare bicenge dijî zordar û sordariya wan ya dijî blindest û stembaran.

Ev çî siyaseta e ku em tê de ne, em ne di cihaneke dadwer û yeksan û rizgar de dijîn, lê belê em di bin siha rijêmên hovane de dijî, yên ku bi zorê desthilatê li ser welatê me Kurdistan dikin, bê maf û bê dilovanî, û di navbera xwe de

herdem li ser nenasandina mafên me yên netewî û niştimanî rêkeftî ne, li gorî sedên peymanên hewalgîrî û siyasî. Ew rijêm jî hêza xwe ji rijêmên sermayedar digire yên paşvero û ji rijêmên herêmkî yên ku xwe firotine van rijêmên sermayedar, û tevde xwedan berjewendî û bi sûde ne, li Kurdistanê, da vî welatî ji xwe re bihêlin weke dagîr-geheke herdemî û heta heta.

Ji ber vê çendê jî, partiya me, berdewam pabend e bi rêka şoreşgerî, ya ku hemû siyaseta ji hev dinase. Partiya me, pîş bi wê siyaseta dike, ew siyaseta ku xizmeta berjewendiyên gel dike, ber bi cîhênana arezûya rizgarbûnê ve ji van rijêman û kirêgirtiyên wan. Komonistî Kurdistan partî, baweriyê qet bi siyaseta rijêmên deshilatdar û sermayedar û paşvero nayîne. Û qet bawer nekiriya û dê bawer neke ji soz û peymanên wan yên sebareto doza me ya kurdî, heger ne nivîsandî bin û naskirî bin di destûrê de û bi şehdebûna aliyên navdewletî jî. Patî bi hemû hêza xwe şerê bindestiya niştimanî û civakî dike, û hemê çavkanî û coreyên wê, û wê yekê dibîne weke xizmetekê ji

bindestî û keysbaziye re, herweha dibîne ku siyaseta netewî ya şoreşgerî û niştimaniya demuqratî ew e siyaseta herî durist jib o danêstandinê û ew e yak u tenê dikare çareseriyên herî rast bi xwe re bîne li ser asta kurdistanî û serveyî jî.

Partiya me, siyasetekê birêve dibe ku xizmeta doza me ya kurdistanî û berjewendiyê çîna karker û cotkaran bike, sebareta rizgarbûna niştimanî û civakî ya kurdistanî, û ev siyast li cem partiya me, weke reftar û şopa bingehîn e di rêya wê re danûstandinê dike û li gorî wê tev digere û peyman datîne û ji bilî wê siyasetê jî erênake û cihê guman û baykotkirinê ye. Herweha dicenge li dijî siyaseta dîmagocî û xeyaliya paşvero ya têkoşinê ji şopa wê ya rasteqîn dide alî û wê hunda dike û li ser vê yekê jî û li ku derê be û di çî demê de be jî, siyaseteke serbixwe dide meşandin, da azad be di biryarên xwe de û nebe hevbeşê wê gunehkariyê di dadgeheke ne dadwer de. Û li ser vî bingehî jî partiya me tevdigere bê tirs û bê şerm û bi mêrxasî siyaseta xwe ava dike, ji ber ku ji bo gel û siyaseta durist dixebite, ne ji bo partiyeke xwedan naverokeke vala û bê têgeh û armanc, û salên borî jî şahid in ser vê yekê û dê her berdewam be jî wesa û bê

dudilî. Û li ser vê çendê jî peyman û hevpeymanan bi partî û hêzên kurdistanî yê nîştimanî re datîne.

Weke baweriya partiyê bê ku kesek fişarê lê bike, pale dide girîngiya babetî û pabend û bawer e bi doza niştimanî ya kurdistanî, di vê qunaxê û di hemû qunaxên bê de, lewra pêwîst e bixebite di ber yekbûna niştimanî û ji bo wê bixebite di hemû çarçoveyên ku xizmeta doza me ya dadwer dikin.

Bi hemû hêza xwe û bi viyaneke geş dixebite, ji bo sazkirina hevpeymanên sîtratîcî yê navxweyî, ji ber ku qunaxa rizgarbûna niştimanî xwe naçar dike li ser hêz û partiyên ku di vê qadê de dixebitin, ji bo yekirina hêz û wîzeyê wan ji bo xizmeta rizgarbûnê ji bindestî û perîşaniya li bin destên dijmin. Partiya me ya komonistî jî ji vê yekê re ji despêka damezirandina xwe ve xebitiye û têkoşayê bê weştan û bêzarî ji bo avakirina yekîtiya niştimanî ya kurdistanî, û herdem xwe dûr kiriyê ji êrîş û birînkirina tu partiyên, ji ber ku bawer bû ku bêtirîn deng û layengeran bide hev ji partiyên kurdî û kurdistanî di yek xendekê de dijî dijminê hov, û herdem jî partî bi vê çendê bawer e û ji bo wê dixebite.

Û pêwîst e li ser partiyê ku hemû hêzên niştimanî demuq-

ratîxwaz bide hev ji hemû çînen civakî yê kurdistanî ji bo yek şerî, ew jî şerê rizgarbûna niştimanî ye, ev yek hemû jî di çarçoveya: hevpeyman, yekîtiyê, encumen, enî û ta bigihe lidarxistina kongirekî niştimanî yê kurdistanî, yê binyada têkoşanê ya bingehîn e ji bo gelê me, çî li hundir û çî jî li derve.

Û sebareta astê derveyî, partiyê berê kar kiriye li ser danîna hevpeymanan bi mezintirîn hijmar ji partiyên komonistî re, û herweha partiyên karker û demuqratî di rojhilata navîn de, bi armanca ku wêneyeke babetî û rasteqîn li ser zehmetkêşiya gelê me bide nasîn ku zehmetiyê dikîşîne di bin siha rijêmên dagîrker û siyaseta wan ya jehirkirî, û herweha da kiryarên wan rijêman yê şofonizmî riswa bike û di vê yekê de jî partî gelekî biser ket û dengê rastiyê gihan \ 72\ partiyên li ser asta cihanî û ji ber vê yekê jî divê ku berdewam be li ser vê rêbazê û bi hemû karî û şiyana xwe û hevpeymanan bi partiyên komonistî re dayîne û bi hemû komele û partî û hêz û komîteyên niştimanî re û bi rêxistinên mirovî û mafnasî re li herêmê û li cihanê jî, ji bo xizmeta rizgarbûna niştimanî û civakî ya kurdistanî digel ku divê hemê core û tektîkên berxwedanê bikar bîne, da serkeftinê tekez bike.

DOSYA

KÜRTLERİN TARİHİ ESAS OLARAK BİR BÖLÜNME VE İTTİFAKSIZLIK...

b.bozyel@hotmail.com

Yüz elli yıldır süren Kürt ulusal bağımsızlık mücadelesinde, hep gündemde olan ulusal ittifakın dünü-bugünü geleceği hakkında görüşleriniz nelerdir?

Kürt halkının özgürlük mücadelesinde ittifak sorunu stratejik bir öneme sahiptir ve Kürt meselesinin doğasının dayattığı bir ihtiyaçtır.

Kürt meselesi ise, Kürt ulusunun bütün katmanlarının en temel ulusal demokratik haklarının gasp edilmesinden kaynaklanan bir sorundur. Bir ulus bütün sınıfsal, sosyal, kültürel ve mezhepsel kesimleriyle ulusal baskıya maruz kalıyorsa, o ulusun özgürleşmesi için ulusal ittifak kaçınılmazdır. Bu diyalektik bütünlük içinde bakıldığında ulusal ittifak konusu; ulusal hakları gasp edilmiş, ülkesi sömürgeleştirilmiş, bütün maddi ve manevi değerleri yok edilme tehlikesiyle karşı karşıya bırakılmış Kürt halkının özgürlüğü için yaşamsal bir meseledir.

Öte yandan dünden bugüne farklı kavramsal çerçevelerde de olsa ulusal ittifak Kürtlerin gün-

deminde olageldi hep. Bu konu Kürtlerin 16. yüzyılda Osmanlılarla ilk kez karşılaştığı dönemde de gündemdeydi. 19. yüzyılın başından Birinci Dünya Savaşı sonuna kadar süren zor ve sıcak mücadele zamanlarında da yakıncılığını korudu. Kürtlerin özgürlük ve bağımsızlık mücadelesindeki önemi nedeniyle ittifak konusu büyük Kürt filozofu Ahmedê Xani'nin eserlerine yansdı, ateşli yurtsever ve şair Cigerxwin'in mısralarında yer aldı ve birçok Kürt aydın, yazar ve siyasetçisinin çığlıklarının konusu oldu.

Ulusal ittifak konusu bugün geçmişe oranla daha da önem kazanmış durumda. Bunun nedenleri var; çünkü bugün Kürtler Kürdistan'ın dört parçasında tarihi fırsatların eşliğinde bulunuyorlar. Başka bir ifade ile bugün özgürlük bir hayal değil, artık bir zamanlama meselesidir. Mevcut koşulları lehe çevirip ulusal özgürlükle taçlandırmak ise ancak kelimenin gerçek anlamda ulusal bir strateji ve bu stratejinin ete kemiğe kavuştuğu ulusal ittifak ile mümkündür. Ulusal ittifak konusunu bugün yakıcı ve yaşamsal kılan budur.

Ulusal ittifakın değişen sosyolojisinin ana çizgileri nelerdir? Partilerin yanı sıra halk ve sivil kurumların ulusal ittifaktaki yerleri ne olmalı?

Ulusal ittifak esas olarak çok temel siyasi ve stratejik bir konudur ve bu yönüyle siyasi aktörler üzerinden inşa edilecek bir süreçtir.

Öte yandan Kürdistan'da hızla büyüyen bir sivil toplum ve sivil kurumlar ağı söz konusu. Adı geçen kurumların her biri kendi çapında önemli bir toplumsal ve mesleki grubu temsil ederken, diğer yandan Kürt toplumunun siyasal ve toplumsal açıdan şekillenmesinde önemli misyonlar üstlenecek konumdadırlar. Sivil ve mesleki kurumlar aynı zamanda Kürt siyasetinin sağlıklı bir dengeye kavuşması ve siyasi aktörler arasındaki ilişkilerin düzgün işlemesi bakımından da olumlu ve denetleyici bir rol oynayabilir.

Başka bir ifade ile Kürdistan'daki toplumsal dinamizmi temsil yeteneği olan sivil ve mesleki kurumların birikimi ve enerjisi

özenle dikkate alınmalı ve bu enerji ve birikimin ulusal ittifak sürecinin inşası ve güçlendirilmesine kanalize edilmesi için yaratıcı yöntem ve mekanizmalar geliştirilmelidir.

Kürdistan parçalarında ulusal ittifakın özgün farklılıkları hakkında neler söylenebilir?

Kürt ulusal ittifakı aynı ilkesel ihtiyaçlardan kaynaklanmakla birlikte Kürdistan'ın her parçasında oranın özgün koşullarına dayanmak zorundadır.

Bugün Kürdistan'ın her parçasında farklı sosyal, toplumsal, kültürel, mezhepsel ve etnik dinamikler işlemekte, ulusal bilinç ve örgütlülük bazında farklı süreçler yaşanmakta, Kürt halkını ulusal boyunduruk altına alan her devletin politikaları çok çeşitlilikler barındırmaktadır.

Başka bir ifade ile Kürdistan'ın her parçasında özgürlük mücadelesi çok farklı koşullar içinde yürütülmekte ve sınırları içinde bulunan ülke/devletin koşulları tarafından derinden etkilenmektedir. Her bir parçada ulusal ittifak sürecinin söz konusu parçadaki özgün koşullar dikkate alınarak inşa edilmesi kaçınılmazdır. Kürdistan'ın her parçasında ulusal ittifakın dayanacağı siyasi ve toplumsal dinamiklerin, ittifak edilecek ezen ulus devrimci/değişim hareketinin, ittifakın önüne koyacağı yakın ve uzun vadeli hedeflerin farklı olması eşyanın tabiatı gereğidir.

Bu noktada altı çizilmesi gereken önemli iki nokta söz konusu:

Birincisi, hiçbir parçadaki mücadele ve ittifak modelinin bir diğer parçaya dayatılmaması, bir parçadaki güçlerin diğer parçalardaki ulusal güçlerin içişlerine karışmaması.

İkincisi; Dört parçadaki mücadele arasında nasıl koordinasyon ya da eşgüdümün sağlanacağıdır. Bu noktada bizim önerimiz şudur: Dört

Kürt halkının birlik konusunda çok istekli olduğuna kuşku yok. Halk haklı olarak karşı karşıya kaldığı bütün sorunların kaynağı olarak ulusal ittifakın olmayışını görüyor ve bu durumdan şikâyet ediyor. Ancak ulusal birlik konusunda bu kadar hassas olan halkın, ulusal ittifakın hayata geçirilmesi için siyasi partiler üzerinde ne kadar etkili olduğu ya da bu konudaki sorumlulukları ölçüsünde Kürt siyasi aktörleri üzerinde ne kadar caydırıcı ve denetleyici bir rol oynadıkları tartışma konusu.

parça arasındaki mücadeleyi uyumlaştırmak, yakınlaştırmak ve koordine etmek bakımından başvurulacak en uygun yöntem belirli aralıklarla dört parçadaki ulusal güçlerin ortak konferanslarda bir araya gelmesidir. Belirli aralıklarla toplanacak ulusal konferanslarda parçalar arasında mücadele deneyimleri ve perspektifleri paylaşılabilir ve böylece belli bir uyum ve koordinasyon sağlanabilir.

Kürt partilerinin ulusal ittifak meselesinde halkın birlik eğiliminin gerisinde kaldıkları görüşüne katılır mısınız? Katılırsanız bunun nedenleri hakkında görüşünüz nedir?

Kürt halkının birlik konusunda çok istekli olduğuna kuşku yok. Halk haklı olarak karşı karşıya kaldığı bütün sorunların kaynağı olarak ulusal ittifakın olmayışını görüyor ve bu durumdan şikâyet ediyor. Ancak ulusal birlik konusunda bu kadar hassas olan halkın, ulusal ittifakın hayata geçirilmesi için siyasi partiler üzerinde ne kadar etkili olduğu ya da bu konudaki sorumlulukları ölçüsünde Kürt siyasi aktörleri üzerinde ne kadar caydırıcı ve denetleyici bir rol oynadıkları tartışma konusu.

Öte yandan ulusal birlik konusu siyasi aktörlerin de en azından çoğunun gündeminden hiç düşmüyor. Bütün mesele bu konunun gereklerinin neden hakkıyla yerine getirilmediğinde yatıyor.

Kürdistan Bölgesel Yönetimi ile Kuzey Doğu Suriye Özerk Yönetimi'nin kazanımlarını korumak ve ileriye taşımada ulusal ittifakın rolü nedir? Hewlêr ile Kamışlı savunmasının birbine bağlı hale geldiği görüşü hakkında ne dersiniz?

Bugün Güney Kürdistan ve Rojava Kürt Bölgesi'nde ulusal ittifak meselesi diğer iki parçadaki ittifak konusundan daha çok yakındır. Çünkü bu iki parçada ulusal ittifak meselesine bağlı olarak kazanılacak çok şey olduğu gibi, birçok kazanımı kaybetmek de mümkündür.

Kürdistan Bölgesi Yönetimi kapsamında elde edilen statü, Kürtlerin yüzyıllık mücadelelerinin bir ürünü ve halkımız için altın değerinde bir kazanım. Güney Kürdistan Federe Yönetimi hem Irak anayasası tarafından tanındığı hem de uluslararası sistem tarafından kabul edildiği için son derece önemli. Güney Kürdistan'daki statüyü yarı devlet olarak tanımlamak yerindedir.

Öte yandan Güney Kürdistan sadece Kürtler için bir özgürlük vahası değil, aynı zamanda temel hak ve özgürlükler bazında Ortadoğu'da örnek bir demokratik toplum modelini oluşturuyor. Başka bir ifade ile Kürdistan Bölge Yönetimi dünyadaki bütün Kürtler için bir umut ve güvence kaynağıdır.

Bu nedenle buradaki kazanımları gözümüz gibi korumamız gerekir.

Öte yandan Kürdistan Bölgesi'nde süregitmekte olan askeri, idari ve ekonomik çift başlılık hem mevcut kazanımları

riske sokuyor hem de Kürtlerin gelecek umuduna gölge düşürüyor.

Bunun için buradaki iki başlı yönetime son verilmesi, peşmergenin ulusal bir çatı altında birleştirilmesi ve belli başlı partilerin ulusal bir strateji etrafında birleşmeleri yaşamsal önemdedir.

Benzer bir durum Batı Kürdistan için de geçerlidir. Suriye'de Kürt halkının tarihi bir süreçten geçtiği açıktır. Batı Kürdistan'da Kürtlerin ulusal bir statü elde etmesi artık bir zaman meselesidir. Kürtlerin mevcut koşulları ulusal bir statüyle taçlandırmaları ancak gerçek ve kapsamlı bir ulusal ittifakla mümkündür.

Suriye'de Kürt tarafları bir araya getirmek için ABD ve Fransa'nın inisiyatifiyle sürdürülen girişimler çok önemlidir. Bu girişim aynı zamanda Kürtlerin uluslararası büyük aktörler tarafından muhatap alındığının göstergesidir.

Öte yandan gelinen aşamada Kürdistan'ın dört parçasının kaderi hiç bu kadar içe içe geçmemiş ve birbirine bağlanmamıştı. Özel olarak da Güney ve Güneybatı Kürdistan'da halkımızın kaderi, aynı zamanda bu iki parçadaki ulusal güçler arasında yakın bir işbirliği, eşgüdüm ve güçlü bir dayanışmanın geliştirilmesine bağlıdır.

Sömürgeci devletler, federal veya bağımsız Kürdistan'ı engellemek için ittifak yapıyorlar. Kürt partileri ise statü elde etmek veya olanı korumak için neden ittifak kurmuyorlar? Kürdistan'ın dörde parçalanmasının bunda rolü var mıdır? Bunu engelleyen nedir, nelerdir?

Kürt partilerinin ittifak çalışmaları bakımından olumlu deneyimlerini de unutmamak lazım. Örneğin Güney Kürdistan'da elde edilen kazanımlarda Halepçe Katliamı'ndan sonra 1988 yılında kurulan Kürdistan Cephe'nin payı büyüktür. Yine İkinci Körfez

Kürt partilerinin ittifak çalışmaları bakımından olumlu deneyimlerini de unutmamak lazım. Örneğin Güney Kürdistan'da elde edilen kazanımlarda Halepçe Katliamı'ndan sonra 1988 yılında kurulan Kürdistan Cephe'nin payı büyüktür. Yine İkinci Körfez Savaşı döneminde ve 2005 yılında yapılan Irak Anayasa yapım sürecinde Kürtler tarihi bir sınavı başarıyla aştılar ve önemli bir birlik ruhu ortaya koydular.

Savaşı döneminde ve 2005 yılında yapılan Irak Anayasa yapım sürecinde Kürtler tarihi bir sınavı başarıyla aştılar ve önemli bir birlik ruhu ortaya koydular.

Ama Kürtlerin tarihi esas olarak bir bölünme ve ittifaksızlık tarihi olarak bilinir. Bunda Kürtlerin tarihi süreç için etkin bir devlet deneyimi yaşamamış olmalarının etkisi büyüktür. Devlet olma deneyimini yaşayan bir ulus eldekini kaybetmemek ya da yeniden elde etmek için olağanüstü bir bilinç ve birlik ruhu geliştirir.

Kürtler ise iki büyük imparatorluğun, Osmanlı ve Pars devletlerinin etki alanındaki bir coğrafyada güçlü bir siyasi merkez olamadılar ve bölünmüş bir kadere zorlandılar. Söz konusu iki devlet Kürtleri kah birbirlerine karşı kullandı, kah Kürtleri kendi içlerinde çatıştırdılar. Bu durum tarihsel süreç içinde Kürtlerde birlik duygusunu zedeledi ama direniş ve bağımsızlık ruhunu hiçbir zaman ortadan kaldıramadı.

Kuzey Kürdistan'da kalıcı ulusal ittifak neden kurulamıyor? Devam eden ittifak çalışmaları kalıcı ulusal ittifaka evrilebilirler mi? Ne yapmak lazım?

Kuzey Kürdistan'da ulusal birlik çalışmaları konusunda geçmişte önemli adımlar atıldı, deneyimler

yaşandı. UDG, TEVGER, Kürdistan Cephe, TEVKURD bunlardan bir kaçıdır. Buna karşın hala arzu edilen noktaya ulaşılmış değil.

Bu konuda üç noktanın altı çizilmeli.

Birincisi: Ulusal ittifak için temel belli başlı ilkelerde anlaşma zemini sağlanmalı. Kürdistan'ın ülke gerçeği, Kürtlerin ulus olmanın kaynaklanan haklarının tanınması, Kürtlerin Kürdistan'da özgür ve demokratik yaşama hakkı ilkesi bu ilkelerden bazıları. Elbette bu temel ilkeleri daha da detaylandırmak mümkün.

İkincisi: Günümüzde Kürtler bakımından izlenecek mücadele yol ve yöntemleri siyasi ilkeler kadar önemlidir. Mücadele araçları siyasi amaçlarla uyumlu olmak zorundadır. Bu çerçevede Kuzey Kürdistan'da özgürlük mücadelesinin esas olarak siyasi, sivil, demokratik ve barışçıl yöntemlerle sürdürülmesi ulusal bir ittifakın inşası için çok önemlidir. Kuzey Kürdistan koşullarında artık silahlı mücadele yarıdan çok zarar getirmektedir.

Üçüncüsü: Kuzey Kürdistan'da gerçek anlamda ulusal bir ittifak ancak bu konuya ilişkin bilincin gerçek anlamda içselleştirilmesi ile mümkündür. Birilerinin kendilerini dünyanın merkezine koyması ve ulusal ittifaka taktik bir anlayışla yaklaşmasıyla ulusal ittifak kurulamaz. Kuzey Kürdistan'da gerçek bir ulusal ittifak, ilk başta belirttiğimiz gibi bu konunun Kürt meselesinin doğasıyla olan kopmaz bütünlüğünü kabul eden bir anlayışla kurulabilir.

Eğer Kürt halkının özgürlüğünün ulusal ittifaktan geçtiğini düşünüyorsak, buna ulaşıncaya kadar ısrarla çabalarımızı sürdürmeliyiz. Mevcut işbirliği ve diyalog çabalarının hiçbirini küçümsemeden, kapsamlı ve kucaklayıcı bir ulusal ittifakın inşası için yola devam etmeliyiz. Küçük ve somut hedeflere

odaklı işbirlikleri aramızdaki güven ve yakınlaşmayı güçlendirerek ulusal bir ittifak yönünde bizi daha çok motive edebilir. Birçok siyasi partinin içinde yer aldığı Kürt Dil Platformu'nun yürüttüğü çalışmalar bu açıdan önemlidir.

Ulusal ittifak seçimlere nasıl bakmalı?

Türkiye'de cumhurbaşkanlığı seçimlerinde uygulanmakta olan % 50+1 sistemi ve egemen kesimin Cumhuriyet ve Millet İttifakı olarak ikiye bölünmesinin Kürtlerin oylarını belirleyici/kilit bir konuma getirdiği genel bir kabul görmektedir. Öte yandan Türkiye'nin içine girdiği çok yönlü yapısal kriz sürdürülemez hale gelmiştir ve bu da bir değişimi kaçınılmaz kılmak-

tadır.

Bu çerçevede 2023 Haziran ayında yapılacak seçimler hem Türkiye geneli hem de Kürtler bakımından önem kazanmaktadır. Bu konuda esas alınması gereken nokta, Kürtlerin mevcut koşullarda hangi talepler ve nasıl bir program ile sürece dahil olacaklarıdır. Başka bir ifade ile sorun teknik olarak seçime katılıp katılmamak değil, Türkiye'de siyasi ve toplumsal iklimim yeniden şekillenme ve dönüşüm sürecine Kürtlerin nasıl bir program ile müdahil olacaklarıdır.

Bu açıdan PSK, PAK ve TEVGER'in kamuoyuna paylaştığı "Acil Talepler" belgesi veya ona benzer müzakere edilmiş bir ilkelere manzumesi, bütün Kürt taraf-

larının üzerinde ittifak kuracakları bir ulusal payda/fikri temel olabilir.

Bu türden yakıcı ve acil ulusal demokratik taleplerin hayat bulması esas alınarak Kürt tarafı seçim politikasını ve yol yöntemlerini oturur tartışmalı ve amaca hizmet edecek bir yöntem geliştirmelidir. Kürt tarafı eş zamanlı olarak, seçim sürecine katılan diğer aktörleri etkilemek için de yoğun girişimlerde bulunabilir ve bulunmalıdır da.

Kürtler, seçim konusunu sadece seçim takvimine kadar işleyen bir süreç olarak değerlendirmeli. Ondan daha önemli olan, seçim sonrasında Türkiye'nin ve Kürtlerin yakın geleceğinin nasıl şekilleneceği hedefine odaklanmaktır. 05.10.2022

DOSYA

EN ÇOK TARTIŞTIĞIMIZ MESELE: ULUSAL İTTİFAK

canbegyekbun@hotmail.com

Kürt siyasetinin yüz yıldan beri en çok konuşup tartıştığı iki kelime nedir denilirse, yanıt şüphesiz ki Ulusal İttifak olacak. Fakat üzerinde yapılan onca tartışma, denemeler ve kimi adımlara rağmen halkımızın ulusal özgürlük mücadelesinin gerektirdiği düzeyde ittifaka halen ulaşamamıştır. Elbette dörde parçalanmış Kürdistan'ın yarattığı tarihsel trajedinin siyasal, sosyal, ekonomik, askeri sonuçları başta olmak üzere bu durumun birden fazla nedeni vardır. Ama ne kadar ağır sonuçlara yol açarsa açsın hiçbir neden Kürt siyasetinin ulusal özgürlük mücadelesi sürecinde gerçekleştirmesi gereken ulusal ittifak adımlarını atmamasının gerekçesi olamaz.

Ulusal ittifak, her halk gibi Kürt halkının da bağımsızlık mücadelesinde, önemli olmanın ötesinde tayin edicidir. Ulusal birlik bu özelliğini kurtuluş mücadelesi boyunca korur. Ne zaman ki ulusal kurtuluş mücadelesi başarıyla sonuçlanıp Kürt halkı kendi kaderini tayin hakkını (UKKTH) elde eder, ondan sonra ulusal

ittifak tümüyle olmasa da önemini yitirecek en azından bileşen ve hedefleri değişecek. Çünkü UKKTH elde etme sürecinde ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelesinde, ittifaklar başat hedef ulusal kurtuluşu göre öne çıkacaktır. Elbette şunu belirtmemiz gerekiyor, KKP olarak ulusal ve sınıfsal kurtuluş mücadelesini aynı süreçte başarmak hedefimiz var ve bu hedef geçmişte gerek Asya'da Çin, Vietnam gerekse kimi Afrika sömürgelerinde gerçekleşmiş deneyimlerle dolu. İlk adımda sadece ulusal bağımsızlık mı yoksa aynı devrim sürecinde iki temel hedef olan ulusal ve sınıfsal kurtuluş birlikte yaşanarak mı gerçeklik kazanır? Bu soruların yanıtlarını şimdiden kesin olarak belirlememiz mümkün değil. Biz yapılması gerekeni yapalım gerisini halkın ve işçi sınıfının mücadelesi belirleyecek.

Ulusal İttifakın Belli Başlı Yeni Sosyolojik Girdileri nelerdir?

Öncelikle halkımızın 150 yıllık bağımsızlık mücadelesinde ulusal ittifakın değişen sosyolojisi ile

birlikte ittifakın bileşenleri olarak siyasi partilerin yanı sıra demokratik sivil kurumların ve esas halkın ulusal ittifaktaki yerleri üzerinde durmamız gerekiyor.

“Her olgu gibi ulusal ittifak sosyolojisinde de değişimler yaşandı, yaşanıyor. Başta bu değişim ve yeni gelişmeleri özetleyeceğiz. Devamında, ‘konjonktürün birlik için yarattığı fırsatları yeterince değerlendirememeyi engelleyen parametreler’ ile ‘Kürt ulusal birliğinin Türkiye, Irak-Suriye ve İran halklarıyla ilişki, çelişki, sonuçları ve Ortadoğu yansımaları’ şeklinde iki başlık altında konuyu ele alacağız.

Bölge ve Kürdistan'ın yeni siyasi, askeri, ekonomik süreç ve olgularını dikkate almayan ulusal ittifak politikalarının sonuçsuz kaldığını pratikte yaşıyoruz. Yeni olgu ve süreçler üzerinde eski ulusal ittifak politika ve modelleri karşılık bulmuyor. Eski olan yürümüyor, yürümez; yeninin sahnede yerini alması gerekiyor ki son yıllarda bunun sancıları çekiliyor. Ulusal ittifakın belli başlı yeni girdileri olarak;

Bir; Kürtler çoktandır 'Dünyadaki avukatsız halk' durumunu aştı. Başta Kürt halkı tüm parçalarda kitlesel olarak ve kavga içerisinde modern ulusal bilinçle buluşarak kendi davasının kararlı savunucusu haline geldi, geliyor. Dolayısıyla geçmişten farklı olarak, halkı içermeyen (biçimleri farklı olabilir) ulusal ittifak modelleri kalıcı ve çözümleyici olamaz. Ayrıca ulusal özgürlüğü ve bağımsızlığı için ülkede ve yurtdışında bedel ödeyen kararlı ve geniş Kürt hukukçular gerçeğimiz de çoktandır var. Ve artık 'şimdi Kürtlerin dağlardan başka dostları da var' diyen bölgesel ve uluslararası dostları ve gönüllü lobiler halkası da oluşuyor!

İki; Dört parçadaki kazanım ve kayıpları, parçalar üstü bilinçle sahiplenen bir Kürdistan halkı gerçeğimiz de var. IŞİD'in Kobani kuşatması ve Şengal'de Êzidi halkımıza karşı vahşice saldırı ve katliamlarında; 25 Eylül 2017 bağımsızlık referandumunda; İran planlamasında Kerkük ve diğer Kürdistan kentlerinin 17 Ekim 2017 işgalinde; Efrin, Gri Sipî, Serêkanîye...de yaşananlara karşı halkın ortak yas tutması ve sevinmesi, ulusal ittifakın yeni girdisi olarak dikkate alınmak zorunda. Bu duruş; parçalar üstü ulusal kongrenin zemini olarak da okunmalı.

Üç; Geçmişe göre kitlesel olarak siyasetin öznesi haline gelmiş kadınlar, yani Kürdistan kadın hareketi gerçeğimiz var. Politikanın ve artık siyasetin (özerk veya federal devlet yönetiminin) de her alanında, erkeklerle aynı cepheye düşmana karşı ulusal özgürlük ve bağımsızlık mücadelesi veren ve Kobani direnişi ile de dünyaya mal olmuş Kürdistan kadınına içermeyen ulusal ittifak adımları başarılı ve kalıcı olamaz!

Dört; Dün nüfusun %80'nin kırsalda yaşadığı feodal, yarı feodal kapalı toplum yapısından farklı

Kürtlerin vur-kaç stratejisine dayanan mücadelesinin sürdüğü koşullarda ki ulusal ittifakın biçim ve içeriği; en azında Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) ile Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi (KD-SÖY) alanında artık geçerli değil! Çünkü bu iki parçada ulusal orduya dayalı coğrafya-ülke-halk savunması gerçeği var. Bu nedenle Kürt siyasetinin resmen ve fiilen konfederal statüye sahip ulusal kazanımları savunmakla yüz yüze gelme durumu ulusal ittifakın başka bir yeni girdisi.

olarak; bugün kapitalist gelişmeyle paralel %70'i kentleşen ve ekonomik, siyasi, kültürel olarak küreselleşen Dünya ile ilişkilenen günümüz Kürdistan toplumu gerçeği de ulusal ittifaka yansiyacaktır. Örneğin, dünün demokratik kitle örgütlerinden farklı olarak kapitalizmle birlikte gelişen ekonomik, ticari, mesleki, sosyal, kültürel zengin sivil toplum örgütleri var. İttifak modeli ile program-tüzüğünde bu kurumlar hesaba katılmak zorunda.

Beş; Kürtlerin vur-kaç stratejisine dayanan mücadelesinin sürdüğü koşullarda ki ulusal ittifakın biçim ve içeriği; en azında Kürdistan Bölgesel Yönetimi (KBY) ile Kuzeydoğu Suriye Özerk Yönetimi (KDSÖY) alanında artık geçerli değil! Çünkü bu iki parçada ulusal orduya dayalı coğrafya-ülke-halk savunması gerçeği var. Bu nedenle Kürt siyasetinin resmen ve fiilen konfederal statüye sahip ulusal kazanımları savunmakla yüz yüze gelme durumu ulusal ittifakın başka bir yeni girdisi. Ayrıca konfederal sistemlerin var olduğu iki parçada ulusal ittifak, doğrudan halkın aktif öznesi olduğu iktidar odaklı olmak zorunda. Çünkü iki parçada yerel ve merkezi yöne-

timler seçimle belirleniyor. Bütün bunlar ulusal ittifaka yansiyacak, yansıyor da. Bir süredir Rojava'da PYNK ile ENKS arasında sürdürülen İttifak çalışmaları bu yeni girdilerle şekilleniyor. Kuzey ile Doğu Kürdistan'da da özetlediğimiz yeni değişim-gelişmeler nedeniyle ulusal ittifakın yeni girdileri olacak.

Altı; KBY ile KDSÖY'nin siyasi, askeri olarak bölgesel-küresel denklemde yer almaları ve IŞİD'e karşı savaştaki etkin rolleri, hatta Kürtsüz siyasi ve askeri denklemlerin kurulamıyor olması, ulusal ittifakın bir diğer yeni girdisi. Bu durum en başta Kürt halkının dostları halkasını genişletiyor. Gönüllü kurulan "Kürtler İçin Adalet" lobisi; IŞİD karşıtı savaşta Kürtlerle dayanışma içindeki Uluslararası Koalisyon'un ve Hewlêr'i ziyaret eden Papa'nın verdikleri destek siyasetin yeni girdileri olarak görülmeli. Açıkça KBY ile KDÖSY, KDP ile PYD, Peşmerge ile DSG'ye ayırım yapmadan dayanışmada bulunmaları ve hatta açıkça 'biz ayırım yapmıyoruz' beyanları ulusal ittifak açısından da dikkate alınacak gelişme" diye özetlemiştim ulusal ittifakın değişen sosyolojisini. (Demokratik Modernite Dergisi 6 Ağustos 2021

Kürdistan'ın Değişen Siyaset Sosyolojisi Ve Ulusal İttifak!) başlıklı yazımdan. Bu altı başlık altında Kürdistan parçalarında ulusal ittifakın özgün farklılıklarını da belirtmiş olduk.

*Sömürgeciler, Kürt halkının ulusal mücadelesine karşı ittifak kurarken, Kürdistan siyaseti neden halkının davası için kalıcı ittifak kuramıyor?

Bu sorunun yanıtını, Kürdistan'ın değişen sosyolojik yapısını yukarıda özetlerken meselenin bir boyutu üzerinde durmuş olduk. Aşağıda daha çok siyasal boyutlarını ele alacağız.

İlkin; Kürdistan partileri on

yıllardan beri parçalanmış Kürdistan'ın yarattığı tarihsel trajedinin siyaset üzerindeki ağır sonuçlarını yaşıyorlar. Halkımızın ulusal bağımsızlık mücadelesinde her defasında ağır hasara yol açan "Düşmanımın düşmanı dostumdur" siyaseti halen aşılmış değil. Maalesef halkımız halen özgürlük mücadelesinde bu siyasetin ağır sonuçlarını yaşamaya devam ediyor ki bunu en net haliyle Kerkük işgalinde yaşadık. Bu konuda da yukarıda alıntı aldığım yazımdan aktaracağım.

"İkinci büyük risk, dörde parçalanmışlığın yarattığı tarihsel strateji karşısında, 'düşmanımın düşmanı dostum' siyaseti, ulusal ittifakların ve dolayısıyla fırsatları birlikte değerlendirmenin bir diğer engeli. Kürdistan'ın bölünerek dört ayrı devletin denetimine bırakılması, Kürt ulusal birliğini olumsuz etkileyen faktörlerin en başında gelir. Çünkü tarihsel trajedi koşullarında 'düşmanımın düşmanı dostum' siyaseti gereği; A partisi Irak rejimine karşı, Türkiye ya da İran, Suriye ile ilişki kurup destek aramıştır. B partisi de Türk devletine karşı, Irak, İran ya da Suriye ile benzer bir ilişkiye girmiştir. C partisinin ise İran veya Suriye rejimine karşı aynı taktiği izlemelelerinin birden fazla olumsuz dönüşü oldu ve bu halen devam ediyor. Sömürgeci rejimler bu taktiğin kendilerine sağladığı imkânlarla; Kürt siyaset hamlelerini ve halkın lehine kullanabilecekleri fırsatları ya içten çelme takarak veya kritik evrelerde desteklerini çekerek hatta koordineli saldırarak engelledikleri sıkça yaşandı.

İran ile Irak'ın 1975 yılında Güneyli Kürt ulusal hareketine karşı Cezayir'de imzaladıkları 'Sınır ve İyi Komşuluk Anlaşması'... 2013 yılında sürdürülen Ulusal Kongre çalışmasının son anda sonuçsuz kalması... 25 Eylül 2017 bağımsızlık referandumunda %93 evet ile büyük bir darbe alan sömür-

Kürt partileri, parçalanmış Kürdistan'ın yarattığı tarihsel trajedi koşullarında bu taktiğe başvurmak zorunda kaldılar ve sömürgeci rejimlerden elbet yararlandılar ama devletlerin de Kürt partilerinden 'yararlandıkları' açıktır ve sonucusu Kerkük işgalinde yaşananlar olmak üzere bunun sayısız örneği var. Kürdistan parçalanmışlığı aşılmadıkça Kürt partileri izledikleri bu taktik politikayı tümüyle aşamazlar ama parçalar üstü kurulacak Ulusal Kongre ile etkilerini sınırlandırabilirler.

gecilerin bir ay bile geçmeden İran koordinatörlüğünde ortak saldırıya geçmeleri... Sömürgeci ittifakın çapraz saldırısı altında 16 Ekim 2017 Kerkük ve diğer kentlerin yeniden işgale uğraması... Türkiye'nin, Suriye rejimine hem basıncı hem de anlaşması sonucunda Öcalan'ın Suriye'den çıkartılması... Bu gibi yaşananlar 'Düşmanımın düşmanı dostum' taktik siyasetinin sadece öne çıkanlarıdır.

Kürt partileri, parçalanmış Kürdistan'ın yarattığı tarihsel trajedi koşullarında bu taktiğe başvurmak zorunda kaldılar ve sömürgeci rejimlerden elbet yararlandılar ama devletlerin de Kürt partilerinden 'yararlandıkları' açıktır ve sonucusu Kerkük işgalinde yaşananlar olmak üzere bunun sayısız örneği var. Kürdistan parçalanmışlığı aşılmadıkça Kürt partileri izledikleri bu taktik politikayı tümüyle aşamazlar ama parçalar üstü kurulacak Ulusal Kongre ile etkilerini sınırlandırabilirler. Bugün Ulusal Kongre kurulamıyorsa en azından 'Arap Birliği', 'Türk Birliği' benzeri "Kürt Birliği" mekanizması yaratılabilir. İster Ulusal Kongre ister Kürt Birliği ya da başka bir ortak ulusal mekanizma ile olsun;

Kürt ulusal özgürlük davasını BM ve diğer uluslararası kurumlara taşımanın yanı sıra fırsatları halkın lehine kullanmada da birlikte hareket edilebilir!" (agy)

Açıktır ki sömürgeci devletler, federal veya bağımsız Kürdistan'ı engellemek için aralarındaki çelişki ve çatışmalara rağmen ittifak yapabiliyorlar. Şimdi de en net haliyle KBY ile KDSÖY'e karşı işbirliği ve ittifakları sürdürüyorlar. Bunu en son bağımsızlık referandumunu engellemek ve Kerkük ile diğer Kürdistan kentlerinin işgal edilmesinde İran öncülüğünde kurulan "kutsal" sömürgeci ittifakla yaşandığını yukarıda özetledik. İlginçtir Kürt partileri somutta PDK ile YNK Kerkük ve diğer kentlerin işgallerine karşı ortak savunma yapmak bir yana YNK içindeki bir kanat İran öncülüğündeki işgale yol vererek destek olmuştur. Yani YNK yıllarca 'düşmanımın düşmanı dostumdur' siyasetiyle İran devletinden aldığı desteğin bedelini Kerkük'te işgale yol vererek ödemiştir.

İkincisi ve önemlisi; aynı 'düşmanımın düşmanı dostumdur' siyasetinin ulusal bağımsızlık mücadelesi üzerinde ağır sonuçlara yol açan başka önemli bir durum var ve halen yaşıyoruz. Bu sorun şudur: kimi partilerimiz, somutta PDK ile PKK, YNK ile PDK, PKK ile PDK-İ bazen birbirlerinden algıladıkları "tehditleri" sömürgeci rejimlerden algıladıkları tehdidin önüne alabiliyorlar. Ki pratikte devam eden bu durum siyaset pratiğinde bazen ölümcül sonuçlara neden olmaktadır. Parçalarda kalıcı geniş ulusal ittifakın ve esas parçalar üstü Ulusal Kongre'nin kurulamamasının en önemli nedenlerin başında bu durum gelmektedir. Çağrımız ilgili partilerimize şudur; Kürdistan üzerindeki iç hegemonya mücadelenizi bağımsız ya da federal Kürdistan'ın kurulmasının sonrasına bırakın. Şimdi ki süreçte ne kadar zor olur-

sa olsun, birbirinizden aldığınız “tehdidi” tümüyle ortadan kaldıramıyorsanız bile en azından ulusal ittifak kurmanın önünde engel olmaktan çıkartın.

Üçüncüsü; yani Kürt siyaseti parti gözlüğü ve çıkarları yerine halkın ulusal özgürlük mücadelesinin çıkarlarını öne almak ve bu çıkarlar etrafında ortaklaşmanın tarihi sorumluluğuyla yüz yüzedirler. Dolayısıyla Kürt partileri, ya bu sorumluluğun gereği olan adımlarını atarlar ya da Kürt partilerinin ulusal ittifak meselesinde halkın birlik eğiliminin gerisinde kaldıkları eleştirisiyle yüzleşmeye devam ederler. Kobani savunmasında kısmen de olsa halkın birlik eğiliminin gereklerine uygun davranıldı ve Peşmerge Silopi, Nusaybin, Kızıltepe vb. sınır kentlerinden Kobani’ye geçerken halktan büyük coşkuyla destek gördüğü hafızalarda tazedir. Ama Kerkük sınavının ise tam tersine çok kötü sonuç ürettiği canlılığını koruyor!

Dördüncüsü; Kürdistan’ın güçlü jeopolitiği halkımız için kalıcı büyük fırsatlar sunduğu gibi bazen geçici fırsatlar da sunuyor. Fakat Kürt siyaseti bunu lehine kullanmadığı için sömürgeci düşman bu fırsatları Kürt siyasetine karşı kullanarak güçsüzlüğe dönüştürüyor! Kürt siyaseti ancak ulusal ittifakla; Kürdistan jeopolitiğini halkının ve ülkesinin lehine kullanıp güce dönüştürebilir. Örneğin KBY ile KD-SÖY’nin resmi ve fiili konfederal yapıları şimdilik geçici ama önemli jeopolitik fırsatlar sunuyor. Bu fırsatların başında, başta savunma alanlı olmak üzere şimdiden yüzleştikleri birbirlerini bütünlemeleri zorunluluğu. Hewler ile Qamişlo ortaklaşmadan hatta kalıcı ulusal ittifak kurmadan her birinin tek başına yol alamayacağı görülüyor. Burada parça ve parti çıkarı aşılarak KBY ile KDSÖY’nin ortaklaşmaları en azından dayanışma içerisinde olmaları lazım. Yoksa aralarındaki bağlantı noktaları olan

Kürdistan’ın güçlü jeopolitiği halkımız için kalıcı büyük fırsatlar sunduğu gibi bazen geçici fırsatlar da sunuyor. Fakat Kürt siyaseti bunu lehine kullanmadığı için sömürgeci düşman bu fırsatları Kürt siyasetine karşı kullanarak güçsüzlüğe dönüştürüyor! Kürt siyaseti ancak ulusal ittifakla; Kürdistan jeopolitiğini halkının ve ülkesinin lehine kullanıp güce dönüştürebilir.

geçiş köprüleri üzerine kavga ve köprüleri kapatmakla sadece iki yönetim değil dört parçada halkımız zarar görür, görüyor.

Beşincisi: Kürt siyaseti geçmişte gerek kendi arasında gerekse kendi merkezi otoriteleri etrafında birleşme yönünde ciddi zaafı taşıdığı içindir ki; tarihimiz ulusal önder ve kadroların ulusal ittifakın bağımsızlık mücadelesindeki tayin edici rolü üzerine uyarılarıyla doludur. Örneğin; **Ehmedê Xanî**, Mem û Zîn eserinde:

“Eğer aramızda yalnız uyum olsaydı,

Eğer aramızda yalnızca bir kişiye itaat etseydik,

O bizi kölelikten kurtarırdı.

Türkler, Araplar, Farsların köleliğinden kurtulup

Dinimizi ve devletimizi yüceltirdik.

Ve okumada ve akıllılıkta önde giderdik!”

Qazi Muhammed de idam sehpasında:

“Her halkın ulusal başarı sembolü, birliktir, işbirliği ve dayanışmadır... Kürtlerin, yeryüzünde yaşayan öteki halklardan eksik bir yanı yoktur... Düşmanlarının bas-kısından kurtulan halklar da sizin gibiydiler ama onlar kurtuluş için birlik sağlamışlardı!”

Cigerxwin; “Kurdino! bibin yek! Ger hûn nebin yek, hûn e

herin yek bi yek” dediler.

Bu üç Kürt aydın ve siyasetçinin ittifak için yaptıkları öneri ve vasiyetlerine, şimdi halkımızın bölgesel ve küresel dostlarının açık çağrılarını eklenince, Kürt partilerinin ulusal ittifak için “yerim dar oynayamam” deme şansı ve seçeneği kalmıyor!

*Kuzey Kürdistan özelinde kalıcı ulusal ittifak neden kurulamıyor?

Aslında buraya kadar yazdıklarımız Kuzey Kürdistan’da kalıcı ulusal ittifak neden kurulamıyor? Sorusunun da birden fazla yanıtını içermektedir. Atılan kimi somut adımların durumunu ele almadan önce tamamlayıcı olarak şunu ekleyelim; Kürdistan Bölgesi’nde ve Rojava’da Kürt partileri arasında yaşanan gerilimler direk olarak Kuzey Kürdistan’da ki ulusal ittifak çalışmalarını olumsuz etkiliyor. Bunun çokça örneği var. Sadece Rojava’da PYD ile ENKS arasında ve Şengal ile KBY’nin Kuzey kesiminde yaşanan iç gerilimlerin Kuzey’deki ulusal ittifak çalışmalarını nasıl zehirlediğini somut olarak yaşadığımızı eklemekle yetinelim.

Kuzey Kürdistan’da epeydir ikili ittifak çalışmaları sürüyor. Devam eden bu ittifak çalışmaları kalıcı ulusal ittifaka evrilebilirler mi? Özetlediğimiz sosyopolitik durum, genelde ulusal ittifak çalışmalarının, özelde Kuzey Kürdistan Ulusal İttifak Çalışmalarının önünde aşılması gereken birden fazla bariyerler olduğunu bize çıplak gösteriyor. Bu engeller nedeniyle 2019 yerel seçimlerde kurulan ve seçimler sonrası kalıcılaşmayı hedefleyen Kürdistan İttifak Çalışması kimi hamlelere rağmen halen kalıcı ittifaka dönüşemedi. Peki engeller aşılamaz mı? Aşılabilir! Ama bunun için başta partilerimizin güçlü bir iradeyle, Kuzey parçasının diğer parçaların iç gerilimlerinden kendini tümüyle olmasa bile arındırarak ulusal birlik için

engel olmaktan çıkartması lazım. Ayrıca Kuzeyde kalıcı ulusal ittifak sağlandığında, çokça konuşulan diğer parçalar üzerindeki olumlu etkisini göz önünde bulundurarak adım atması gerekiyor. Bu açıdan Kürdistan siyasetinde “Kırk yıllık soğuk savaş duvarını yıkalım” şiarında somutlaşan kimi hamle ve çağrılar yapıldı ama yarı yolda kaldılar. Kaldığı yerden yeniden bu hedefte ilerleye bilinir. Bunun için, Platforma Zimanê Kurd’te 4. yılına giren 9 parti ve grubun ortak çalışmasının siyasette de kısmen de olsa yarattığı buz kıran rolü ve yine kısmen yarattığı yumuşak iklim deneyimi önemlidir, değerlendirilebilir. Bu zeminin deneyimi Kürdistan İttifak Çalışması ile PSK, PAK, TEWGER, HAK-PAR yakınlaşması için iki taraf da çaba harcarsa yol alınır. Kalıcı ulusal ittifak kurulamazsa bile ortak iş yapılabilir, yapılmalıdır.

İçerisinden geçtiğimiz süreçte ulusal ittifakın önemi üzerinde ayrıyeten durmaya gerek yok. Her şey bir yana toplam seçmenin %22’si ve 30 milyona yakın nüfusu bulan Kürt halkının varlığının, Türk rejiminin ırkçı kodlarıyla halen resmen kabul edilmemesi bile ulusal ittifak için tek başına yeterli bir nedendir. Bu duruma şunu ekleyelim; Türk rejiminin, dünyada eşi benzeri görülmemiş ırkçı-milliyetçi yönelimle, Kürt halkına karşı “ikinci kurtuluş savaşı veriyoruz” söylemi önemlidir. Cumhuriyet İttifakı’nın bu politikayı daha büyük çaplı sürdürüyor olması Kürt ulusal özgürlük mücadelesi açısından geçmiş yıllara göre daha büyük riskler içermektedir. Kürt siyaseti, sömürgeci sahte “ikinci milli kurtuluş” çağrı ve pratiklerini ancak ulusal ittifakla göğüsleyebilir.

Sonuç yerine; Yeter ki parti

gözlüğü ve çıkarlarıyla olgu ve süreçlere bakmayı aşabilelim gerisi gelir. Böyle bakabilmek ulusal ittifakın kurulmasında olmazsa olmazlarımızın başında gelmektedir. Yeter ki Kürt siyaseti; Kürdistan’ın değişen sosyolojisiyle uyumlu yani ülkemizin, halkımızın, siyasetimizin prizmalarından süzölmüş ulusal ittifak adımlarını atmaya sorumlulukla yönelsin. Ve yeter ki İttifak çalışmaları soyut değil somut süreç ve olgular üzerinden yürüyebilsin gerisi gelir.

Somut ve güncel görev, ulusal ittifak için çalışmasını sürdürerek kalıcılaştırmak; hangi açıdan baktığımızda bakalım, Kürdistan siyasetinde partilerimizin öncelikli görevlerinin başında gelmektedir. Kalıcı ulusal ittifak kurulursa, bu ittifakla yakınlaşmakta olan seçimlerde ortaklaşmak da sağlanabilir.

11 Kasım 2022

DOSYA

TARİHSEL GELİŞME
İÇİNDE İTTİFAKLAR

***

TÜRKİYE SOL HAREKETİNDE
İKİ ANA EĞİLİMİN
(TKP VE SOL PARTİ) KÜRDİSTAN'A
VE KÜRTLERE BAKIŞI

EnverSen52@hotmail.com

İttifak kelimesi söz birliği -oy birliği- sözleşme ya da siyasi ittifak (Koalisyon veya Blok) anlaşma-uyuşma gibi değişik anlamlar içermekte. Daha başka benzeri anlamlarda yüklemek mümkün. Tarihsel süreç içinde zaman zaman ittifaklar güncelleşir başarılı olurlar. Toplumu belli bir oranda ileriye götürürler. Bazen de bütün çabalara rağmen başarı elde etmek olanaklı değildir. Günün koşullarına uygun cevaplar bulunamaz.

Özellikle son 15-20 yıldır biz politik Kürdler bir araya geldiğimizde mutlaka ittifaklar veya Kürdlerin birliği üzerine konuşuruz. Ulusal kongrenin toplanmasını gerekliliğini dile getiririz. Büyük oranda ama beceriksizliğimiz ve neden birlik olamadığımız üzerinde yoğunlaşırız. Çoğunlukla da biz Kürdlerden bir şey çıkmaz, biz bir araya gelemez gibi tespitlerle kapatırız. Tabi bu böyle doğru değil ancak var olan sıkıntılarımız da çok büyük. Ülkemizin bölünmüşlüğü yüz yıllı aşkıdır bütün parçalardaki baskı, şiddet, katliam ve asimilasyon biz Kürdler ve Kürdistan'da yaşayan diğer halklar arasındaki ayrılıkları derinleştirdi. Birden fazla alfabeyi kullanmak zorunda olmamız, ortak bir

Kürtçeye sahip olamamamız kısa bir süre öncesine kadar hiçbir statü ve kurumumuzun olmayışı mücadelemizi daha da zorlaştırdı. Ancak halkımız bu durumu hiçbir zaman kader olarak almadı boyun eğmedi. Osmanlı'nın Kürdistan'ı sömürgeleştirmeye başladığı 1800'lerin başlarında özellikle II. Mahmut'la (1804-1839) başlayan devleti merkezileştirme, Kürt beyliklerini ortadan kaldırma hareketlerine karşı Kürdistan'ın hemen hemen her yerinde büyük küçük birçok ayaklanma oldu. Zaman zaman bazı başarılar elde edilmesine rağmen büyük oranda maalesef yenilgilerle sonuçlandı başkaldırıları. II. Abdulhamit (1876- 1909) döneminde de devam eden Kürdistan seferleri Kürt beyliklerini yönetim olarak ortadan kaldırdı. Anlaşılacağı gibi Kürdlerin kendileri olma mücadelesi sık sık söylendiği gibi yüz yıl değil iki yüz yıllı kapsayan bir süredir. Son yüz yıllık Cumhuriyet dönemi Kürdistan'ın kuzeyinde hepimizin bildiği gibi sayısız katliamlarla dolu. Burada görmemiz gereken Türk devletinin katliamlarının sadece insanla sınırlı olmadığıdır. Dillerimiz, kültürlerimiz, inançlarımız ve her şeyden önce bütün coğrafyamız bu katliamlardan

çokça nasibini aldı hala da alıyor. Bu saydıklarımız ve daha birçok neden bizim bir araya gelmemizi, ortak hareket etmemizi veya ittifaklarda ortaklaşmamızı zorlaştırıyor. Fakat bunu başarmaktan başka çaremizin olmadığını da bilincindeyiz.

İttifaklar ya da bir arada mücadele etme, ortaklaşma tarihi ne zaman ve nerede başladı? Sorusu günceliğini koruyor. İttifaklar tarihi nerdeyse insanlık tarihi kadar eski çağlara dayanır. İttifaklar; gruplar, halklar veya devletler arasında karşılıklı çıkarlara dayanan birlikte hareket etmekse insanlık tarihi kadar eski olması doğaldır. Tarih boyunca bugün anladığımız şekliyle gündeme gelmemiş ve tarif edilmemiş de olsa. Burada Kürdistan, Türkiye ve dünyada birkaç örnekle yetineceğiz. Avusturyalı tarihçi ve politoloğ Franz Kernic (Devlet Ansiklopedisi- Staatslexikon eserinde- İttifaklar Politikası- Bündnispolitik makalesinde) bu gerçekten çıkarak uluslararası ilk ittifak olarak M.Ö 1259 yıllarında Mısır Firavunu II. Ramses ile Hitit kralı III. Hattusili arasında imzalanan anlaşmayı gösterir. Kernic'e göre bu anlaşma sadece askeri sonuçları değil, iki ülkenin daha geniş bir iş birliğini öneriyor. Her

iki ülkenin sınırlarının ve ticaret yollarının komşu ülkelere karşı ortak korunmasını da sağlıyor. Bunun içinde anlaşmayı sadece bir askeri anlaşma olarak görmek yeterli değil sonucuna varıyor. Öte yandan geniş bakıldığında NATO'da bir ittifaktır. En azından NATO'yu savunanlar bu askeri birliğin üye ülkelerin çıkarlarını savunduğunu iddia ediyorlar. II. paylaşım savaşında anti Hitler koalisyonu da bir askeri ittifaktı. Aynı ayrı sitemlerde olan (özünde birbirlerine karşı mücadele eden Sovyetler Birliği bir tarafta, öbür tarafta ABD, İngiltere ve Fransa) ortak düşman Alman faşizmine karşı geçici de olsa ortak hareket etmek durumunda kaldılar. Türkiye 1946'da çok partili sisteme geçtikten sonra politik arenada günümüze kadar değişik ittifaklar kuruldu. Ülke tarihinde önemli olan bazı ittifaklara göz atarsak akla gelenlerin başında AP lideri Süleyman Demirel'in yanına İslamcılar ve faşistleri alarak kurduğu 1. ve 2. Cephe hükümetleridir. (1. Cephe Hükümeti 31 Mart 1975 tarihinde AP-MSP-MHP ve CGP arasında 2. Cephe Hükümeti ise 21 Temmuz 1977'de AP- MSP- MHP arasında kuruldu). Daha sonra S. Demirel'in 12 Kasım 1979 MSP ve MHP'nin dışardan desteklediği hükümetin başbakanı iken (12 Eylül 1980 darbesiyle sona erdi) 1979 yılındaki Maraş katliamının ardından "bana sağcılar ve milliyetçiler cinayet işliyor dedirtemezsiniz böyle bir şey söyleyemiyorum, devlet cinayet işleyenin yakasına yapışmak zorundadır" demişti. 5 Eylül 1991'de SHP ile HEP ittifakı kuruldu. 24 Ekim 1991 seçiminde SHP'nin listesinden 21 HEP'li milletvekili seçildi. 9 Ocak 2004'te DEHAP, SHP, ÖDP, EMEP, SDP ve Özgür Parti 28 Mart yerel seçimlerinde ortak hareket etmek için "Demokratik Güçbirliği'ni" kurdular. Blok 5 il, 33 ilçe ve 31 beldede belediye başkanlığını ka-

Biz Kürdler için birlik olmak; birlikte hareket etmek çok daha hayati bir sorun. Türkiye'deki oluşumlar içinde olacağız, ortak çalışmalarını destekleyeceğiz. Tereddütsüz elimizi taşın altına koymaktan çekinmeyeceğiz. Ancak sadece Kürd olmaktan dolayı karşılaştığımız sorunların varlığını da hep gündemde tutup ona uygun politikalar geliştirmeliyiz. Bunun için Kürdlerin gücünü ortaklaştırmalıyız.

zandı. Uluslararası ya da inançlar arası ittifaklarda zaman zaman gündeme gelmiştir. Örneğin 2005 yılında ortaya atılan Birleşmiş Milletler Medeniyetler İttifakı (UNAOC) "Medeniyetler İttifakı" kurucuları tarafından; uluslararası, kültürlerarası ve dinler arası diyalog ve işbirliğini güçlendirerek aşırılığa karşı uluslararası eylemi canlandırmayı amaçlayan bir girişimdir diye tanımlanır. Bu ittifakın üyeleri arasında Almanya, Türkiye, İspanya, Rusya, İngiltere, Çin, ABD ve Fransa gibi ülkeleri sayabiliriz. Zamanla birçok uluslararası kuruluş ve saydıklarımızın dışında değişik ülkelerde bu kuruluşu destekledi veya üyesi oldu. Günümüzde neredeyse unutulmuş gibi. Görünen o ki kurucuların bekledikleri başarıyı getirmedi. 22 Temmuz 2007 seçimleri için DTP, ÖDP, EMEP ve SDP "Bin Umut Adayları" şiarı altında 1.334.518 oy alarak 22 milletvekili çıkardı. Demokratik Bölgeler Partisi (DBP) Devrimci Parti (DP), Devrimci Sosyalist İşçi Partisi (DSİP), Ezilenlerin Sosyalist Partisi (ESP), Sosyalist Yeniden Kuruluş Partisi (SYKP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP) ile Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi (YSEP) olmak üzere 7 partiden oluşan HDP'yi başarılı, önemli bir ittifak (ittifak kelimesinin başta

belirttiğimiz içeriğinden çıkarsak) olarak görmekte mümkündür. 15 Ekim 2011'de kurulan 40'ın üzerinde siyasi ve toplumsal yapının yer aldığı Halkların Demokratik Kongresi (HDK) bu statüden sayılır mı? Geçmişe yönelik daha çok sayıda örnek vermek mümkün. İçinde bulunduğumuz bu süreçte de ittifaklar en çok konuşulan konular arasında yer alıyor. 2023'te yapılacak seçime yönelik gelişmelere bakalım. AKP-MHP faşist yapılaşmasının karşısında değişik ittifaklar var. Cumhuriyetin dışında 6'lı Masa veya Millet İttifakı hükümet bloğu karşısında kendisini en güçlü yapılaşma olarak görüyor. Sayısal olarak belki bu iddia doğrudur. Ancak şu ana kadar bunu toplum nezdinde ispatlamış değiller. Sorunu sadece Erdoğan'ın gitmesine indirgemeye çalışıyorlar. Genelde tüm Kürd kurum ve kuruluşlarına (değişik parti başkanlarının Amed'de -belki kimi Kürdler inanır diye- yaptıkları konuşmalar hariç) özellikle de HDP ile aralarına mesafe koymak için birbirileri ile yarışıyorlar. Bu tavır Kürdistan'da ve demokratik çevrelerde önemli bir güvensizlik yaratıyor.

Halkların Demokratik Partisi (HDP), Emek Partisi (EMEP), Türkiye İşçi Partisi (TİP), Toplumsal Özgürlük Partisi (TÖP), Emekçi Hareket Partisi (EHP) ve Sosyalist Meclisler Federasyonu'nun (SMF) bir araya gelerek kurduğu Emek ve Özgürlük İttifakı var olan ittifaklar içinde Kürdistan ve Türkiye halkları arasında ayırım yapmadan en geniş kitleye ulaşmaya çalışan tek yapıdır.

21 Ağustos 2022'de Türkiye Komünist Partisi (TKP), Sol Parti, Türkiye Komünist Hareketi (THK) ve Devrim Hareketi ortaklığı ile kurulan Sosyalist Güç Birliği her ne kadar Kürd halkına karşı olmadıklarını söyleseler de pratikte bunun tam tersini yapıyorlar. Emek ve Özgürlük ittifakını sadece seçim

ittifakına indirgemek Kürd halkının istemlerini görmek istememekte 6'lı Masa'yla yarışıyorlar.

Biz Kürdler için birlik olmak; birlikte hareket etmek çok daha hayati bir sorun. Türkiye'deki oluşumlar içinde olacağız, ortak çalışmaları destekleyeceğiz. Tereddütsüz ellimizi taşın altına koymaktan çekinmeyeceğiz. Ancak sadece Kürd olmaktan dolayı karşılaştığımız sorunların varlığını da hep gündemde tutup ona uygun politikalar geliştirmeliyiz. Bunun için Kürdlerin gücünü ortaklaştırmalıyız. Bu anlamda elbette Devrimci Demokrat Kürt Birliği (DDKD), İnsan ve Özgürlük Partisi (PIA), Kürdistan Komünist Partisi (KKP), Kürt Demokratlar Platformu (PDK-Bakur), Kürdis-

tan Demokrat Partisi - Türkiye (KDP-T) ve Azadi Partisi gibi parti ve oluşumlar tarafından ortaklaşa kurulan Kürdistan İttifakı çok önemlidir onu yaşatmak geliştirmek tüm Kürdistani parti, kurum ve kuruluşların ortaklığına dönüş-türmek görevi ile karşı karşıyayız. Bunun başarılması için Kürdistan'ın siyasi yaşamındaki iki ana geleneğin ya da akımın birbirine yaklaşması aradaki soğukluğun aşağıya çekilmesi lazım. Günümüzde bu çok realist görünmese de her zaman yapılması gereken bir şeyler vardır olmalıdır. Realitemiz maalesef iç açıcı değil. Türk ordusunun Kürdistan'ın güneyinde kullandığı kimyasal silahlara karşı bile bir araya gelemedik. Ortak hareket edemedik. Bir Kobanê

ruhu yaratamadık. Bu ortamda Kürdlerin birliğinden veya Ulusal Kongre'den bahsetmek gönlümüzden geçenleri söylemekten öteye gitmez. Ancak bu büyük ideallere ulaşmayı başarmak için her zaman ve her yerde atacağımız -görünüşte küçük- adımlar var olmalıdır da. Örneğin birbirimize ve kurumlarımıza karşı kullandığımız siyasi dille buna başlamak mümkün. Birbirimizi eleştirmekten kesinlikle çekinmemeliyiz fakat kullandığımız dil önemli. Ayrı ayrı örgütlenmiş -hem siyasi parti hem de sivil toplum kuruluşları- olmayı zenginlik olarak görmeye çalışmıyoruz. Bu tavır bizi karşılıklı olarak birbirimizi daha iyi anlamaya götürür kanısındayım.

***

Türkiye sol hareketinde iki ana eğilimin (TKP ve Sol Parti) Kürdistan'a ve Kürtlere bakışı

Burada özellikle TKP ve Sol Parti'nin tavrı üzerinde durmaya çalışacağım. Bu iki partinin programlarına göz atığımızda tavırlarını daha iyi anlarız kanısındayım. TKP programının giriş bölümümde Türkiye kapitalist dönüşümü yaşarken Kürt feodalle-riyle işbirliği yaptığı dile getirilirken devletin Türk ve Kürt işçilerini birbirine düşürmek için milliyetçi söylemlere başvurduğu belirtiliyor. Ancak cumhuriyetin ilk gününden itibaren Kürtlere yapılan sistematik katliamlarla ilgili hiçbir şey söylemiyor. Sadece bu da değil "Ermeni ve Rum göçü ve buna eşlik eden uluslaşma sürecinin yarattığı trajedi de Türkiye'deki kapitalist dönüşümün ayrılmaz bir parçasıdır" denilerek başta Ermeni halkı olmak üzere Türk ve Müslüman (Sünni) olmayan tüm halklara yapılan soykırım ve katliamlar inkar ediliyor. Başka bir paragrafta "Bütün bu çabalar Türkiye'deki ilerici güçlerin önünü kesemedi" denilerek özellikle Haziran direnişine

atıfta bulunuyor.

40 yıldır devam eden kirli savaştan söz edilmeyerek günümüzde Kürtlere, Alevilere yapılan katliamlar geçiştiriliyor ya da yok kabul ediliyor. Aynen daha önce Müslüman olmayan Ermenilere, Rumlara, Ezidilere yapılanları bir trajediye indirgediği gibi.

Siyasal yapı üst başlığı altında "Türkler ve Kürtler sosyalist Türkiye'nin eşit kurucu unsurlarıdır. Kapitalist Türkiye'nin baskın özelliği olan ayrımcı, şoven uygulama ve yaklaşımları bütünü ile tasfiye edilmesi için önlem alınır" deniliyor. Ancak bu nasıl olacak. Kürtlerin ayrılma hakkı olacak mı? Gibi konulara girilmiyor. Yani bekleyin hele önce bir sosyalizm gelsin sonra bakarız havası.

Temel özgürlükler bölümünde ise "Ulusal ve etnik köken hiçbir biçimde bir ayrımcılık ya da dışlama, ezilme nedeni olamaz." deniliyor.

Yaşayan dil ve kültürlerin koru-

nup geliştirilmesine olanak sağlanır... Gibi genel doğrular olmasına rağmen; hangi dil ve kültürle bu belli değil. Yaşayan diller ve kültürler deyimini Türkiye'de Meral Akşener'e kadar hemen hemen her politikacı kullandı kullanıyor.

Ayrıca aşiret yapıları tamamen ortadan kaldırılır ve bu yapıların kültürel ve ideolojik alanlardaki izlerinin bütünüyle silinmesi için çaba gösterilir denilerek Kürdistan hakkında herhangi bir bilgilerinin olmadığını da gösteriyorlar. Kendi toprağı kabul ettikleri bir coğrafya hakkında bu kadar bilgisizlik inanın insanı şaşırtıyor. Bu tavır ve bilgi ile Kürdistan'da örgütlenmeyi hala düşünüyorlarsa!

Bu kadar da değil TKP Genel Başkanı Kemal Okuyan;

"Bugün dünyada komünistlerin önemli bir bölümünün, emperyalizme saldırganlığa karşı mücadelede Miloseviç, hatta Irak'ta Baas Partisiyle" yan yana düşmekten korkmazken "kendilerine ait bir

tarihi, bir mirası yeniden üreterek güçlü bir tutamak noktası haline getirmekten neden bu kadar çekindiklerini anlamakta zorluk çekiyorum” diyor.

Devamla “konuya ilişkin herhangi bir tartışmayı bu yazıya taşımaksızın, bu cesareti paylaştığımı söylemek durumundayım.” (Gelenek, Sayı 79, Aralık 2003 TKP programı Teorik Tercihler)

“Solun gerçek düşmanı sermaye sınıfıdır, solun tek taraflaşma zemini emek sermaye çelişkisidir. Temel çelişki! Solun emperyalizme ve dinsel gericiliğe karşı duruşu, yurtsever, aydınlanmacı, laist, özgürlükçü konumlanmış bu temel çelişkiye ek başlıklar değildir, bu temel çelişkiye içerilmiştir, ona bağlanmıştır. Emek – Sermaye çelişkisini öne çıkarmayan. Oraya basmayan bir solculuk, devrimcilik olmaz” (Kemal Okuyan 09.11.2015 Sol)

Kemal Okuyan bunla da kalmıyor, “Biz bu ülkeyi bir ırk, bir etnik topluluk, bunlar için değil, burada yaşayan tüm insanlar için, birbirleri ile dayanışan, birlikte üreten, türkü söyleyen, bütün o güzel insanlık için seviyoruz ve bizim ülkemiz Türkiye’dir, biz bu ülkeyi çok seviyoruz... Biz ülkenin tarihine baktığımız zaman Osmanlı imparatorluğunu görmüyoruz, cumhuriyeti görüyoruz...” (Cumhuriyet Gazetesi 14 Eylül 2022)

Cumhuriyetin neyini ve onu nasıl sevdiğine bağlı Bay Okuyan. Cumhuriyetin kurucuları kökü daha gerilere dayanan ancak resmi kuruluşu 21 Mayıs 1889 olan İttihat Terakkiye kadar uzar. Bunlar Osmanlı’yı 1. paylaşım savaşına sokarak yüzbinlerce asker ve sivilin yok olmasına ülkenin baştan başa kana bulanmasına neden oldular. Cumhuriyeti kuran İttihatçılar da komutanlarından ve büyüklerinden geri kalmadılar. 1. paylaşım savaşı boyunca daha çok Müslüman olmayan halklara,

1. paylaşım savaşı boyunca daha çok Müslüman olmayan halklara, Rumlara, Süryanilere ve Ermenilere karşı devam eden katliamlara yenilerini eklediler. Koçgiri, Şex Said, Birinci Ağrı, Hazo, Mutki, İkinci Ağrı, Üçüncü Ağrı, Zilan Deresi, Dersim, Maraş, Sivas, Roboski, Ankara, Suruç sevdiğiniz Cumhuriyetin yaptığı katliamlardan sadece birkaçı.

Rumlara, Süryanilere ve Ermenilere karşı devam eden katliamlara yenilerini eklediler. Koçgiri, Şex Said, Birinci Ağrı, Hazo, Mutki, İkinci Ağrı, Üçüncü Ağrı, Zilan Deresi, Dersim, Maraş, Sivas, Roboski, Ankara, Suruç sevdiğiniz Cumhuriyetin yaptığı katliamlardan sadece birkaçı.

Günümüzde Rojava’nın işgali, yıllardır Başur’a yapılan saldırılar, katliamlar... Kullanılan kimyasal silahlar, binlerce sivil Kürdün akan kanı... siz cumhuriyeti sevmeye devam edin. Türkiye Cumhuriyeti’nin Libya, Suriye, Katar, Sudan, Azerbaycan gibi ülkelerde asker bulundurması Kürdistan’ın önemli bir kısmını ve Kıbrıs’ın yarısını yıllardır işgal altında tutmasını gündeme getirmeden, karşı çıkmadan cumhuriyeti sevmeye devam edin.

Her zaman olduğu gibi genel doğruların arkasına saklanarak komünist olunmaz. Komünist partisi olduğunu iddia eden bir yapının içinde yaşadığı ülkenin gerçekleri ile yüzleşmesi zorunludur. Hiçbir statüsü olmayan Kürdler, Aleviler, Ermeniler, Süryaniler, Ezidi Kürdler ve diğer halklar bu genel doğrunun neresinde duruyorlar? Onların etnik ve inançsal hakları nasıl sağlanacak? Bu sorulara cevap vermek istemeyen ülke gerçeği ile yüzleşmeyen, tam tersine Cumhuriyetin kuruluşundan günümüze kadar süregelen

devlet milliyetçiliğinin arkasına saklanarak bırakın komünist olmayı sıradan demokrat bile olunmaz. Yurtsever olmanın sınırı nedir, nerede başlar nerede biter? Özgür olamamanın içinde Kürtler ve diğer halklarda var mı? Anti-emperyalizm sadece Kuzey Amerika ve Batı Avrupa’yla mı sınırlı, Türkiye bu tanımın neresinde? Türkiye sizce emperyalist bir ülke midir? HDP’nin öncülük ettiği birlik çalışmaları toplantısı ile ilgili şöyle diyor TKP Genel Başkanı “ortak mücadele hattı oluşturmak için laik, anti-emperyalist ve sınıf ekseni bizim kırmızı çizgilerimizdir. Toplantıya giderken ve çıkarken de o toplantının bileşenleriyle böyle bir ortaklığın yakalanmasını mümkün görmedik” diyor Kemal Okuyan. (20.01.2022 Cumhuriyet’te Sefa Uyar’a verdiği demeç) Laiklik ve anti-emperyalizm vurgusu öne çıkıyor. Ancak Sayın Okuyan burada da genelin dışına çıkmıyor. Şu bir gerçek ki anti-emperyalist olmaktan TKP ile aynı şeyi anlamıyoruz. Laiklik konusunda da aynı şekilde. Laik devletten, Erdoğan öncesi Türkiye anlaşılıyorsa bu da çok problemlidir bir durum. Devletin içinde sadece Türk-İslam sentezine uygun çalışan Diyanet İşleri Başkanlığı ile laiklik olmaz. Hepimizin bildiği bu grubun dışında Kürdistan’da ve Türkiye’de var olan hiçbir inanç grubu orada temsil edilmiyor. Bana göre devlet tüm din ve inançlardan elini çekmeli. Her toplum ve cemaat kendi inancının ihtiyaçlarını kendisi organize etmeli, neyi nasıl yapacağına kendisi karar vermeli. Diyanet İşleri Başkanlığı kapatılmalı. 09 Ocak 2022’de Ankara’da yapılan “Bir adım daha ileri” konferansında birçok konuda kararlar alınıyor. Bunların içinde Küba halkı ve Küba Komünist Partisi ile dayanışma da var. Bu karar doğru ve destekliyorum.

Ancak anti-emperyalist savaşım verdiklerini söyleyen bu

arkadaşlar kendi ülkelerinin işgal etiği Kürdistan hakkında hiçbir şey söylememeleri bu işgalin arkasında olduklarını bize gösteriyor. TKP Kürtlerle bir araya gelmemek, Kürdistan ulusal hareketi ve Kürt devrimcilerini dünya Komünist ve demokratik hareketinden koparmak için her çabayı sarf ediyor. Bunu da sözüm ona Kürt ulusal hareketinin mücadelesinin sınıfsal kökene dayanmadığı gibi ne olduğu belli olmayan bir bahane uyduruyor. Kendilerine TKP diyen bu insanlar ulusal kurtuluş ve bağımsızlık savaşlarının bütün uluşa verildiğini bilmezler mi?

Bence çok iyi bilirler fakat mesele Kürdler oldu mu her şey değişir.

Sol Parti de bu konularda TKP'den aşağı kalmıyor. Alper Taş "Biz Kürt halkının ayrı devlet kurma hakkına karşı değiliz, sadece bu çözümün 21.yy.'daki koşullarda doğru bir yol olmadığını söylüyoruz. Ayrılmanız doğru değildir. Bu hakkımız." (29.9. 2017 İrfan Aktan'la yaptığı röportaj)

ÖDP, 1 Eylül 2017 Dünya Barış Günü ile ilgili yaptığı açıklamada

"Ne yazık ki Kürt sorunu Suriye savaşı ile birlikte Amerika müdahaleciliğinin çekim alanına girmiştir. Barışı kazanmanın yolu öncelikle emperyalizmin savaş tezgahını bozmak, emperyalizmin bölgeye yönelik egemenlik kurma stratejisine karşı direnmekten geçiyor" ifadelerine yer verildi.

Dünya barış gününde bile Kürt halkının demokrasi ve özgürlük istemlerine karşı çıkmak için "Amerika müdahaleciliğinin çekim alanı" gibi bir bahane uydurmaktan geri kalmayan Sol Parti'nin Kürt halkına vereceği hiçbir şeyinin olmadığını açıkça ortaya koyuyor. ÖDP Başkanlar Kurulu 21.09.2017 yaptığı açıklamada "Irak'ta savaş değil barış, referandum değil demokratik birlik" başlıklı bir açıklama yaptı. Burada Kürdistan'da yapılan referandum savaşla eşdeğer tutuluyor. Karşı çıkılıyor gerekçe birlikte yaşamak. Oysa bu "devrimci" arkadaşlar Katalonya'da yapılan bağımsızlık referandumunu bir hak olarak kabul etmişlerdi. Aslında iki ülkede "K" harfiyle başlıyor ya. Herhalde onu fark etmediler. ÖDP 01.10.2017

Katalonya'daki referandum için "Referandum hakkı şiddetle engellenemez" başlığıyla yaptığı açıklamada şu ifadelere yer verildi: "İspanya devletinin baskı ve şiddetini kınıyoruz. Referandum hakkı şiddetle engellenemez. Bu hak özgürce kullanılmalıdır." Yani Katalonya bağımsız olabilir. Hakkı vardır. Ancak Kürdlerin böyle bir hakkı olamaz. Kürdler İran'da, Türkiye'de, Irak'ta ve Suriye'de ülkelerinin işgalini kabul etmeliler, seslerini çıkarmamalıdır. Aksi takdirde emperyalizmin kontrolü altına girerler.

Sadece bu da değil kendi başarısızlıklarını da Kürdlerin üzerine yıkıyorlar. Başta Alper Taş olmak üzere birçok Sol Parti yöneticisi konuşma ve demeçlerinde Kürtleri kendilerini bölmekle de suçladılar. Bu sol ve komünistlere göre iyi olmayan her şeyin sorumlusu Kürtlerdir. Bir sohbette değerli bir dostum söz konusu iki partiyi "mahcup" Kemalistler diye değerlendirmişti. Yok arkadaş bunlar mahcup falan değil doğrudan Kemalist.

31 Ekim 2023

"Milliyetçilik, dincilik, cinsiyetçilik ve pozitivist bilimcilik bu ideolojinin temel taşlarıdır."

DOSYA

ÇÖZÜME DAİR...

mavimsigok@gmail.com

İdris-i Bitlisi ve Yavuz Sultan Selim ile başlayan Kürt-Türk (Osmanlı) ilişkileri (ittifakı) Amasya Antlaşması'nda yazılı olan maddeler doğrultusunda ideal bir şekilde sonsuza dek sürmedi. Kanuni Sultan Süleyman kendi döneminde yayınladığı (bir bakıma revize ettiği anlaşmayı) fermanla bu antlaşmayı -yine de!- sonsuza dek uzatmıştı(!) Bu anlaşmanın uygulandığı altın (!) devir salt Yavuz Sultan Selim dönemiyle sınırlı kaldı. Hatta Yavuz Sultan Selim devriyle de sınırlı kalmadı, bizzat kendi devrinde bu anlaşma, Kürtlere adil davranma sözü açısından ihlal edildi: "Yavuz Sultan Selim'in saltanatının (1512-1520) sonlarına doğru, çok sayıda Kürt zorla Orta ve Kuzey Anadolu'ya sürüldü. Böylece onlar, şimdilerde orada bulunan Kürt yerleşim yerlerinin ilk çekirdeği oldular. Bir kısım Kürtler ise Bulgaristan gibi uzak yerlere sürülmüşlerdi." Pratikte -karşılıklı güvensizlik!- bu anlaşma taraflarca ihlal edildi. Küçük devletçikler sayılan Kürt beyliklerinin büyük bir imparatorluk karşısında salt stratejik, jeopolitik, ekonomik ve konjonktür(s) el şartlarla hem özerk (bağımsız?) hem de müttefik olarak -ve üstelik ilhak edilmiş şartlarda!- durması oldukça zordu.

Tanzimat'ın uygulanmasıyla birlikte Kürt beylerinin büyük bir kısmı sürgün edildi. Sürgün edilenlerle ve sürgün edilmeyen diğer Kürt beylerin yurtluk ocaklıklarına maaş karşılığında el konuldu. Osmanlı İmparatorluğu Kürdistan'ın asıl sahibi Kürt halkının topraklarını önce feodal Kürt beylerine vermiş, sonra da bir kısım para karşılığında da olsa yaşayanlarına maaş bağlayarak yeniden kendi tasarrufuna almıştır. Osmanlı'nın yurtluk-ocaklık sisteminin doğrudan feshedilmesi yerine sahiplerine (egemen Kürt beylerine) maaş bağlanmasının nedeni sayıları binlere varan bu feodal beylerin tepkisini bir anda çekmemektir. Çünkü bu feodal beylere itaat eden milyonlarca Kürt vardı, devlet buna cesaret edemedi. Devlet, bu egemenlere maaş bağlayarak bir geçiş süreci yaratmaya çalışmıştı. Zaten bu maaşlar bir zincir şeklinde varislere intikal ederek zaman içinde eriyip bitecekti. Maaş bağlanan kişiler çalışmaya alışmadıklarından, salt yöneticilik yaptıklarından ve ticareti de bilmediklerinden tamamen bu aylıklara bağımlı hale gelmişlerdi. Böylece Osmanlı'nın modernleşme adına merkezileşme politikalarına muhalefet edebilecek olan en önemli kesim etkisiz hale getiriliyordu.

Kürt beyleri tasfiye edilerek Kürtlerin ulusal uyanışlarına önderlik edebilecek güçler yok edilmek istenmişti. Tuhaftır ki Türkiye Cumhuriyeti de önceli olan Osmanlı İmparatorluğu'nun yolunu izleyecekti. Kürdistan'daki Kürtlere ait olması gereken toprakları Kürt beyleri, ağaları, şeyh ve seyitleri gibi şahıslara o toprakları kontrol edebilmek ve ulusal bir sorun yaratılmaması için dağıtacaktı.

Yavuz Sultan Selim'den Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadarki süreç içinde, Kürt-Osmanlı (Türk) ilişkilerini ve Kürtlerin ayaklanma ya da isyan sayılabilecek -ama aslında sayılmayan!- direnişlerini anlatmaya çalıştım. Bugüne dek hiç yazılmamış ya da karanlıkta kalmış bazı isyan ya da -belki?- adli olayları yazmaya çalıştım. Osmanlı'ya tabi olarak yaşayan Kürtlerin bağımsız bir devlet olmamaları, onları tebaa olarak mevcut yasalar karşısında suçlu duruma sokuyordu. Bu nedenle bazı Türk tarihçi veya yazarlar Kürt hareketlerini isyan olarak değerlendirmiş ya da tersi olarak bazı Kürt tarihçiler ya da yazarlar hiç Kürt isyanı olmamıştır şeklinde bir belirleme yapabilmişlerdir.

Türkiye'de bir politik kriz olarak Kürt Sorunu ortaya çıkmıştır ve

krizin çözümsüzlüğü daha ağır yüklerle ve sancılara neden olmaktadır. Âdeta, Türkiye'deki politika (siyaset) Kürt sorununa çarpmış ve tökezlemiştir. Çözüm asla yıllarca kafalara şırınga edilen resmi tarih anlatımlarıyla sağlanamaz. Kriz, özellikle Osmanlı'da Tanzimat'la başlayan ve Cumhuriyet'te ulus-devlet oluşturmak için kullanılan asimilasyonist ve inkârcı zihniyetle aşılamaz. Bunun daha fazla dayatılması krizin başka mecalara evrilmesine neden olabilecektir. Bizim bu çalışmadan da kastımız (amacımız), Kürt Sorunu'nun başlangıcını ve ortaya çıkma nedenini ortaya tarafsızca koymaktı. Neden bilinirse, çözüm de kabul edilebilir ve adil olur. Çözüm hazmedilir ve adaletin tecellisi şeklinde değerlendirilir.

Ulus-devlet yaratırken kültürel mirasları yıkmak, tahrip etmek ve insanları tek'leşirmek gerekmektedir. Asimilasyon ve tasfiye en önemli araçlardır. Etnisiteleri,

dinleri, mezhepleri, kültür ve dilleri yok ederek tek ideolojik kalıp içinde (yeni bir kültür politikasında) başkalaştırmak ulus-devletin hâkim ırk ve etnisitesinin bağınazlığını belirtir. Ulus-devlet tüm bunları yaparken de millici ve dinci kimliğini üniter yapı ve ülkenin bölünmez bütünlüğü gibi kavramlar altında hegemon bir güç olarak kullanır. Milliyetçilik, dincilik, cinsiyetçilik ve pozitivist bilimcilik bu ideolojinin temel taşlarıdır. Tüm bunlar "cumhuriyet" adı altında yapılmak istenmektedir. Ama ortaya çıkan vahim sonuçlar cumhuriyetçilikle de pek bağdaşmaz. Kapitalist modernite ile birlikte yaşarken dahi -üniter devletin tanrısallığını yaratmadan- demokratik nüveler ve alanlar içinde çoğulcu yaşamının yollarını bulabiliriz. Herkesin birbirine saygılı olduğu bir demokratik modernite içinde gerçek modern yaşantıyı kurabiliriz. 600 yıllık bir Kürt sorununa "Kürt sorunu yoktur!" anlayışıyla yok saymaya

devam etmek (Kürtler vardır söylemleri devlet tarafından yüksek sesle söylene de?) bu sorunu bir iç ve en önemli sorun olarak devam ettirmeye yarayacaktır.

Türkiye'de herhangi bir kişi veya örgütlü siyasal aktörler için demokrasi, siyasetin tek ve vazgeçilmez kuralı olarak benimsenmesi gerekir ve içselleştirilmelidir. Türkiye'nin siyasal kültüründe demokrasiye böylesi bir yer sağlanmalıdır. Eğer demokrasi böyle içselleştirilirse hedefler ve düşünceler demokrasi kültürü içinde gündeme gelebilecek ve mücadele yolları açık olacaktır. Çözüm de demokrasi kuralları içinde olacaktır. Böylesi bir demokratik kültür, ülkenin farklı siyasi ve kültürel yönlerini birer zenginlik olarak değerlendirebilecektir. Böylesi bir ortamda Kürt partileri de bu konuda ittifak içinde olmalıydılar. Demokratik siyaset ulaşılmış demokratik cumhuriyet içinde sorunları çözüme ulaştıracaktır.

DOSYA

SÖMÜRGEÇİLERİ BİRLEŞTİREN ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ KÜRTLERİ BİRLEŞTİREMİYOR!

newrozgazetesi@gmail.com

Sosyalist Mezopotamya dergisinin 13. sayısı için belirlenen dosya konusu başlığı "Ulusal Birlik". 7 maddeden oluşan sorunlama metni ile dosya çerçevesi de bir hayli geniş tutulmuş. Bu maddelerin hepsine değinip yüzeysel yazmaktansa bir veya birkaçına değinerek makaleye biraz derinlik kazandırmanın yerinde olacağını düşünüyorum.

Sorunlama metninin 6 ve 7. maddelerinde sunulan çerçevenin tamamı olmasa da "Sömürgeci devletler, federal veya bağımsız Kürdistan'ı engellemek için ittifak yapıyorlar. Kürt partileri ise statü elde etmek veya olanı korumak için neden ittifak kurmuyorlar?" sorusuna Kürdistanlı bir Türk'ün gözüyle yanıt aramaya çalışacağım. Diğer taraftan Kürt ulusal birliğinin oluşmamasının nedenleri arasında düşündüğüm, var olan ana akım Kürt partilerinin birbirlerine karşı kullandıkları ötekileştirici dile de değinmek istiyorum.

Kısa bir durum tespiti

İmzalanmasının üzerinden 100 yıl geçen Lozan antlaşması ile dörde bölünen Kürdistan'ın 100 yıl sonra da statüsünde çok ciddi değişimler olmadı. Kürt ulusal mücadelesinin kazanımları olarak en ileri seviyede Güney Kürdistan'da Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi, Batı Kürdistan'da (fili) Rojava Özerk Yönetimi, Doğu Kürdistan'da ise lafi edilemeyecek kazanımlar, Kuzey Kürdistan'da ise hiçbir şey. Güney ve Batı Kürdistan'daki kazanımlarda ise (çok ağır bedel ödemelerine rağmen) özgürlük mücadelesinin kendi dinamiklerinden çok fiili durum ve uluslararası siyaset etkili oldu.

- Irak'ta ABD öncülüğünde Güney Kürdistan'ın büyük bir kısmını kapsayan uçuşa yasak bölge ve sonrasında ABD'nin Irak işgali nedeniyle PDK ve YNK öncülüğünde Irak devletinin bir parçası olarak tanınan Irak Kürdistan Bölgesel Yönetimi. Tabii ki güneydeki Kürt siyasi hareketlerinin bu kazanımda hiç katkıları yok demiyorum bilakis onlar olmasaydı şu an yarım da olsa bir devlet söz konusu olmayacaktı. Ama uluslararası güçlerin ve fiili durumların belirleyiciliği etkili olmuştur. 25 Eylül 2017'de yapılan bağımsızlık referandumu aynı zamanda şunu da kanıtladı; Güney Kürdistan, Kürt siyasi hareketleri nezdinde, bağımsızlığa hazır değildi. Sömürgeci Irak, Türkiye ve İran baskısı karşısında birlik olma becerisini hem siyasi hem de askeri olarak gösteremedi. Kürtlerin yarı devlet olduğu Güney parçasında Kürt ulusal birliğinden bahsedemiyorsak düşünmemiz gereken çok şey var.

- Neredeyse tüm Arap ülkelerini etkileyen Arap Baharı ayaklanmaları Suriye'yi de etkiledi. Hatta bu süreçte Suriye için en çok etkilenen Arap devleti diyebiliriz. Suriye'de uluslararası ve bölge güçlerinin de devreye girdiği bir iç savaş başladı. Bu esnada Kürtler ise daha çok kendisini korumaya aldı. Çünkü başta IŞİD olmak üzere bazı cihadist terör örgütleri Suriye devletiyle savaşma yerine Kürtleri hedef aldılar. Kürtler 21. yüzyılın ilk soykırımıyla karşı karşıya kaldılar. Çok büyük bedeller ödeyen Rojava Kürtleri IŞİD'i önce durdurdu, sonra hakimiyet alanlarını bitirdi. Suriye'de Kürtlerden bağımsız gelişen ama doğrudan Kürtleri etkileyen olaylar zinciri Kürtlerin de refleksi

göstermesiyle fiili bir statüye dönüştü. Batının desteklediği Rojava Kürtlerini henüz resmiyette hiçbir ülke tanımıyor. Diğer taraftan batı Kürdistan'da PYD ve ENKS ekseninde oluşan iki Kürt ana akımı bulunmakta. Bu iki akım karşılarına çıkan bu tarihi fırsatı yan yana gelemeyerek değerlendiremediler ama fırsat kaçmış değil.

- Doğu Kürdistan'da Mahabad Cumhuriyeti deneyimini yaşayan Kürtler o günden bugüne sessizler. Bugünlerde İran ahlak(sız) polislerince katledilen Mahsa Amini (Jina Emîni) nedeniyle tüm İran'a yayılan isyanın en güçlü ayağı Doğu Kürdistan kentlerinde yaşanmakta. Bu isyan nedeniyle Kürt partileri arasında (eksikli de olsa) bir koordinasyon merkezi oluşturuldu. Hala devam eden bu isyan sonrası Kürtler, İran halkları ve kadınları için artık hiçbir şey eskisi gibi olmayacak. Şu an da bile kadınların gündelik yaşamda başlarını açarak dolaşabildiğinin görüntülerini görebiliyoruz.

- Ve son olarak Kuzey Kürdistan, parçaların en büyüğü. En çok isyanın yaşandığı parça ama hiçbir ulusal kazanım elde edilemeyen tek parça. Diğer üç parçada olduğu gibi Kuzeyde de Kürt ulusal birliğinden söz etmek imkansız. En son ulusal birlik anlamında Kürt parti ve oluşumların başlattığı "Kürdistan İttifak Çalışması" adı altında bir çalışma devam ediyor. Ama bu çalışma nasıl ve nereye evrilecek henüz net değil.

Sömürgeciler kendi aralarında birlik olurken Kürtler neden olamıyor?

Evet şöyle bir gerçeklik var. Hiç-

bir konuda anlaşamayan sömürgeci Türkiye, Suriye, İran, Irak devletleri, söz konusu Kürt/Kürdistan meselesi olunca birlik oluyorlar. Tüm sömürgeci devletleri Kürt karşıtı olarak tek masada toplayan Kürtlerin özgürlük mücadelesi Kürtleri tek masada toplayamıyor, neden? Kürt ulusal birliği anlamında dört parçada birlik olmadığı gibi tek tek parçalar içinde de birlik sağlanamıyor. Neresinden tutarsak totalim elimizde kalan bir mesele.

Sömürgecilerin birliğini, en son 25 Eylül 2017'de IKBY'de yapılan bağımsızlık referandumunda gördük. Irak, Türkiye ve İran'ın (İç savaş sorunu yaşamasa bu üçlü baskıya Suriye'de katılacaktı) hem askeri hem de siyasi sıkıştırması sonucu referandum uygulamaya sokulamadı, hatta kayıplar yaşandı. Yüzde 92.73 evet oyu çıkan referandumda sağlanan Kürt birliği, sömürgecilerin baskısıyla dağıldı. Siz buna ister KDP ve KYB'nin anlaşmazlığı ister KYB'nin içinden çıkan "ihanel" deyin. Sonuçta, Kürt/Kürdistan meselesi söz konusu olduğunda, sömürgecilerin (Türkiye, Irak, İran, Suriye) birliğinin karşısında sağlanamayan Kürt ulusal birliği açıkça ortada.

Yine aynı şeyi IŞİD'in 2014'te Kobani'ye saldırması sonucu Kobani'nin kurtuluşu için IKBY peşmergelerinin PYD güçleriyle IŞİD'de karşı omuz omuza mücadele etmesi tüm dünyadaki Kürtleri gururlandırmış, büyük bir sevinçle karşılanmıştı. Peşmergeler Kobani'ye gitmek için Kuzeyden geçerken on binlerce Kürdün sevinç gösterileriyle karşılandı. Bu fotoğrafı hepimiz gördük. Lakin Kobani'de başlayan bu sürecin devamını sağlayamadık. IŞİD büyük oranda etkisizleştirildikten sonra yine "eski tas eski hamam" sözüne döndük.

Bağımsızlık referandumu ve Kobani gibi örnekleri çoğaltabiliriz ama buna gerek yok. Birbirine düşman olan sömürgeci devletler aynı masada bir araya gelerek Kürtlere karşı tek ses olabiliyorlar da Kürtler neden tek ses olamıyor? Ara başlığımız da zaten bu. Onlar devlet, biz ise devlet değiliz savunması bu soruyu açıklayabilir mi? Hayır açıklayamaz. Sonuçta devlet bir kurumdur. İşte, Kürtlerin devleti kurabilmesi için yapması gereken en önemli koşul ulusal kurumsallaşmadır. Yani önce parçalar içinde sonra parçalar arasında Kürt ulusal birliğinin kurulması şarttır. Ulusal birliği veya ittifakın oluşmasında farklılıklar, partiler veya eğilimler engel değil. Zaten bu farklılıklar olduğu için ulusal birlik şart. Bu farklılıklar olmasaydı tüm Kürdistan'da

tek bir parti veya oluşum mücadeleyi alıp götürülebilirdi. Ama gerçekliğimiz şu; Kürdistan dört parça ve her parçada farklı farklı onlarca örgüt, parti bulunmaktadır. Birlik, bu farklılıkları yok ederek oluşmaz, tersine farklılıkları koruyarak oluşur. Kısacası model; tek tek her parçada tüm eğilimlerin içinde olduğu bir ittifak, sonrasında da parçalar arasında bütünü kapsayan bir ittifak. Kürdistan'ın mutlak özgürlüğünün geçeceği yol: Kurumsallaşmış Kürdistan ulusal ittifakı, cephe, kongre... Adına ne dersiniz deyin ama başka yol yok.

Durum tespiti ve ne olması gerektiğinden sonra madde madde ulusal birliği neden sağlayamıyoruz:

1- Partisel çıkarların ulusal birliğin üzerinde tutulması ittifakın önündeki en önemli unsurdur. Bu durum ana akım büyük partilerin hepsinde var. Bunları üç ana akım yani KDP, KYB ve PKK olarak sıralayabiliriz. Özellikle KDP ve PKK'nin etkilerini dört parçanın dördünde de görebiliriz. Her biri diğerinin varlığını kendi varlığına tehdit olarak görüyor. Bu tablonun oluşmasında sadece parti çıkarları değil sömürgeci devletler de etkilidir. KDP'nin Irak'ın bir parçası değil de Türk devletinin bir parçasıymış gibi davranması, KYB'nin KDP'yi tehdit algısıyla Irak'a ve İran'a olması gerekenden fazla yaklaşması, PKK'nin İran'la çatışmazlık anlaşması yapması (Jina Eminî'nin katledilmesiyle başlayan isyan nedeniyle anlaşmanın bitirildiği açıklandı) vb şeyler sömürgeci devletlerin ana akım Kürt partileri üzerindeki etkisini göstermektedir. Diğer taraftan KDP'nin PKK'yi dış güç olarak görmesi, PKK'nin de kendisini Kuzeyin bir partisi değil de tüm Kürdistan'ın partisi olarak görmesi yani PKK diyor ki adım Kuzey değil Kürdistan İşçi Partisi... vb. şeyler Kürtler ve parçalar arası ittifakın kurulmasını güçleştirmektedir. Özellikle KDP ve PKK arasındaki sorunların kısmen çözülmesi bile tüm parçalarda Kürt ittifakını kolaylaştıracaktır.

2- Kuzey'de hali hazırda Kürdistanı İttifak Çalışması adı altında bir ittifak çalışması var. Ama bu çalışmanın sahaya yansımaları seçimler ve kimi dayanışma eylemleri dışında henüz göremedik. Çalışmaları da her geçen gün durağanlaşıyor. Bunun birçok sebebi olabilir ama kendimce gördüğüm bir konuya değinmek istiyorum. Kürdistanı İttifak Çalışması'nın bileşenleri güç veya etkinlik olarak DBP bir tarafa, diğer Kürt partileri bir tarafa. Bu reel durumun getirdiği bir ikilem var. Ya güçsüz güçlüye eklenerek yani ona benzeyerek yol alıp ittifakı devam

ettirecek ya da güçsüz kendisini koruyarak ittifak çalışması yavaş yavaş sönmünecek. Güçsüz hem kendisini korusun hem ittifaka devam etsin şeklinde üçüncü bir seçeneğin olabileceğini öne sürebilirsiniz. Tabii ki bu üçüncü seçenek öne çıkarmalısınız ama çok zor. Kuzeydeki Kürdistanı İttifak Çalışması bu durumu göz önüne alarak bir sonuçta varmalıdır. Kürt partileri ittifakı şimdi sağlayamıyorsa daha esnek bir platform üzerinde çalışabilirler. Bir şeyin tamamen yok olmasındansa var olan reel duruma göre değiştirip dönüştürülebilmelidir.

3- Kürtler arası kullanılan dil ve davranışlar Kürtleri birlik olmaktan uzaklaştırıyor, özellikle KDP-PKK gerginliğinin arttığı şu dönemde. Bu dil kullanılmaya devam ederse gün gelecek aynı masaya dahi oturamayacaklar. Her iki tarafa kendilerinin haklı olduğunu savunuyorlar, savunacaklar. Sorun ne kadar ağır olursa olsun bu dil, olan sorunları daha da ağırlaştırmaktan başka bir işe yaramayacak, yaramıyor. Birbirlerini "hain, ajan, işgalci güç" gibi ithamlarla suçlamak sadece partileri birbirlerine karşı kutuplaştırmıyor aynı zamanda tüm Kürdistan'ı da kutuplaştırıyor. Diğer taraftan sorunların çözümü için bu iki yapının yapması gerekenleri şöyle açıklayalım. KDP ve IKBY Türk devleti ile olan ilişkilerini gözden geçirmeli. IKBY yöneticileri olarak Türk devletiyle yapılan resmi görüşmelerde verilen görüntüler çok kötü. Neçirvan Barzani Erdoğan'la görüşürken sanki IKBY'nin başkanı değil de Erdoğan'ın bir bakanıymış gibi görüntü veriyor. Hangi çıkarlar böyle bir görüntünün verilmesine sebep olur ki? Bir sömürgeciden kurtulmak için başka bir sömürgecinin etkisi altına girmek ulusal çıkar değil. Hele bir de bu sömürgecinin amaçları arasında senin topraklarını işgal etme girişimleri varsa. Bu anlamda başta KDP olmak üzere IKBY Türk devletinin işini kolaylaştırmamalıdır. Diğer taraftan ise PKK'de IKBY'yi konumlanışı nedeniyle zor duruma düşürecek davranışlardan kaçınmalıdır. KDP ve PKK sorunları çözme adına bağımsız gözlemcilerin de içinde bulunduğu bir kriz masası kurulmalıdır. Çözüm olmuysa da krizi dondurmaları elzemdir.

Daha fazla uzatmaya gerek yok.

Ulusal ittifak için yapılması gereken; sömürgeciler kadar tutarlı ve istekli olunmalı. Bunun en yakın örneği Erdoğan'dır. Çıkarları gereği dostlarıyla düşman, düşmanlarıyla dost oldu. Kürtlerin çıkarlarını kimler savunuyorsa onlarla yan yana gelin, el ele verin...

Asgari değil yaşanılabilir ücret!

Asgari ücrete zam bugün herkesin gündemindeyken işveren ve hükümetle masaya oturacak olan Türk-İş'in asgari ücret pazarlığını kendi açıkladıkları açlık sınırı olan 7785 TL'den başlatacaklarını açıklaması tam bir garabettir. İşçiler bilsinler ki asgari ücret masasında işçiyi temsil eden bir sendika yok. Türk-İş bu masada işveren ve hükümetin ortağıdır.

Asgari ücretle çalışan sayısı tüm çalışanların %60'ına ulaşmış durumdadır. Dünyanın hiçbir yerinde bunu göremeyeceğimiz gibi bu oran aynı zamanda yoksullarla zenginler arasındaki orta sınıfın da bitmeye yakın olduğunu göstermektedir. Bu tablo AKP+MHP'nin en iyi yaptığı şey olan yoksul ve orta kesimden alıp zengine verme politikasının bir sonucudur.

Asgari ücretle ilgili rakamlar havada uçuyor, sanki pazarda açık artırma ile mal alıp satıyorlar. Sermayenin temsilcisi burjuva partileri ve işverenlerin kontrolündeki sendikalar ile bunların hamisi devlet, işçilerin bir yıl boyunca ne yiyip içeceğine, nasıl yaşayacağına her yıl gibi bu yılda da karar vermeye çalışıyorlar. Ancak yapılacak görüşmelerde işçilerin kendileri ya da temsilcileri yok.

Türk-İş ve Hükümet kanadından önerilen

rakamlar açlık ve sefalet ücretidir. Asgari ücret, simit ve çay hesabı yapılarak belirlenemez. Asgari ücret dört kişilik bir ailenin yaşamsal ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde olmalıdır. Beslenme, çocuklarının eğitim giderleri, giyim, temizlik, kültürel faaliyetler, kira, yakıt, elektrik, su giderleri, yılda bir dinlenme ve tatil yapma hakkı göz önünde bulundurularak belirlenmelidir. Bunlar işçilerin yaşamsal ve vazgeçilmez haklarıdır.

Kürdistan Komünist Partisi olarak,

*Asgari ücretin vergi dışı bırakılması,

*Asgari değil yaşanılabilir bir ücret olması,

*Özellikle Kürdistan'da bölgesel ücret ayrımcılığına son verilmesi,

*İş güvenliği ve sağlığının yasalar ile korunması,

*İşyerlerindeki çalışma ve yaşam koşullarının düzeltilmesi,

*İşçilerin sendikalaşması önündeki engellerin kaldırılması... için işçileri mücadeleye çağırıyoruz. İşçilerin sesi güçlü çıkmadıkça pazarlık masasında işçinin varlığı ve talepleri hissedilmeyecek.

11.12.2022

Kürdistan Komünist Partisi - KKP

SOSYALIST MEZOPOTAMYA

Li ser wan mijaran û bi xebatên xwe em dixwazin lêkolînan, gotûbêjan, daneyên dîrokî, ekonomî, sosyolojî, felsefî, siyasî pêşkêşî civaka Kurdan bikin. Di van qadan de ne tenê gazincan bikin lê belê çareserîyan pêşkêş bikin. Kurdistan divê bi hemû rastîyên xwe ve were nasîn û rexistinên siyasî ji wan xebatan sudê werbigirin. Em bi rastî û bi dirûstî dixwazin rastîyên ku li Kurdistan hene jî nûve biafirînin. Yên ku bi navê çepgirîya serdestan dixwazin helwestên qure, şovenîşt û dagirker, li ser navê Marksîzmê pêşkêş bixînin, emê bi xebatê xwe yê şênber wana fedîkar derxînin.

Em vêna jî eşkere dibêjin; DMA di xebatên xwe de dijmantîya tu partiyên çepgir û kurdperwer nake. Heman helwesta me ji bona saziyên sîvîl ji derbas dibe. Em dixwazin di civaka Kurdan de diyalogên çareseriyê li dar bixînin. Civaka me divê nirxên hevbeş û modelên pêşerojê derxine pêş. Tevgerên fikrî û teorîk jî divê hebûnên hevdû qebûl bikin. Kurdên ku doza Kurdan ya netewî, ziman, kultur û civakî dimeşînin, em dixwazin bi xebata xwe wana nêzîkî hevdû bikin. Dîyalogan li dar bixin. Hevbeşiyê di nava civaka Kurdan pêşde bibin.

Bila ji niha û pê de li Kurdistanê zanebûn, hişmendîyeke rast, werekbûneke sîvîl û nirxên entelektuelî bihevdû re bimeşin. Bila kultura demokrasîyê, ramanên wekhevîyê rehê xwe berdî nava civaka Kurdan. Me bi rastî, bi bahwerî û bi vê mebestê DMA avakir. Bila hemû kes li gorî birdoziya xwe, saziyên xwe yê fikir û ramanan ava bikin. Bila sed û yek gul li welatê me bibîşkivin, bila welatê me bi hemû rengên fikir û ramanan were xemilandin!

Girêdayî bi van nîrx û armancan em ketine ser rêya xwe. Ez gotinê zede dirêj nakim. Ez jî wek helbestvanê Kurd Seydayê Tîrêj dibêjim; barê me welat rêya me dûre! (Şerefxan CIZÎRÎ)